

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY BROJCE

Załącznik 1

do uchwały Rady Gminy Brojce Nr..... z dnia .....

tekst jednolity

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Brojce

Zarząd Gminy Brojce

**Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska
Zakład Technicznych Usług Komunalnych
w Szczecinie**

**STUDIUM
WARUNKÓW
I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO
GMINY
Brojce**

1 WSTĘP

1.1 Przedmiot opracowania i podstawa opracowania

Przedmiotem opracowania jest studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Brojce na podstawie ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 7 lipca 1994 r. (Dz.U. Nr 89, poz. 415) w wykonaniu Uchwały nr XXXIII/159/97 Rady Gminy w Brojcach z dnia 2 grudnia 1997r. w sprawie: przystąpienia do sporządzania Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Podstawę formalną opracowania stanowi umowa zawarta pomiędzy Urzędem Gminy w Brojcach a Narodową Fundacją Ochrony Środowiska w Szczecinie.

1.2 Metodyka opracowania

Opracowanie wykonano zgodnie z wcześniej przyjętymi zasadami w układzie trójfazowym:

I Faza obejmowała problematykę określenia głównych uwarunkowań rozwoju zewnętrznych i wewnętrznych - diagnozę stanu.

II Faza obejmowała określenie możliwości rozwoju i określenia problemów głównych, zakończona syntezą diagnozy. W ramach fazy II przeprowadzono analizy problemowe oraz analizę szans i zagrożeń (SWOT)

III Faza obejmuje wykonanie projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Brojce.

1.3 PODSTAWOWE PROBLEMY ROZWOJU

Rozpoznanie obecnego stanu zagospodarowania przestrzennego w ramach diagnozy, opracowań analitycznych oraz wynikających z syntezy uwarunkowań stanowi podstawę do identyfikacji grup problemowych wymagających rozwiązania.

Identyfikację problemów głównych przedstawiono w zakresie:

- 1 problematyki środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- 2 problematyki społeczno-gospodarczej,
- 3 problematyki kształtowania przestrzeni,
- 4 problematyki obsługi technicznej i komunikacji.

1.3.1 Problemy środowiska przyrodniczego i kulturowego

Problemy środowiska przyrodniczego wynikają z zanieczyszczenia środowiska w wyniku braku rozwiązań systemowych zarówno w gospodarce ściekowej jak i odpadami stałymi oraz wykorzystywaniu w ciepłownictwie tradycyjnych nośników energii. Zanieczyszczenia te powodują degradację wód powierzchniowych, punktową degradację powierzchni ziemi oraz zanieczyszczenie powietrza. Problemy środowiska przyrodniczego polegają także na konieczności przestrzegania przepisów dotyczących ochrony prawnej terenów o wysokich walorach środowiska przyrodniczego (obszar chronionego krajobrazu). Występujące naruszenia prawne wymagają regulacji i stosownych działań formalnych. Istnieje konieczność stworzenia spójnego systemu ochrony w oparciu o szersze uwarunkowania przyrodnicze (zewnętrzne).

Problemy środowiska kulturowego to eliminacja zjawisk deformacji krajobrazowej struktur przestrzennych, przeciwdziałanie niekorzystnym przekształceniom wiejskich jednostek osadniczych przez co powiększa się zjawisko utraty tożsamości kulturowej obszaru. Problem ten dotyczy przede wszystkim miejscowości, gdzie zlokalizowano zabudowę wielorodzinną byłych gospodarstw państwowych oraz miejscowości, gdzie rozwija się zabudowa letniskowa. Poważnym problemem jest także postępująca degradacja elementów środowiska kulturowego, dotyczy to głównie zespołów dworsko-parkowych i cmentarzy.

1.3.2 Problemy społeczno-gospodarcze

Do głównych problemów w sferze społecznej zaliczyć należy:

- wysoką skalę bezrobocia strukturalnego, pomimo zauważalnych tendencji jego obniżania,

- niekorzystną strukturę demograficzną, której przejawem jest znaczny wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym i niewielki przyrost naturalny,
  - niewystarczające wyposażenie w usługi (służba zdrowia, kultura oraz oświata).
- W sferze gospodarczo-ekonomicznej główne problemy to przede wszystkim:
- dekapitalizacja majątku trwałego w sferze rolnictwa indywidualnego,
  - postępująca dekapitalizacja majątku trwałego w sferze rolnictwa wielkoobszarowego.

1.3.3 Problemy struktury funkcjonalno-przestrzennej

Problemy struktury funkcjonalno-przestrzennej związane są z:

- występowaniem tendencji liniowego rozwoju struktur przestrzennych, czego objawem jest rozciąganie zabudowy przy niewypełnianiu linii istniejącej zabudowy,
- rozproszeniem obiektów i urządzeń usługowych w obrębie głównych jednostek osadniczych oraz brak wyraźnie wykształconego centrum (Brojce).

1.3.4 Problemy obsługi technicznej i komunikacyjnej

Główne problemy w zakresie obsługi technicznej i komunikacji to:

- nie zadawalający poziom wyposażenia w infrastrukturę techniczną w tym brak urządzeń sieciowych obsługujących struktury osadnicze (rozwiązania cząstkowe ograniczające się do zabudowy wielorodzinnej lub jednorodzinnej byłych PGR-ów),
- brak rozwiązań technicznych dla obszarów wykazujących ożywienie inwestycyjne (turystyka),
- zły stan dróg przy relatywnie wystarczającej sieci drogowej.

2 Zespół autorski Studium

Projektant kierujący: mgr inż. arch. Ilona Łabno

Zespół autorski:

mgr inż. arch. Jagna Kosowska

mgr inż. bud. drog. Józef Kraśniański

mgr inż. Jerzy Majka

mgr inż. Marian Budzisz

mgr inż. Alina Jańczak

mgr inż. Zygmunt Bajger

techn. Ryszard Adamkiewicz

mgr Ewa Adamkiewicz

DIREKTOR
dr inż. Ryszard Miluniar

Niniejszy tekst Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Brojce zawiera zmiany przyjęte uchwałą Nr..... Rady Gminy Brojce z dnia.....

Zmiany opracował zespół autorski:

Projektant kierujący: mgr inż. arch. Jerzy Wowczak

Zespół: mgr inż. Anna Maj
mgr inż. arch. Aleksandra Olko

Tekst studium przedstawiono w formie ujednoliconej. Czcionką w kolorze czerwonym, podkreśloną, wyszczególniono zmiany wprowadzone do tekstu niniejszą zmianą studium.

Spis treści

1 WSTĘP	
2 Zespół autorski Studium	
I. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE ROZWOJU GMINY BROJCE	
I.1 Uwarunkowania wynikające z opracowań o charakterze planistycznym, studialnym i strategicznym	1
I.1.1 Uwarunkowania rozwoju gminy Brojce wynikające ze „Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego”	1
I.1.2 Szata roślinna, flora i fauna gminy Brojce na tle przepisów Unii Europejskiej	6
I.1.3 Krajowy system obszarów chronionych (ESOCh)	7
I.1.4 Uwarunkowania rozwoju gminy Brojce wynikające z konferencji nazwanej „Szczytem gospodarczym Pomorza Zachodniego”	8
I.1.5 Uwarunkowania rozwoju gminy Brojce wynikające z Program Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2001-2002 (Uchwała Nr XIX/174/2001 r. Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 29 stycznia 2001 r.)	10
I.1.6 Uwarunkowania rozwoju gminy Brojce wynikające z panelu na temat: "Ochrona środowiska w rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego"	15
I.1.7 Uwarunkowania rozwoju wynikające z prywatyzacji sektora rolniczego	16
I.2 Powiązania gminy Brojce z regionem	
I.2.1 Powiązania przyrodnicze gminy z terenami sąsiednimi	17
I.2.2 Powiązania w zakresie działalności administracji rządowej i samorządowej	17
I.2.3 Związki w zakresie infrastruktury społecznej	18
I.2.4 Związki w zakresie infrastruktury technicznej	18
I.2.5 Rolnictwo w województwie zachodniopomorskim	19
I.3 Ograniczenia w zagospodarowaniu przestrzennym obszarów na terenie gminy Brojce wynikające z obowiązujących przepisów	
I.3.1 Ograniczenia w użytkowaniu terenów	20
I.3.2 Ograniczenia w zmianie przeznaczenia terenów	24
II UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE ROZWOJU GMINY BROJCE	
II.1 Środowisko przyrodnicze	25
II.1.1 Rzeźba terenu	25
II.1.2 Hydrologia	25
II.1.3 Budowa geologiczna	26
II.1.4 Surowce mineralne	26
II.1.5 Gleby	27
II.1.6 Torfowiska	27
II.1.7 Klimat	27
II.1.8 Szata roślinna	27
II.1.9 Ochrona środowiska przyrodniczego	28
II.2 Środowisko kulturowe	35
II.2.1 Jednostki osadnicze	38
II.2.2 Walory krajobrazowe gminy	39
II.2.3 Ochrona środowiska kulturowego	41
II.2.4 Fizjonomia gminy	45
II.3 Osadnictwo, demografia, zatrudnienie, bezrobocie	47
II.3.1 Sieć osadnicza	47
II.3.2 Demografia	47
II.3.3 Zatrudnienie	48

II.3.4	Bezrobocie	48
II.4	Infrastruktura społeczna	49
II.4.1	Służba zdrowia i opieka społeczna	49
II.4.2	Oświata	49
II.4.3	Kultura	49
II.4.4	Straż pożarna	49
II.4.5	Policja	49
II.4.6	Poczta	49
II.5	Infrastruktura techniczna	49
II.5.1	Zaopatrzenie w wodę	49
II.5.2	Gospodarka ściekowa	50
II.5.3	Gospodarka odpadami stałymi	51
II.5.4	Zaopatrzenie w gaz	51
II.5.5	Zaopatrzenie w energię elektryczną	51
II.5.6	Telefonizacja	51
II.5.7	Ciepłownictwo	51
II.5.8	Komunikacja	52
II.6	Rolnicza przestrzeń produkcyjna, usługi, turystyka	53
II.6.1	Użytkowanie gruntów w gminie	53
II.6.2	Rolnictwo	53
II.6.3	Leśnictwo, gospodarka łowiecka, gospodarka rybacka	58
II.6.4	Struktura gruntów	60
II.6.5	Działalność produkcyjna i obsługa rolnictwa	63
II.6.6	Usługi i handel	63
II.6.7	Turystyka	63
II.6.8	Inne	63

III	SYNTEZA UWARUNKOWAŃ ROZWOJU GMINY BROJCE	
III.1	Waloryzacja	64
III.1.1	Waloryzacja przyrodnicza	64
a	Kryteria oceny kompleksów leśnych	
b	Kryteria oceny terenów rolniczych	
c	Wyniki waloryzacji przyrodniczej gminy	
III.1.2	Waloryzacja kulturowa	66
a	Kryteria oceny elementów środowiska kulturowego	
b	Kryteria oceny jednostek osadniczych	
c	Wyniki waloryzacji kulturowej obszaru gminy	
III.1.3	Waloryzacja turystyczna	66
a	Kryteria oceny kompleksów leśnych	
b	Kryteria oceny cieków wodnych	
c	Kryteria oceny terenów rolniczych	
d	Kryteria oceny jednostek osadniczych	
e	Wyniki waloryzacji turystycznej gminy	
III.1.4	Waloryzacja przydatności do produkcji rolniczej i leśnej	68
a	Kryteria oceny kompleksów leśnych	
b	Kryteria oceny rolniczej przestrzeni produkcyjnej	
c	Wyniki waloryzacji przydatności do produkcji leśnej	
d	Wyniki waloryzacji przydatności do produkcji rolnej	
III.2	Analiza mocnych i słabych stron oraz problemów i zagrożeń rozwoju gminy Brojce	
III.2.1	Analiza mocnych i słabych stron oraz problemów i zagrożeń środowiska przyrodniczego w gminie.	69
III.2.2	Analiza mocnych i słabych stron oraz problemów i zagrożeń środowiska kulturowego	71
III.2.3	Analiza mocnych i słabych stron oraz problemów i zagrożeń rozwoju funkcji rolniczej i leśnej w gminie.	72

III.3	Analiza SWOT	73
IV.	KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	
IV.1	Założenia główne przestrzennego i gospodarczego rozwoju gminy	75
IV.2	Cele rozwoju gminy	75
IV.3	Kierunki rozwoju struktury przestrzennej gminy	76
IV.4	Ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego	76
IV.5	Ochrona dziedzictwa kulturowego	79
IV.6	Kształtowanie fizjonomii gminy	80
IV.7	Funkcje, zasady zagospodarowania obszarów funkcjonalnych	81
IV.7.1	Rolnictwo, leśnictwo, rybactwo	81
IV.7.2	Osadnictwo	84
IV.7.3	Usługi	84
IV.7.4	Produkcja, składy, bazy	85
IV.7.5	Turystyka	85
IV.8	Kierunki rozwoju systemu transportowego	86
IV.9	Kierunki rozwoju systemów inżynierii komunalnej	87
IV.10	Ustalenia w zakresie obszarów objętych obowiązkiem sporządzenia planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego.	88
IV.11	Wnioski do gmin ościennych i administracji rządowej	89

V.1. RYSUNKI STUDIUM (poza tekstem)

1. Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego gminy – załącznik nr **2**
2. Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy - załącznik nr **3**
3. Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego-miejscowości.

V.2. SZKICE (na końcu tekstu)¹

- V.2.1. Środowisko przyrodnicze - lasy
- V.2.2. Środowisko przyrodnicze - wody
- V.2.3. Środowisko przyrodnicze - obszary proponowane do ochrony prawnej.
- V.2.4. Komunikacja - uwarunkowania i kierunki zagospodarowania przestrzennego
- V.2.5. Inżynieria - uwarunkowania i kierunki zagospodarowania przestrzennego
- V.2.6. Struktura funkcjonalno-przestrzenna - kierunki zagospodarowania przestrzennego
- V.2.7. Obszary, dla których sporządzenie planów miejscowych jest obowiązkowe oraz zalecane.

VI. ANEKSY

- ANEKS 1 Wykaz obiektów i obszarów projektowanych i postulowanych do objęcia ochroną prawną.
- ANEKS 2 Obiekty dziedzictwa kulturowego podlegające ochronie i postulowane do ochrony.
- ANEKS 3 Obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w tym wyłączone z zabudowy.
- ANEKS 4 Obszary, dla których sporządzenie planów miejscowych jest obowiązkowe oraz zalecane.
- ANEKS 5 Opracowania projektowe i studialne niezbędne dla prowadzenia prawidłowej polityki rozwoju gminy

¹ Szkice na końcu tekstu powstały na podstawie rysunków *Studium* lecz nie są formalnymi załącznikami do *Studium*

WSTĘP

Gmina Brojce położona jest w północnej części Województwa Zachodniopomorskiego, w odległości około 20 km od wybrzeża morskiego. Gmina należy do powiatu Gryfickiego. W powiecie tym znajdują się ponadto gminy miejskie: Gryfice, Trzebiatów, Resko, Płoty oraz gminy wiejskie: Karnice, Radowo Małe, Rewal. Gmina Brojce graniczy z gminami: Trzebiatów, Gryfice, Płoty, Rymań, Siemyśl. Administracyjnie gmina podzielona jest na 11 jednostek pomocniczych - sołectw, w ramach, których znajduje się 19 wsi i 3 kolonie.

Gmina jest gminą wiejską. Dominującą funkcją w gminie jest rolnictwo, a towarzyszącymi funkcjami są: (obsługa rolnictwa i leśnictwa, funkcja mieszkaniowa, turystyczna, rekreacyjna, leśnictwo, produkcja). Powierzchnia gminy wynosi 118 km², co stanowi 0,52% powierzchni Województwa Zachodniopomorskiego. Struktura użytkowania gruntów jest następująca: 72,25% grunty rolne, 19,39% lasy i grunty leśne, grunty pozostałe 8,35%. Populacja gminy wynosi 3720 osób (koniec 1998 r., dane wg US w Szczecinie) co stanowi 0,21% populacji Województwa Zachodniopomorskiego.

Średnia gęstość zaludnienia wynosi 31,5 osoby na km², przy średniej w Województwie Zachodniopomorskim 75,6 osób na km². Ośrodek gminny, którym jest miejscowość Brojce leży przy drodze wojewódzkiej nr 105 i znajduje się około 20 km od miasta Gryfice. Droga nr 105 stanowi równoleżnikową oś komunikacyjną gminy.

I UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE ROZWOJU GMINY BROJCE

Uwarunkowania zewnętrzne rozwoju gminy Brojce zostały rozpoznane w oparciu o powiązania gminy z regionem w zakresie funkcjonowania przyrodniczego, funkcjonowania infrastruktury technicznej i społecznej, działalności gospodarczej oraz działalności administracji rządowej i samorządowej. Dla określenia zewnętrznych uwarunkowań rozwoju gminy Brojce rozpoznano także szereg nadrzędnych opracowań o charakterze planistycznym, studialnym i strategicznym, które w swych ustaleniach określają zasady i kierunki rozwoju województwa zachodniopomorskiego.

I.1 Uwarunkowania wynikające z opracowań o charakterze planistycznym, studialnym i strategicznym

Analizie poddano przede wszystkim te opracowania, których ustalenia zostały przekazane gminie w formie wniosków i wytycznych do studium przez organy je opiniujące na mocy art.18 ust. 2 pkt. 4 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym.

I.1.1 Uwarunkowania rozwoju gminy Brojce wynikające ze „Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego”

Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego określa główne cele polityki przestrzennej, społecznej i gospodarczej wynikające z analizy stanu województwa oraz z przemian zachodzących w kraju związanych m. in. z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej. Przyjmując, że celem polityki regionalnej Unii Europejskiej jest redukcja różnic gospodarczych i społecznych w regionach i pomiędzy nimi za najważniejsze cele uznaje się: a) promowanie rozwoju i dostosowań strukturalnych w regionach słabiej rozwiniętych, w tym: rozwój infrastruktury, rozwój obszarów wiejskich, pomoc małym firmom, inwestycje w strukturę społeczną; b) zwalczanie długotrwałego bezrobocia; c) pomoc w modernizacji i adaptacji regionów wiejskich do zmieniającej się sytuacji gospodarczej. Głównym zadaniem zapisanym w „Strategii” jest społeczno-ekonomiczne ożywienie województwa poprzez rozwój przedsiębiorczości, wykorzystanie naturalnych walorów środowiska do rozwoju turystyki oraz uczynienie atutów z niekorzystnego peryferyjnego, a jednocześnie transgranicznego położenia województwa, czyli osiągnięcie zrównoważonego i trwałego rozwoju zgodnego ze standardami Unii Europejskiej.

Przez postulat zrównoważonego i trwałego rozwoju rozumie się:

- aktywizację gospodarczą województwa z zachowaniem zasad zrównoważonego wzrostu

ekonomicznego, z uwzględnieniem czynników ekologicznych i gospodarczych funkcji województwa (turystyka, transport, rolnictwo), stanowiących podstawy przewagi strategicznej regionu,

- poprawę dostępności ekonomicznej i komunikacyjnej regionu i rozbudowę jego infrastruktury technicznej i ekonomicznej,
- rozwój nauki i budowanie więzi strukturalnych między praktyką a nauką,
- aktywizację obszarów wiejskich na rzecz ich wielofunkcyjnego rozwoju oraz wzrostu efektywności i konkurencyjności rolnictwa,
- wspieranie rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości,
- wdrożenie regionalnej polityki równoważenia rynku pracy,
- działanie na rzecz polepszenia warunków życia społeczności lokalnych w zakresie: edukacji, ochrony zdrowia, bezpieczeństwa, kultury, kultury fizycznej i polityki społecznej,
- podejmowanie inicjatyw gospodarczych i społecznych na rzecz pełnej integracji województwa i wyrównania szans rozwoju poszczególnych jego obszarów,
- rozwój współpracy międzyregionalnej, międzynarodowej i transgranicznej,
- wspieranie rozwoju demokracji lokalnej.

Strategiczne cele i najważniejsze zadania ujęte w „Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego” to:

⇒ Stworzenie warunków do rozwoju zasobów ludzkich

Podstawowym zagrożeniem z punktu widzenia województwa funkcjonującego w otoczeniu regionów o względnie wysokiej atrakcyjności rynków pracy jest ucieczka najzdolniejszych jego mieszkańców. Ważny problem wewnętrzny, związany ze strukturą przestrzenną (obszary wiejskie), to nierówność w dostępności i poziomie oświaty i nauki.

⇒ Powszechna dostępność dóbr, usług i informacji

Poważną barierą rozwoju województwa są dysproporcje przestrzenne. Należy też brać pod uwagę zagrożenie marginalizacją wynikające z relatywnie szybszego rozwoju otoczenia.

Przeciwdziałanie tym niebezpiecznym tendencjom obejmuje dostępność komunikacyjną, informacyjną oraz dostępność podstawowych dóbr i usług. Celem władz województwa winno być zatem takie działanie, które zwiększałoby szanse mieszkańców obszarów gorzej rozwiniętych i mniej korzystnie położonych na pełne uczestnictwo w życiu gospodarczym i społecznym regionu. Środkami służącymi realizacji tego celu będą działania na rzecz poprawy infrastruktury transportowej i inżynierskiej oraz kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego. To ostatnie przyczyni się do zmniejszenia kosztów niezbędnych inwestycji. Działania w zakresie infrastruktury teleinformatycznej pozwolą zbudować podstawy dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego.

Osiągnięcie tego celu strategicznego możliwe będzie poprzez realizację następujących celów pośrednich:

- Stworzenie zrównoważonego, dostępnego i zintegrowanego systemu transportowego
- Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej
- Tworzenie warunków dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego
- Kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego oraz dziedzictwa kulturowego

⇒ Poprawa konkurencyjności województwa zachodniopomorskiego:

Poprawa konkurencyjności województwa zachodniopomorskiego realizowana będzie poprzez cele pośrednie, m. innymi aktywizację obszarów wiejskich w kierunku ich wielofunkcyjnego rozwoju oraz wzrostu efektywności rolnictwa.

Priorytety rozwoju województwa:

- 1) Aktywizacja obszarów wiejskich w kierunku ich wielofunkcyjnego rozwoju oraz wzrostu efektywności rolnictwa
- 2) Rozwój infrastruktury technicznej o znaczeniu ponadlokalnym

Ad.1) Priorytet ukierunkowany jest na realizację następujących celów szczegółowych:

- a) Przygotowanie rolnictwa zachodniopomorskiego, przetwórstwa rolno-spożywczego, marketingu artykułów rolnych i rybnych do wejścia w struktury Unii Europejskiej i skutecznej konkurencji z rolnictwem unijnym i krajowym
- b) Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich
- c) Poprawa warunków życia i pracy ludności wiejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów popegeerowskich

Przygotowanie rolnictwa zachodniopomorskiego, przetwórstwa rolno-spożywczego, marketingu artykułów rolnych i rybnych do wejścia w struktury Unii Europejskiej i skutecznej konkurencji z rolnictwem unijnym i krajowym

Przeprowadzona analiza sektora produkcji rolnej i przetwórstwa w województwie wykazała, że województwo nie wykorzystuje w pełni swojego potencjału produkcyjnego i przetwórczego a także, że zbyt mało gospodarstw rolnych i zakładów przetwórczych spełnia wymogi związane z utrzymaniem odpowiednich standardów higienicznych.

Mając na uwadze wdrożenie europejskich standardów higieny i wysokiej jakości żywności niezbędne jest zatem:

- wsparcie sektora rolno – spożywczego w celu poprawy warunków sanitarnych i weterynaryjnych produkcji (mleka, mięsa, ryb) i jego przetworów.
- wprowadzenie nowych, oszczędnych technologii umożliwiających lepsze dostosowanie produkcji do wymogów rynku,
- wzmocnienie grup producentów rolnych i związków,
- wspieranie postępu w sektorze dla zwiększenia jego konkurencyjności i ułatwienia dostosowania do funkcjonowania na jednolitym rynku,
- poprawienie jakości produkcji rolniczej poprzez udoskonalenie wyposażenia technicznego gospodarstw.

Wzrost konkurencyjności i poprawa efektywności podmiotów działających w sferze przetwórstwa wymaga koncentracji i specjalizacji, wdrożenia systemów zapewnienia jakości, działań innowacyjnych i aktywności marketingowej, racjonalizacji kosztów oraz tworzenia niezbędnej infrastruktury rynkowej.

Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich

Przerosty zatrudnienia w sektorze rolnictwa oraz niska opłacalność produkcji rolnej powodują, że obszary wiejskie województwa, szczególnie popegeerowskie, są ośrodkami biedy i zapaści ekonomicznej o najwyższych wskaźnikach stopy bezrobocia, w tym bezrobocia ukrytego i strukturalnego. Przeciwdziałanie tym tendencjom, zwłaszcza zagospodarowanie nadwyżek siły roboczej, powinno skupić się przede wszystkim na działaniach zmierzających do dywersyfikacji zatrudnienia na tych obszarach oraz kreowaniu nowych miejsc pracy poza rolnictwem.

Ograniczanie zatrudnienia w rolnictwie związane jest również z postępującą modernizacją tego sektora. Modernizacja zwalnia siłę roboczą, która musi być wykorzystana w innych, niż rolnicze, zawodach. Wieś w tej sytuacji przejmuje inne wyspecjalizowane funkcje i przyspiesza przemiany strukturalne w rolnictwie, stwarzając przymus stałego lub częściowego odchodzenia ludzi z rolnictwa.

Za stymulowaniem działań na rzecz wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich przemawia także fakt jednoczenia się ze wspólnotami europejskimi. Brak nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich i możliwości alternatywnego zarobkowania dla ludności rolniczej, uniemożliwia wprowadzenie postępu w rolnictwie, obniżanie kosztów produkcji, podniesienie jakości produktów, sprostanie wymogom konkurencji międzynarodowej.

Wielofunkcyjnego rozwoju terenów wiejskich nie można ograniczyć tylko do powstawania nowych miejsc pracy pozarolniczej na wsi. Jest to pojęcie znacznie szersze, w którym problemy wsi i rolnictwa muszą być traktowane kompleksowo. Zwiększenie zatrudnienia pozarolniczego na wsi, większa możliwość wyboru pracy i jej różnorodność spowodują nie tylko wyższe dochody ludności wiejskich, ale także wzrost atrakcyjności wsi jako miejsca życia i pracy. Przejmowanie przez tradycyjną wieś nowych funkcji zaowocuje zmniejszeniem bezrobocia oraz wzrostem przedsiębiorczości, która jest warunkiem każdego

wzrostu gospodarczego.

Poprawa warunków życia i pracy ludności wiejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów popegeerowskich

Głównym celem działań podejmowanych na rzecz aktywizacji i rozwoju obszarów wiejskich jest poprawa warunków życia i pracy rodzin żyjących na wsi. Powinny one koncentrować się na wzroście dochodów ludności wiejskiej oraz zmniejszaniu dysproporcji w poziomie życia między ludnością wiejską i miejską. Różnice w rozwoju obszarów wiejskich i miast wynikają głównie ze znacznie gorszego wyposażenia wsi w infrastrukturę zarówno techniczną, jak i społeczną.

Rozwój infrastruktury technicznej na obszarach wiejskich, polegający głównie na zakończeniu procesów wodociągowania, rozwoju sieci kanalizacyjnej oraz systemów oczyszczania ścieków, rozwiązaniu problemów składowania i utylizacji odpadów, rozwoju ekologicznych technologii grzewczych, rozwoju technologii telekomunikacyjnych oraz doprowadzeniu do właściwego stanu dróg lokalnych służyć ma przede wszystkim trzem podstawowym celom: poprawie warunków zamieszkania, zminimalizowaniu antropogenicznych wpływów na środowisko, stworzeniu lepszych warunków inwestowania.

Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej na obszarach wiejskich przyczyni się do ich aktywizacji gospodarczej, wzrostu ich atrakcyjności jako miejsca lokalizacji inwestycji oraz zwiększenia liczby miejsc pracy poza rolnictwem. Wpłynie to korzystnie na rozwój obszarów wiejskich i przyczyni się do poprawy warunków życia i pracy ludności wiejskiej.

Lepszy dostęp do infrastruktury społecznej poprzez jej rozwój i modernizację przyczyni się do podniesienia poziomu życia ludności wiejskiej i wyrównania różnic pomiędzy miastem i wsią w tym zakresie.

Ad.2) Rozwój infrastruktury technicznej o znaczeniu ponadlokalnym

Priorytet obejmuje dwa komponenty:

- I. System transportowy,
- II. Infrastrukturę środowiska naturalnego

W ramach priorytetu realizowane będą następujące cele szczegółowe:

- Rozwój systemu transportowego
- Zabezpieczenie w wodę konsumpcyjną o odpowiedniej ilości i jakości
- Ochrona zasobów wód powierzchniowych i podziemnych oraz poprawa ich jakości
- Utworzenie sprawnego, kompleksowego systemu zarządzania gospodarką odpadami
- Utworzenie przyjaznego dla środowiska systemu ochrony przeciwpowodziowej
- Utworzenie skutecznego systemu nadzoru i kontroli stanu środowiska
- Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej związanej z zaopatrzeniem w energię

Kolej w naszym regionie powinna zwiększyć przewagę i swój udział w przewozach w takich kluczowych obszarach, jak: obsługa wojskowych obiektów strategicznych, obsługa kompleksu rolnego.

W ramach priorytetu, w części dotyczącej Infrastruktury ochrony środowiska naturalnego, realizowane będą następujące cele szczegółowe:

Ochrona zasobów wód powierzchniowych i podziemnych oraz poprawa ich jakości

Konieczne jest zmniejszenie zrzutu ścieków nieoczyszczonych oraz zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych w celu spełnienia standardów jakościowych Unii Europejskiej. Działania muszą być ukierunkowane na zapobieganie zanieczyszczeniu wód powierzchniowych i podziemnych oraz wód Bałtyku. Wodom podziemnym i powierzchniowym powinna być przywracana właściwa jakość (wg wskaźników fizyko-chemicznych i biologicznych) wynikająca z planowanego sposobu ich użytkowania oraz potrzeb związanych z ich funkcjami ekologicznymi. Uregulowania wymaga także gospodarka odpadami z oczyszczalni ścieków.

Realizowane muszą być programy poprawy gospodarki wodno-ściekowej w "gorących punktach" (przedsiębiorstwa z "Listy 80" oraz oczyszczalnie ścieków w zlewni Bałtyku wymienione w dokumentach Komisji Helsińskiej).

Działania te przyczynią się do rozwoju dziedzin gospodarki uzależnionych od dostępności wody o odpowiedniej jakości i ilości (gospodarka komunalna – woda pitna, przemysł – woda technologiczna, energetyka – chłodzenie, rolnictwo – nawadnianie, turystyka – woda do kąpieli).

Utworzenie sprawnego, kompleksowego systemu zarządzania gospodarką odpadami

Gospodarowanie odpadami jest specyficzną dziedziną ochrony środowiska, gdyż przedsięwzięcia w tym zakresie, poza efektami ekologicznymi w postaci likwidacji zagrożeń, mogą przynieść również wymierne korzyści materialne, wynikające z racjonalnego gospodarowania odpadami (odzysk surowców i materiałów, wykorzystanie energii). Dziedzina ta powinna być traktowana priorytetowo, ponieważ odpady stanowią źródło zanieczyszczenia wszystkich elementów środowiska (wody powierzchniowe i podziemne, gleby i grunty, powietrze). Prowadzenie gospodarki odpadami daje możliwości tworzenia rynku surowcowo-materiałowego. Jest to dziedzina, która wymaga poniesienia, szczególnie w początkowym okresie, wielkich nakładów inwestycyjnych i wprowadzenia znacznych zmian organizacyjnych.

Konieczne jest dostosowanie gospodarki odpadami do wymogów Unii Europejskiej, w tym dostosowanie do ramowych dyrektyw w sprawie odpadów. Opracowania wymagają plany gospodarowania odpadami na szczeblu wojewódzkim i lokalnym. Konieczna jest identyfikacja zagrożeń i rozszerzenie zakresu prac na rzecz likwidacji starych składowisk odpadów, modernizacji składowisk eksploatowanych oraz rekultywacji terenów zdegradowanych. Wdrażane powinny być systemy selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, w tym odpadów niebezpiecznych. Konieczne jest stopniowe wdrażanie kompleksowych systemów odzysku surowców wtórnych z odpadów, m.in. makulatury, szkła, tworzyw sztucznych, odpadów gumowych, puszek aluminiowych.

Racjonalne gospodarowanie odpadami, tj. odzysk surowców i materiałów, wykorzystanie energii, przynosi wymierne korzyści materialne. Gospodarowanie odpadami daje możliwości tworzenia rynku surowcowo-materiałowego, a przez to powstawanie nowych miejsc pracy w zakładach utylizacji odpadów i w punktach zbiórki odpadów.

Stworzenie przyjaznego dla środowiska systemu ochrony przeciwpowodziowej

Stan sieci obwałowań przeciwpowodziowych wymaga poprawy. Konieczna jest budowa i modernizacja zbiorników retencyjnych i małej retencji dla wyrównania przepływu w rzekach oraz racjonalizacja gospodarowania spływami opadowymi w celu ograniczenia szybkiego ich odprowadzania do wód otwartych i unikania przesuszenia terenu. Działania w tym zakresie powinny sprzyjać zachowaniu cennych przyrodniczo ekosystemów wodnych oraz ochronie gatunkowej flory i fauny. Powinny być zachowane naturalne zbiorniki retencyjne, takie jak tereny podmokłe i nieuregulowane cieki wodne, głównie w ramach działań w zakresie ochrony różnorodności biologicznej i prowadzenia zrównoważonej gospodarki leśnej. Przyczyni się to do wyeliminowania zakłóceń w korzystaniu z terenów zagrożonych powodzią – bezpieczne korzystanie (m. in. pola uprawne, łąki i pastwiska), poprawy bezpieczeństwa przeciwpowodziowego.

Rozwój funkcji turystycznej i rekreacyjnej regionu

Szczególna rola aktywizująca wzrost ekonomiczny i rozwój społeczny w regionie winna przyspaść turystyce jako sektorowi o wielu powiązaniach interdyscyplinarnych. Miernikiem konkurencyjności będzie stopień przystosowania organizacyjnego i marketingowego do rosnących i zmieniających się warunków otoczenia. Konkurencyjność może być zapewniona poprzez dostęp do najnowszych osiągnięć w zakresie turystyki oraz wiedzy na temat trendów rozwojowych. Służyć temu powinna organizacja seminariów, szkoleń czy tematycznych konferencji.

Ze względu na uwarunkowania regionalne, jak i ponadregionalne, szczególne wsparcie będzie kierowane na realizację projektów w obszarze turystyki aktywnej, głównie

rowerowej. Jest to zgodne z działaniami podejmowanymi na szczeblu administracji rządowej, inicjatywami lokalnymi oraz możliwościami finansowania ze środków pomocowych Unii Europejskiej.

Jednocześnie planuje się aktywne wspieranie działań związanych z tworzeniem struktur silnej, profesjonalnie zarządzanej regionalnej organizacji turystycznej (Zachodniopomorska Organizacja Turystyczna – ZOT). Głównym celem ZOT będzie koordynacja promocji turystycznej, a także kreowanie konkurencyjnej pozycji regionu na rynku krajowym i zagranicznym.

Turystyka może odegrać ważną funkcję czynnika aktywizującego rozwój terenów wiejskich, poprzez to wpływać na rozwój lokalny, a także rozwój przedsiębiorczości. Jest to priorytetowe zadanie w procesie przygotowującym polską wieś do zetknięcia się z wymogami Unii Europejskiej. Rozwój turystyki wiejskiej i całej sfery usług okołoturystycznych może korzystnie wpłynąć na dynamikę zmian w środowisku wiejskim.

Istnieje także zapotrzebowanie rynkowe, w kraju i na podstawowych rynkach zagranicznych, na agroturystykę i inne formy turystyki wiejskiej, w tym aktywnej: turystyka rowerowa, piesza, jeździecka, kajakowa.

Priorytetowym zadaniem w okresie 2001 – 2002 powinno stać się podnoszenie wiedzy i świadomości na temat korzyści płynących z rozwoju turystyki wiejskiej, w tym agroturystyki. Służyć temu powinny szkolenia i seminaria obejmujące zagadnienia dotyczące tworzenia produktu turystycznego. Rozwój infrastruktury technicznej dla rozwoju turystyki jest istotnym elementem tworzenia podstaw do rozwoju zrównoważonego. Posiada to swój szczególny wyraz w kreowaniu możliwości dla rozwoju alternatywnych form transportu, jakim jest transport rowerowy. W zakresie infrastruktury dla wodnej turystyki śródlądowej priorytetem powinno być stworzenie bezpieczeństwa zarówno dla turystów jak i środowiska, w związku z natężeniem ruchu turystycznego (pomosty, miejsca zbioru nieczystości, oznakowanie szlaków).

Podsumowując, w zakresie rozwoju infrastruktury turystycznej w województwie priorytetowe powinny być następujące działania:

- zwiększenie dostępności oraz podniesienie atrakcyjności województwa zachodniopomorskiego jako regionu recepcji turystycznej poprzez podniesienie standardu jak również rozbudowę infrastruktury turystycznej;
- wzbogacenie oferty wypoczynku, szczególnie w obszarze turystyki aktywnej, która posiada ogromny potencjał rozwojowy w regionie.

I.1.2 Szata roślinna, flora i fauna gminy Brojce na tle przepisów Unii Europejskiej

Obowiązujące w państwach Unii Europejskiej przepisy z zakresu ochrony środowiska, a w szczególności z zakresu ochrony przyrody nie są w Polsce obowiązujące. Jednakże Układ Europejski o stowarzyszeniu Polski ze wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi, który wszedł w życie w 1994 r., zakłada, że następować będzie stopniowe zbliżanie przepisów polskich z przepisami Unii Europejskiej. Mając na uwadze starania Polski o wejście do Unii Europejskiej, niezbędnym jest sukcesywne dostosowywanie przepisów do tamtych wymogów. W wytypowaniu w tym punkcie obszarów cennych z punktu widzenia przepisów Unii Europejskiej z terenu gminy Brojce posłużono się stosownymi rozporządzeniami, dyrektywami i decyzjami obowiązującymi w Unii Europejskiej.

I.1.2.1 Dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikich ptaków

Zgodnie z Dyrektywą Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikich ptaków (z późniejszymi zmianami) ustanowiono kompleksowy program ochrony dzikich ptaków wędrownych i ich siedlisk. Państwa członkowskie ponoszą ogólną odpowiedzialność za utrzymanie populacji wszystkich gatunków. W związku z powyższym muszą one zakazać umyślnego zabijania czy chwytania ptaków, umyślnego niszczenia i uszkodzenia ich gniazd oraz jaj, zbierania jaj w miejscu naturalnych siedlisk, umyślnego

płoszenia tych ptaków w okresie lęgowym i wyprowadzania młodych oraz przetrzymywania tych gatunków ptaków, na które polowanie lub, których chwytanie jest zabronione. Zgodnie z tą dyrektywą państwa członkowskie muszą wskazać obszary szczególnie chronione, przede wszystkim obszary podmokłe, jako siedliska tych gatunków. Państwa członkowskie mają poinformować Komisję o podjętych działaniach, tak aby mogła ona zapewnić spójność wielu innych decyzji krajowych. Zgodnie z art.4 tej Dyrektywy ptactwo będzie chronione szczególnymi środkami, zapewniającymi przetrwanie i dalszy rozród tych gatunków, oraz ich siedlisk. Państwa członkowskie będą zobowiązane do szczególnej ochrony tych obszarów, które mają międzynarodowe znaczenie. Na takich obszarach państwa członkowskie są zobowiązane utworzyć obszary chronione.

W gminie Brojce obszarami specjalnej troski z punktu widzenia tej Dyrektywy są miejsca rozrodu i bytowania m. in. następujących gatunków : bociana czarnego, bociana białego, kani rdzawej, orlika, błotniaka stawowego, derkacza, żurawia, zimorodka. Należy jednakże stwierdzić, że żaden obszar nie kwalifikuje się do zgłoszenia go do krajowego wykazu obszarów będących przedmiotem zainteresowania Brukseli w ramach Europejskiej Sieci Ekologicznej o nazwie „Natura 2000”.

I.1.2.2 Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory.

Zgodnie z Dyrektywą Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. celem jest zachowanie różnorodności biologicznej w obrębie europejskiego terytorium państw członkowskich poprzez ochronę siedlisk naturalnych oraz dzikiej flory i fauny. Dyrektywa ma na celu stworzenie „stanu sprzyjającego ochronie” dla tych rodzajów siedlisk i gatunków, które zostały wybrane jako będące przedmiotem zainteresowania państw wspólnoty europejskiej. Jednym z celów przewodnich tej dyrektywy jest podjęcie przez państwa członkowskie szeregu działań w celu ustanowienia Europejskiej Sieci Ekologicznej, która otrzyma nazwę "Natura 2000". Pierwszym krokiem do stworzenia tej sieci jest przygotowanie dla wszystkich państw członkowskich wykazu takich obiektów w obrębie ich terytoriów, które mają potencjalne znaczenie dla wspólnoty. Następnie zostanie opracowany wspólny wykaz obiektów ważnych dla wspólnoty. Trzeci etap to określenie listy obiektów jako "specjalnych obszarów chronionych" (Special Areas of Conservation). Na wszystkie państwa członkowskie zostało nałożone zobowiązanie dotyczące ochrony wszystkich obiektów umieszczonych w spisie komisji, a także gatunków flory i fauny objętych spisem i będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty.

W obrębie gminy występują obszary spełniające kryteria tej Dyrektywy. Takim obiektem jest torfowisko wysokie „Mszar koło Siemidarżna”, torfowiska przejściowe - np. w oddz. 224, 225 Leśnictwa Bielikowo, lasy bukowe i grądowe i łągi w dolinie Regi i Mołstowej. Ponadto w gminie tej wykazano kilkanaście gatunków zwierząt, które wymagają wyznaczenia specjalnych obszarów ochrony. Są to : wydra w dolinach Regi, Mołstowej i ich dopływach, traszka grzebieniasta, kumak nizinny w małych oczka śródpolnych i śródleśnych, minóg rzeczny w Mołstowej i Pniewie, łosoś (stanowiska historyczne) w Redze i Mołstowej. Natomiast czy tereny te mogą być zgłoszone w przyszłości do listy obiektów będących przedmiotem zainteresowania Unii i wyznaczone jako specjalne obszary ochrony należy przeprowadzić odrębną procedurę zgodnie z załącznikiem III tej Dyrektywy.

I.1.2.3 **Obszary chronione z mocy Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. „O ochronie przyrody”**

Obszary chronione z mocy Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. O ochronie przyrody (t.j. Dz.U. 2013 poz. 627, z późn. zm.) na terenie gminy Brojce to obszar mający znaczenie dla Wspólnoty – Dorzecze Regi (PLH320049) oraz rezerwat przyrody Mszar koło Siemidarżna. Inne obszary chronione w sąsiedztwie gminy Brojce to obszar mający znaczenie dla wspólnoty Kemy Rymańskie (PLH320012) oraz obszar specjalnej ochrony ptaków "Wybrzeże Trzebiatowskie" (PLB320010).

Dorzecze Regi (PLH320049) – ogólna charakterystyka obszaru

Obszar Natura 2000 Dorzecze Regi (PLH320049) obejmuje swymi granicami dolinę Regi od Trzebiatowa do jej obszarów źródłowych oraz szereg dolin dopływów. Z łącznej długości 172 km, w obszarze znajduje się ok. 160 km długości Regi. Jest ona jedną z najdłuższych rzek polskich wpadających bezpośrednio do Bałtyku, zachowując jednocześnie prawie w całej swej długości charakter ciekę lososiowego.

W obszarze opracowania zmiany studium gminy Brojce znajduje się fragment dolnego biegu rzeki Regi wraz z dopływem - rzeką Mołstową. Granice obejmują doliny rzeczne (dno wraz ze zboczami). W niektórych miejscach granice obszaru wychodzą poza dolinę rzeczna w celu włączenia przylegających do doliny wyjątkowo cennych kompleksów siedlisk przyrodniczych zwykle bagiennych lub leśnych.

W obrębie obszaru opracowania a więc na fragmencie dolnego biegu Regi dolina przecina tereny głównie rolnicze obejmując duże powierzchnie łąk i zbiorowisk zaroślowych. Bieg rzeki został silnie zmieniony przez melioracje, jednak charakterystyka morfologiczna tej rzeki sprawia, że znajdują tam dobre warunki bytowania ryby lososiowate i karpioiwate reofilne. Szczególne znaczenie w obszarze nabiera w tej sytuacji dopływ Regi - Rzeka Mołostowa, który w ogromnej większości pozostawiono w stanie pierwotnym, co pozwala egzystującym tam populacjom ryb na zachowanie dobrostanu.

Zagrożenia

Problemem w zachowaniu funkcji korytarza ekologicznego (powiązań i integralności obszaru) jest zabudowa hydrotechniczna rzeki oraz przerywające pasma naturalnych siedlisk obszary miejskie. Rzeka pełni ważne funkcje rekreacyjne jako szlak kajakowy i miejsce połowów wędkarskich. Niewłaściwe użytkowanie (nadmierne, niekontrolowane) stanowić może problem w ochronie siedlisk i gatunków. Brak formalnych form ochrony przyrody, w szczególności rezerwatów, skutkuje brakiem warunków do zachowania w pełni naturalnych cech niektórych siedlisk, zwłaszcza leśnych.

Rezerwat Mszar koło Siemidarżna

Dnia 2 kwietnia 2010 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Szczecinie zarządzeniem Nr 17 /2010 z dnia 2 kwietnia 2010 r. uznał „Mszar koło Siemidarżna” za rezerwat przyrody. Obszar o łącznej powierzchni 20,93 ha jest położony w obrębie ewidencyjnym Uniestowo, w gminie Brojce. Dla rezerwatu wyznaczono otulinę o powierzchni 39,55 ha. Jest to rezerwat torfowiskowy, ze względu na dominujący przedmiot ochrony fitocenotyczny, ze względu na typ ekosystemu torfowiskowy torfowisk wysokich. Celem ochrony przyrody w rezerwacie jest ochrona cennych zbiorowisk roślinnych charakterystycznych dla torfowisk wysokich i przejściowych oraz ochrona bogatej flory torfowców, innych mchów i charakterystycznej dla mszarów flory naczyniowej. Nadzór nad rezerwatem sprawuje Nadleśniczy Nadleśnictwa Gryfice.

I.1.3 Krajoby system obszarów chronionych (ESOCh)

Zgodnie z art.13 ust.2 Ustawy o ochronie przyrody (Dz. U. z 1991r., Nr 114, poz. 492 z późniejszymi zmianami) krajowy system obszarów chronionych tworzą: rezerваты, parki narodowe, parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu. Struktura przestrzenna Ekologicznej Sieci Obszarów Chronionych (ESOCh) na obszarze gminy Brojce odgrywa ważną rolę w ochronie flory i fauny. W „Koncepcji krajowej sieci ekologicznej ECONET-POLSKA” terenom leżącym w granicach tej gminy i sąsiadującym z nią nie przypisała żadnej roli, za wyjątkiem doliny Regi, którą oceniła jako korytarz ekologiczny o znaczeniu

krajowym. Stąd też struktura Ekologicznej Sieci Obszarów Chronionych (ESOCh) na obszarze gminy Brojce pokrywać się powinna z przebiegiem cieków.

Korytarzami ekologicznymi o znaczeniu lokalnym lub regionalnym czy też krajowym na obszarze gminy są :

- dolina rzeki Regi i Mołstowej - korytarz o znaczeniu lokalnym, regionalnym i krajowym,
- dolina rzeki Lubieszowej, Pniewy i Wkry - korytarz lokalny i regionalny,
- dolina rzeki Brodźca, Lnianki i Lubosiel, a także bezimienne cieki (rowy, strumienie wraz z niewielkimi terenami podmokłymi) - korytarz ekologicznych o znaczeniu lokalnym.

Wszystkie one pełnią rolę dla migracji roślin i zwierząt. Równocześnie są miejscem ich występowania, w tym miejscem rozrodu

W opracowaniu „Koncepcji krajowej sieci ekologicznej ECONET - POLSKA” (1995 r.) nie zaznaczono na obszarze gminy ani jednej ostoi ptaków o randze europejskiej i krajowej. Autorka opracowania zaliczyła natomiast gminę Brojce do obszarów liczego występowania wydry.

I.1.4 Uwarunkowania rozwoju gminy Brojce wynikające z konferencji nazwanej „Szczytem gospodarczym Pomorza Zachodniego”

W dniach 24-25 listopada 1998 roku odbyła się w Szczecinie, z udziałem osób reprezentujących administrację samorządową i krajową oraz przedsiębiorstwa i instytucje Województw Szczecińskiego i Koszalińskiego konferencja nazwana Szczytem Gospodarczym Pomorza Zachodniego „Bilans Otwarcia”. Patronat honorowy objął Minister Gospodarki oraz Wojewoda Szczeciński. Głównym celem konferencji było wypracowanie założeń strategii rozwoju gospodarczego przyszłego Województwa Zachodniopomorskiego oraz omówienie strategii rozwoju regionu. Region zachodniopomorski powstał z połączenia dwóch pełnych województw tj. koszalińskiego i szczecińskiego oraz fragmentów trzech innych województw tj. gorzowskiego, pilskiego i słupskiego. Gmina Brojce położona jest obecnie przy dawnej granicy województw szczecińskiego i koszalińskiego.

Tab.1

Cecha	Waloryzacja cechy (znaczenie)	
	(+) dodatnia (mocna)	(-) ujemna (słaba)
1	2	3
1. Ludność	- mobilniejsza niż w skali kraju struktura ludnościowa: wyższy niż w kraju udział ludności w wieku produkcyjnym oraz niższy w wieku poprodukcyjnym	-bardziej mobilna struktura wieku w regionie niż w skali kraju stwarzają w ciągu najbliższych lat trudniejsze problemy związane z rynkiem pracy
2. Zatrudnienie	- dynamiczny wzrost pracujących w sektorze prywatnym	-bezrobocie wynikające z restrukturyzacji rolnictwa uspołecznionego i przemian strukturalnych w gospodarce województwa
3. walory środowiska geograficzno-przyrodniczego	- sprzyjające warunki dla rozwoju agroturystyki oraz produkcji zdrowej żywności	
4. warunki agro-przyrodnicze		
a) agroklimat	-stosunkowo wyższe niż średnie w kraju roczne średnie temperatury powietrza (łagodniejsze zimy, chłodniejsze lata, dłuższe i cieplejsze jesienie) -korzystne warunki dla upraw roślin okopowych i zbóż ozimych -ogólna cechy agroklimatyczne korzystniejsze niż w skali kraju	-opóźnione wiosny, późnowiosenne przymrozki, znaczne i częstsze niż przeciętne w kraju opady w okresie lipiec-wrzesień
b) jakość rolniczej przestrzeni	-rolnicza przestrzeń produkcyjna charakteryzuje się lepszymi warunkami agrośrodowiska przyrodniczego niż w	

Cecha	Waloryzacja cechy (znaczenie)	
	(+) dodatnia (mocna)	(-) ujemna (słaba)
1	2	3
produkcyjnej	skali kraju. korzystne warunki dla wielostronnej gospodarki rolnej	
c) melioracje wodne		-strukturalne zmiany w rolnictwie (przemiany organizacyjne i prawno-własnościowe) oraz ostry deficyt środków finansowych spowodowały pewne zahamowanie inwestycji w zakresie nowych melioracji szczegółowych na użytkach rolnych (zachwianie stosunków wodno-glebowych, spadek żyzności gleb, biologiczna degradacja runi łąkowo-pastwiskowej)
5. rolnictwo		
a) potencjał organizacyjno-produkcyjny	-zachodzące w ciągu ostatnich lat zmiany w strukturze agrarnej w województwie przebiegają w kierunku dynamicznego powiększenia przeciętnego obszaru gospodarstwa rolnego	-nierównomierne i mało dynamiczne procesy restrukturyzacji gospodarstw rolnych
b) struktura agrarna i własnościowa	-obróć gruntami z zainwestowaniem w środki trwałe po byłych PGR przekazanych do zasobu AWRSP, stopniowo przekształca stosunki własnościowe w rolnictwie -udział sektora prywatnego w użytkowaniu ziemi zwiększył się w latach 1990-97 z 30% do 85% -wysoka przeciętna ogólna powierzchnia 1 gospodarstwa rolnego (ok. 19,0ha)	-zbyt duża ilość dzierżaw w AWRSP, zbyt niska gruntów sprzedanych nowym użytkownikom -upadek małych gospodarstw indywidualnych oraz niektórych dzierżawców AWRSP
c) poziom produkcji rolnej	-produktywność rolnictwa z 1 ha użytków rolnych jest wyższa w stosunku do przeciętnej krajowej	-trudność ze zbytem produktów
d) były państwowe gospodarstwa rolne	-zmiany strukturalne i własnościowe byłych kombinatów PGR rozpoczęły (w ramach zasobów AWRSP) procesy zmierzające do przystosowania tych struktur rolniczych do wymogów gospodarki rynkowej -duża ilość zbędnych obiektów wynikająca z procesów restrukturyzacyjnych byłych PGR, może być wykorzystana do uruchomienia pozarolniczej działalności produkcyjnej rzemieślniczej i usługowej, co sprzyja wielofunkcyjnemu rozwojowi wsi	-spadek produktywności rolnictwa publicznego, wywołany procesami likwidacyjnymi i upadłościowymi oraz wywołana tymi procesami dekapitalizacji środków trwałych i degradacji zasobów ziemi -generowanie znacznie wyższego od przeciętnego w skali województwa poziomu bezrobocia na wsi w regionach nasyconych strukturami byłych kombinatów PGR -znaczne osłabienie funkcji rolniczej przy braku w nich innych funkcji gospodarczych
e) indywidualne gospodarstwa rolne	-kreowanie się większej liczby gospodarstw indywidualnych o powierzchni powyżej 50 ha	-słaba ogólna kondycja ekonomiczno-dochodowa znacznej liczby gospodarstw indywidualnych -niewielka liczba gospodarstw, w których młodzież kształci się w kierunku rolniczym (brak następców)
f) rynek rolny	-interwencja agencji rynku rolnego -duży potencjał magazynowy -rozwój rynku hurtowego w Szczecinie i Koszalinie	-umiarkowany popyt na produkty -likwidacja sieci gminnych spółdzielni (GS) -słabo rozwinięta infrastruktura techniczna rynku -brak mocnej giełdy rolno-towarowej -duży import zbóż, pasz, warzyw i owoców

Cecha	Waloryzacja cechy (znaczenie)	
	(+) dodatnia (mocna)	(-) ujemna (słaba)
1	2	3
		-brak samoorganizowania się producentów rolnych zróżnicowane jakości surowców

I.1.5 Uwarunkowania rozwoju gminy Brojce wynikające z Program Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2001-2002 (Uchwała Nr XIX/174/2001 r. Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 29 stycznia 2001 r.)

Program wojewódzki jest kolejnym, obok strategii rozwoju województwa, instrumentem polityki rozwoju regionalnego, kreowanej przez samorządy województw. Podstawę prawną jego funkcjonowania w ramach programowania rozwoju regionalnego stanowią następujące akty prawne:

- ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. z 1999 r. Nr 91, poz. 576 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 12 maja 2000 r. o zasadach wspierania rozwoju regionalnego (Dz.U. z 2000 r. Nr 48, poz.550 z późn. zm.);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2000 r. w sprawie przyjęcia Programu wsparcia na lata 2001-2002 (Dz.U. z 2000 r. Dz.U. Nr 122, poz.1326).

Stosownie do art. 11.3 ustawy o samorządzie województwa, "strategia rozwoju województwa jest realizowana poprzez programy wojewódzkie". Ustawa o zasadach wspierania rozwoju regionalnego stanowi (w art. 17.2), iż zarząd województwa ubiegającego się o wsparcie zadań zawartych w programie wojewódzkim przedstawia ministrowi właściwemu do spraw rozwoju regionalnego wnioski, do którego dołączona jest strategia rozwoju i program wojewódzki.

Zgodnie z § 5.ust.1. cytowanego rozporządzenia, wyróżnia się następujące rodzaje zadań, które mogą uzyskać wsparcie w ramach Programu Wsparcia na lata 2001-2002:

1. Rozwój przedsiębiorczości, zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorców, innowacje gospodarcze, transfer technologii,
2. Restrukturyzacja wybranych dziedzin usług publicznych oraz gospodarki lokalnej i regionalnej, opierająca się na zasadach zrównoważonego rozwoju,
3. Tworzenie nowych, stałych miejsc pracy,
4. Inwestycje w zakresie infrastruktury technicznej i transportowej, poprawiające warunki realizowania inwestycji gospodarczych,
5. Przedsięwzięcia z zakresu edukacji, w tym edukacji dorosłych,
6. Przedsięwzięcia z zakresu kultury regionalnej i lokalnej, będących składnikami kultury narodowej oraz ochrony i rozwoju dziedzictwa kulturowego,
7. Inwestycje poprawiające stan środowiska,
8. Inne zadania związane ze wspieraniem rozwoju regionalnego.

Program wojewódzki pod nazwą "Program Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2001-2002", zwany dalej Programem, jest zespołem projektów inwestycyjnych (twardych) i nieinwestycyjnych (miękkich) pogrupowanych w kompleksy działań pozwalających uzyskać etapową realizację celów założonych w Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2015.

Program Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2001- 2002, będąc kompleksowym elementem realizacji strategii rozwoju województwa, nosi charakter zintegrowany o funkcjach porównywalnych z programami operacyjnymi programu Phare – spójność społeczno – ekonomiczna, a także z programami operacyjnymi funduszy strukturalnych Unii Europejskiej i jest wojewódzkim programem operacyjnym rozwoju regionalnego.

Priorytetowe kierunki działań, za pomocą których realizowane będą cele szczegółowe (operacyjne) programu:

1. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich;
2. Program Rozwoju Infrastruktury Transportowej;
3. Program Rozwoju Infrastruktury Ochrony Środowiska;
4. Program Rozwoju Przedsiębiorczości i Innowacyjności Gospodarki;
5. Program Rozwoju Turystyki i Ochrony Dziedzictwa Kulturowego;
6. Program Rozwoju Współpracy Międzynarodowej;
7. Program Przeciwdziałania i Redukcji Bezrobocia;
8. Program Poprawy Stanu Zdrowotnego Mieszkańców;
9. Program Wzrostu Wykształcenia i Poziomu Kulturalnego Społeczeństwa;
10. Program Integracji Społeczności Regionu.

1. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich dotyczy gmin wiejskich i miejsko-wiejskich. Wsparcie rozwoju sektora przetwórstwa rolno-spożywczego w zakresie dostosowania procesów produkcyjnych i wyrobów gotowych do standardów i wymagań UE nastąpi poprzez przystosowanie gospodarstw rolnych i gospodarstw hodowlanych do standardów UE oraz zwiększenie liczby zakładów spełniających wymagania sanitarne i weterynaryjne UE w branżach mleczarskiej, mięsnej, rybnej i owocowo-warzywnej. Ponadto wybudowany zostanie zakład produkcji bioetanolu i suszu ziemniaczanego. Wprowadzenie nowych rozwiązań i technologii umożliwiających lepsze dostosowanie produkcji do wymogów rynku nastąpi poprzez modernizację istniejących linii produkcyjnych w zakładach przemysłu mięsnego, mleczarskiego, owocowo-warzywnego, wybudowanie nowych linii odzysku białka z wód sokowych ziemniaka, zakup linii paczkowania skrobi ziemniaczanej. Zostanie ograniczone niekorzystne oddziaływanie zakładów przetwórczych na środowisko naturalne. Integralną częścią wsparcia rozwoju sektora przetwórstwa rolno-spożywczego będzie wzmocnienie grup producentów rolnych i ich związków.

Działania na rzecz dywersyfikacji zatrudnienia oraz kreowania nowych miejsc pracy poza rolnictwem realizowane będą poprzez szkolenia, prace interwencyjne, np. zalesienia gruntów marginalnych, rozdysponowanie pożyczek małym i średnim przedsiębiorcom oraz osobom bezrobotnym, które zechcą rozpocząć własną działalność gospodarczą.

Modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej. Gazyfikacja realizowana będzie poprzez budowę stacji redukcyjnej gazu, budowę sieci średniego ciśnienia gazu, modernizację i wymianę urządzeń istniejących kotłowni lokalnych w celu zastosowania gazu ziemnego jako paliwa.

Poprzez budowę ujęć wody oraz sieci wodociągowych zostanie rozwiązany problem dostarczania wody pitnej dla tych rejonów województwa zachodniopomorskiego, w których występuje jej niedobór. Rozwiązanie problemów gospodarki wodno - ściekowej obejmie budowę wodociągów wraz ze stacją uzdatniania wody, budowę i montaż nowych przyłączy kolektorów tłocznych oraz przepompowni ścieków, a także modernizację już istniejących.

W ramach aktywizacji małych miast jako naturalnego zaplecza dla rozwoju obszarów wiejskich w gminach województwa zachodniopomorskiego zostanie wdrożony program Odnowa Wsi, który dostosuje wieś do wymogów współczesności oraz pełnienia nowych funkcji na rzecz całego społeczeństwa.

Cele szczegółowe:

- Przygotowanie rolnictwa zachodniopomorskiego, przetwórstwa rolno-spożywczego, marketingu artykułów rolnych i rybnych do wejścia w struktury Unii Europejskiej i skutecznej konkurencji z rolnictwem unijnym i krajowym,
- Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich,
- Poprawa warunków życia i pracy ludności wiejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów popegeerowskich,

Główne działania realizowane w ramach programu:

- Wspieranie rozwoju i modernizacji rolnictwa i sektora przetwórstwa rolno-spożywczego w kierunku poprawy jego efektywności i konkurencyjności,

- Działania na rzecz dywersyfikacji zatrudnienia oraz kreowania nowych miejsc pracy poza rolnictwem,
- Modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej na obszarach wiejskich,

2. Program Rozwoju Infrastruktury Transportowej

Realizacja priorytetu związanego z infrastrukturą transportową jest elementem polityki długookresowej ze względu na wysokość nakładów inwestycyjnych.

Przyjęto, że w latach 2001-2002 będzie ona realizowana m. innymi w zakresie modernizacji i rozbudowy sieci drogowej i infrastruktury kolejowej.

Modernizacją i rozbudową sieci drogowej objęto drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe, gminne... Istotne z racji funkcjonowania transportu w regionie jest udrożnienie tras szczególnie uciążliwych a więc tranzytowych, tras przewożących niebezpieczne ładunki oraz poprawiające dostępność ponadlokalną i standard obsługi wewnątrz regionu.

3. Program Rozwoju Infrastruktury Ochrony Środowiska

Stan bezpieczeństwa przeciwpowodziowego jest niedostateczny, modernizacji i przebudowy wymaga większość obwałowań. Konieczna jest budowa i modernizacja zbiorników retencyjnych i małej retencji dla wyrównania przepływu w rzekach oraz racjonalizacja gospodarowania spływami opadowymi w celu ograniczenia szybkiego ich odprowadzania do wód otwartych i unikania przesuszenia terenu. W celu poprawienia bezpieczeństwa przeciwpowodziowego zrealizowane zostaną m. in. inwestycje wodno-melioracyjne poprzez Zarząd Melioracji i Urzędzeń Wodnych.

Infrastruktura techniczna związana z zaopatrzeniem w energię wymaga modernizacji i unowocześnienia ze względu na konieczność dostosowania do norm Unii Europejskiej w zakresie ochrony powietrza. Emisja zanieczyszczeń będzie zmniejszana u źródła poprzez zmianę nośników energii na mniej uciążliwe dla środowiska. W programie wojewódzkim przewiduje się modernizację systemów grzewczych oraz budowę sieci gazowniczych, a także wykorzystanie bogatych zasobów energii geotermalnej.

Działanie w zakresie produkcji energii ze źródeł przyjaznych środowisku obejmowały będą wykorzystanie energii poprzez produkcję biopaliwa z ziarna rzepaku będącego pełnowartościowym zamiennikiem, ropopochodnych olejów napędowych do silników Diesla.

Cele szczegółowe:

- Zabezpieczenie w wodę konsumpcyjną o odpowiedniej jakości i ilości,
- Ochrona zasobów wód powierzchniowych i podziemnych oraz poprawa ich jakości,
- Utworzenie sprawnego, kompleksowego systemu zarządzania gospodarką odpadami,
- Stworzenie przyjaznego dla środowiska systemu ochrony przeciwpowodziowej,
- Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej związanej z zaopatrzeniem w energię

Główne działania realizowane w ramach programu:

- Budowa nowych i modernizacja istniejących stacji uzdatniania i magistrali przesyłowych;
- Budowa oczyszczalni ścieków komunalnych i przemysłowych wraz z przeróbką osadów pościekowych;
- Rozbudowa sieci kanalizacyjnej;
- Realizacja kompleksowych programów gospodarki odpadami komunalnymi;
- Budowa składowiska odpadów i zakładów przetwarzania odpadów (szczególnie przedsięwzięcia międzygminne i o zasięgu regionalnym);
- Budowa i modernizacja urządzeń magazynujących wodę oraz innych urządzeń i systemów retencjonujących wodę;
- Proekologiczna modernizacja systemów grzewczych;
- Budowa, rozbudowa i modernizacja sieci gazowych;
- Produkcja energii ze źródeł odnawialnych (wiatr, woda, geotermia, biomasa, biogaz, słońce), zabezpieczająca dostateczną ilość i niezawodność dostaw.

4. Program Rozwoju Przedsiębiorczości i Innowacyjności Gospodarki Województwa Zachodniopomorskiego

W ramach tego programu przewidziane są działania aktywizujące rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw nakierowane na rozwój przedsiębiorczości w oparciu o innowacje i nowe technologie. Działania te wykreować mają bazę infrastrukturalną dla dwóch obszarów - przedsiębiorczości i innowacji. Podstawowym członem systemu instytucjonalnego wspierania przedsiębiorczości w województwie będą ośrodki wspierania, w ramach których budowane będą instrumenty finansowego i doradczo-szkoleniowego wsparcia w postaci funduszy inwestycyjnych, funduszy poręczeń kredytowych, inkubatorów oraz stref intensywnego gospodarowania. Ośrodki wspierania przedsiębiorczości budowane będą w ośrodkach miejskich pełniących rolę lokalnych centrów wzrostu. Realizowany będzie ośrodek wspierania przedsiębiorczości w Gryficach. Natomiast bazę instytucjonalną dla innowacji i postępu technologicznego stanowić będą centra innowacyjności w Szczecinie i Koszalinie opierające się na istniejącym potencjale naukowym uczelni wyższych oraz działających już instytucji i organizacji wspierających rozwój oparty na innowacjach i nowych technologiach. Instrumenty wdrażania tych działań stanowić będą parki naukowo – technologiczne, centra wdrożeń przemysłowych, centra transferu i promocji innowacji, centra promocji systemów jakości, a także banku informacji przestrzennej.

Bank informacji przestrzennej stanowić będzie bazy danych o obiektach przestrzennych z uwzględnieniem ich atrybutów opisowych i graficznych niezbędnych dla planowania przestrzennego. Programem objęte będzie zasadniczo całe województwo, ale infrastruktura o charakterze badawczo – rozwojowym tworzona będzie w ośrodkach akademickich o znacznym potencjale naukowym i badawczym.

Cele programu:

- Rozwój przedsiębiorczości, szczególnie w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw;
- Wzrost innowacyjności gospodarki.

Główne działania realizowane w ramach programu:

- System wspierania małych i średnich przedsiębiorstw;
- System informacji i promocji gospodarczej;
- System wspierania postępu technologicznego i wzrostu innowacyjności gospodarki;
- System informacji przestrzennej.

5. Program Rozwoju Turystyki i Ochrony Dziedzictwa Kulturowego

W ramach tego programu podejmowane będą działania w zakresie rozbudowy i modernizacji infrastruktury turystycznej, promocji alternatywnych form turystyki oraz działania mające na celu wsparcie dla MSP sektora turystyki, a także dla organizacji pozarządowych w zakresie wykorzystania walorów naturalnych oraz społeczno – kulturowych województwa na rzecz rozwoju turystyki.

Podjęte zostaną również działania, które koncentrować się będą w obszarze rozwoju i promocji agroturystyki, w ramach koncepcji wielofunkcyjnego rozwoju wsi. Konieczna jest pomoc merytoryczna dla rolników chcących zaangażować się w agroturystykę, jak również wsparcie dla działań stowarzyszeń agroturystycznych, w celu nadania im funkcji w zakresie stymulowania rozwoju agroturystyki.

Przewiduje się priorytet dla działań dotyczących rozwoju infrastruktury turystycznej w zakresie turystyki kwalifikowanej oraz agroturystyki. Będą one podejmowane głównie w obszarach, które cechują duże zasoby naturalne środowiska a jednocześnie wysoki stopień bezrobocia strukturalnego. Przyjmuje się, że właśnie turystyka może stać się dźwignią rozwoju gospodarczego w obrębie tych obszarów.

Budowa ścieżek rowerowych, tworzenie szlaków turystycznych, inwestycje z zakresu renowacji zabytków, szkolenia w zakresie kształcenia kadr turystycznych oraz działania na rzecz stworzenia systemu marketingu regionu umożliwią wykształcenie marki województwa jako regionu turystycznego oraz wzmocnią jego konkurencyjność.

Cel programu:

- Rozwój funkcji turystycznej, uzdrowiskowej i rekreacyjnej regionu

Główne działania realizowane w ramach programu :

- Stworzenie warunków dla rozwoju turystyki rowerowej;
- Podnoszenie standardu oraz rozwój infrastruktury dla różnych form turystyki w tym turystyki wodnej;
- Stworzenie regionalnego systemu informacji turystycznej;
- Rozwój priorytetowych produktów turystycznych regionu;
- Wspieranie działań na rzecz waloryzacji dziedzictwa historycznego i kulturowego;
- Podejmowanie działań w zakresie rozwoju turystyki dzieci i młodzieży, w oparciu o turystyczne walory regionu;
- Kreowanie turystycznego wizerunku regionu (wsparcie dla Zachodniopomorskiej Organizacji Turystycznej, promocja oferty turystycznej regionu, wydarzenia kulturalne i turystyczne, seminaria);

6. Program Poprawy Stanu Zdrowotnego Mieszkańców

Znaczna dekapitalizacja infrastruktury zakładów opieki zdrowotne jest przyczyną niespełnienia przez nie wymaganych standardów sanitarnych i technicznych. W celu przeciwdziałania takiej sytuacji przewidywana jest modernizacja Zakładu Opieki Zdrowotnej w Gryficach. Zadania te są zgodne z "Programem restrukturyzacji w ochronie zdrowia w 2000 r. i perspektywą działań w latach następnych" zatwierdzonym przez Ministra Zdrowia. Przekształcenia własnościowe zakładów opieki zdrowotnej są konieczne z uwagi na potrzebę stworzenia warunków do inwestowania w służbę zdrowia.

Restrukturyzacja bazy Zintegrowanego Ratownictwa Medycznego jest wdrażana w województwie w oparciu o "Program Zintegrowanego Ratownictwa Medycznego" przygotowany przez Ministerstwo Zdrowia. Zakłady opieki zdrowotnej zakwalifikowane przez Ministra Zdrowia do systemu Zintegrowanego Ratownictwa Medycznego rozpoczęły proces dostosowania do wymogów określonych w Programie. W ramach tego zadania planowana jest budowa lądowiska helikopterowego przy szpitalu w Gryficach.

Cel szczegółowy:

- Tworzenie spójnego systemu zadań ochrony zdrowia i bezpieczeństwa zdrowotnego.

Główne działania realizowane w ramach programu:

- Inwestycje poprawiające stan i bazę zakładów opieki zdrowotnej.
- Restrukturyzacja i przekształcenia zakładów opieki zdrowotnej.
- Restrukturyzacja bazy Zintegrowanego Ratownictwa Medycznego.
- Realizacja programów profilaktycznych w zakresie głównych problemów zdrowotnych i podnoszenie kwalifikacji pracowników.

Na terenie województwa zachodniopomorskiego są realizowane lub przygotowywane do realizacji następujące programy strukturalne dotyczące obszaru gminy:

- Program ISPA - (inaczej: Instrument Przedakcesyjnych Polityk Strukturalnych), program ma na celu ujednoczenie poziomu rozwoju infrastruktury technicznej w państwach kandydujących do członkostwa w UE w zakresie transportu i ochrony środowiska; czas trwania – 2000-2006.

Wnioski zgłoszone do programu ISPA

l.p.	Wnioskodawca	Tytuł projektu
1	Unia Miast i Gmin Dorzecza Regi	Kompleksowa budowa sieci gazowych w gminach leżących w dorzeczu Regi
2	Unia Miast i Gmin Dorzecza Regi	Kompleksowa budowa, rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnych w gminach leżących w dorzeczu Regi

- Program SAPARD – (inaczej: Specjalny Program Akcesyjny dla Rolnictwa i Obszarów Wiejskich); program ma na celu inwestycje w gospodarstwach rolnych, rozwój i poprawę infrastruktury wiejskiej, zróżnicowanie działalności gospodarczej zapewniające alternatywne źródła dochodu mieszkańcom wsi oraz poprawę przetwórstwa i marketingu

produktów rolnych; czas trwania – 2000-2006; dziedziny – rolnictwo, rozwój regionalny i lokalny, małe i średnie przedsiębiorstwa; w programie mogą uczestniczyć wszelkie gminy, powiaty, związki gminne oraz osoby indywidualne z województwa zachodniopomorskiego. Zasady wyboru wniosków oraz terminy ich składania pozostają wciąż nieznanymi ze względu na opóźnienia w pracach Komisji Europejskiej i Rządu RP.

• Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich Banku Światowego (PAOW) - zadaniem programu jest wniesienie wkładu finansowego w szeroko rozumiany rozwój gospodarczy wsi oraz wsparcie realizacji Średniookresowej strategii rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa oraz Spójnej polityki strukturalnej rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa. Określono trzy główne cele programu:

1. zwiększenie pozarolniczego zatrudnienia na obszarach wiejskich,
2. wsparcie procesu decentralizacji samorządów i rozwoju regionalnego,
3. zapewnienie Polsce pomocy w budowaniu potencjału instytucjonalnego niezbędnego do uzyskania przedakcesyjnych i strukturalnych funduszy Unii Europejskiej.

Cele:

- wsparcie mieszkańców obszarów wiejskich w tworzeniu małych przedsiębiorstw,
- wsparcie instytucji lokalnych pośredniczących w przekazywaniu kapitału beneficjentom pomocy oraz organizowanie szkoleń.
- pomoc bezrobotnym oraz znajdującym się w trudnej sytuacji ekonomicznej mieszkańcom obszarów wiejskich w podniesieniu własnych kwalifikacji,
- pomoc w znalezieniu zatrudnienia na lokalnych rynkach pracy,
- pomoc przy dostosowaniu kapitału ludzkiego do wymagań lokalnych rynków pracy.
- budowania potencjału dla wdrażania zasad i przepisów Unii Europejskiej,
- budowa systemów wodociągowych na użytek gospodarstw domowych oraz przedsiębiorstw,
- budowa na obszarach gmin i powiatów, systemów kanalizacji / zbierania i utylizacji ścieków - często w powiązaniu z systemami wodociagowymi - w celu uzyskania zamkniętego systemu obiegu wody o dobrej jakości i spełniającej wymogi higieniczne,
- budowa systemów zarządzania odpadami stałymi, łącznie z wyposażeniem do zbierania i utylizacji odpadów, zgodnych z wymaganiami prawnymi UE w zakresie bezpieczeństwa i wymogów sanitarnych na obszarach gmin i powiatów,
- poprawa stanu wybranych dróg na obszarach wiejskich, zwłaszcza poprawa lokalnych połączeń drogowych z drogami głównymi oraz utwardzenie nawierzchni w celu zapewnienia możliwości dojazdu do niektórych miejscowości niezależnie od warunków pogodowych,
- po roku wdrażania programu Krajowy Komitet Sterujący i Bank Światowy podejmą decyzję o ewentualnym wdrażaniu projektów dotyczących energii i telekomunikacji.

I.1.6 Uwarunkowania rozwoju gminy Brojce wynikające z panelu na temat: "Ochrona Środowiska w rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego"

W dniach 5 i 12 października 1999 roku odbyły się z inicjatywy Zachodniopomorskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. w Szczecinie specjalistyczne warsztaty, na których przeprowadzono identyfikację problemów i specyfikację najważniejszych celów dotyczących ochrony środowiska w kontekście rozwoju nowego Województwa Zachodniopomorskiego. Końcowym efektem warsztatów prowadzonych metodą SWOT (analiza słabych i mocnych stron oraz szans i zagrożeń) było opracowanie strategii działań zgodnej z zasadą zrównoważonego rozwoju i ustalenie celów (wg ich ważności) aż do 2006 roku.

⇒ **cele nr 1 (najwyższy priorytet)**

- ochrona zasobów i poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych,
- wzrost powierzchni zadrzewień,
- zachowanie i skuteczna ochrona bioróżnorodności regionu

⇒ **cele nr 2**

- sprawny system gospodarki odpadami,
- stworzenie systemu gospodarki wodno-ściekowej,
- rozwój infrastruktury transportowej przyjaznej środowisku,
- poprawa jakości powietrza atmosferycznego

⇒ cele nr 3

- wspieranie działań w zakresie dostosowania prawa
- wdrożenie programu poszanowania energii
- likwidacja obecnych obszarów degradacji gruntów i wód
- zapewnienie skutecznego nadzoru i kontroli oraz dostępu do informacji w ochronie środowiska

⇒ cele nr 4

- pozyskanie kapitału prywatnego i środków pomocowych umożliwiających zachowanie i poprawę stanu środowiska
- współpraca wewnętrzna i zewnętrzna w celu realizacji programów ekologicznych
- stałe podnoszenie kwalifikacji kadr i świadomości ekologicznej społeczeństwa
- promowanie turystyki zintegrowanej przyjaznej środowisku
- promocja i wspieranie inwestycyjne produkcji "zdrowej żywności"

I.1.7 Uwarunkowania rozwoju wynikające z prywatyzacji sektora rolniczego

Ważnym atutem rolnictwa zachodniopomorskiego jest struktura obszarowa gospodarstw, należąca do najlepszych w Polsce. Średnia wielkość indywidualnego gospodarstwa rolnego wynosi ok. 18 ha, podczas gdy w kraju 7,7 ha. Obserwuje się tu jednak znaczne rozpiętości: dominują gospodarstwa małe, do 7 ha, które stanowią 49% ogółu gospodarstw. Udział gospodarstw dużych (15–50 ha) wynosi 22% – 3 razy więcej niż średnio w kraju. Gospodarstw bardzo dużych, powyżej 50 ha, jest 3,4% i jest to odsetek najwyższy w Polsce. Powstały one na ziemiach dawnych państwowych gospodarstw rolnych. Proces ich przekształceń nie został jeszcze zakończony.

Przekształcenie struktury własnościowej rolniczej przestrzeni produkcyjnej, które dokonało się w latach 90-tych, zdeterminowało kondycję rolnictwa zachodniopomorskiego, a co za tym idzie warunki życia ludności wiejskiej. Przed rokiem 1990 dominował tu sektor rolnictwa uspołecznionego, głównie państwowe gospodarstwa rolne (PGR), które w wyniku przekształceń własnościowych uległy likwidacji, a ich majątek przekazano do Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa. W roku 1991 we władaniu sektora uspołecznionego znajdowało się 67,4% powierzchni użytków rolnych (przy średniej krajowej 23,7%), pozostała część użytkowana była przez gospodarstwa indywidualne. W 1999 r. w sektorze prywatnym znajdowało się 86% rolniczej przestrzeni produkcyjnej województwa, w tym w użytkowaniu indywidualnych gospodarstw rolnych 61% (o 23% mniej niż średnia dla Polski). Sektor publiczny użytkował 11% użytków rolnych województwa. Z zasobu Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa w ręce prywatne przeszło 900 tys. ha, z czego w formie kupna-sprzedazy tylko 130 tys. ha. Dominującą formą powiększania wielkości gospodarstw jest zatem dzierżawa. Nie prowadzi to do trwałego rozdysponowania zasobów AWRSP, a tym samym trwałej poprawy struktury agrarnej w województwie. Stałej dekapitalizacji ulegają również nie zagospodarowane obiekty po państwowych gospodarstwach rolnych. Równie niekorzystnym zjawiskiem obserwowanym w ostatnich latach jest zwrot dzierżawionej ziemi do zasobu AWRSP, szacowany na 270 tys. ha.

Proces przekształceń własnościowych związany jest z drastycznym pogorszeniem sytuacji życiowej ludności wiejskiej, szczególnie na tych obszarach, gdzie dominowało rolnictwo uspołecznione. Pojawiło się zjawisko wysokiego bezrobocia strukturalnego wśród pracowników niegdyś zatrudnionych w PGR. Nałożył się na to również ogólnie niski poziom wykształcenia osób pracujących w rolnictwie uspołecznionym i jego obsłudze, niska dochodowość gospodarstw rolnych i brak kapitału inwestycyjnego. Wszystkie te czynniki sprawiają, że obszary wiejskie pozostają obszarami głębokiej depresji ekonomicznej i społecznej. Dotyczy to m. innymi powiatu gryfickiego. W województwie zachodniopomorskim istnieje 39 tys. indywidualnych gospodarstw rolnych, tj. 1,9% ogólnej

liczby indywidualnych gospodarstw w kraju (według spisu z 1996 r).

Rolnictwo województwa zachodniopomorskiego charakteryzuje najmniejsze w kraju zatrudnienie; wynosi ono 7,6 osoby na 100 ha użytków rolnych (ponad trzykrotnie mniej niż średnia krajowa). Jednocześnie rolnictwo osiąga najwyższą w Polsce, dwukrotnie wyższą niż średnia krajowa, wydajność w przeliczeniu na jednego zatrudnionego. Wysoka produktywność powoduje, że w rolnictwie zachodniopomorskim nie występuje zjawisko przerostów zatrudnienia, a w konsekwencji nie ma konieczności jego obniżania.

Rolnictwo zachodniopomorskie ma charakter ekstensywny, o czym świadczy niska produktywność ziemi, która wynosi 83% średniej krajowej. Stawia to region na dziesiątym miejscu w Polsce.

Mimo dużej przeciętnej powierzchni indywidualnego gospodarstwa rolnego tylko 43% ludności wiejskiej uzyskuje dochody z działalności rolniczej. Równocześnie aż 70% pracujących w rolnictwie utrzymuje się wyłącznie lub głównie z pracy w swoim gospodarstwie (o 17% więcej niż średnio w kraju). Wskaźniki te świadczą o dużym wpływie rolnictwa na poziom dochodów gospodarstw domowych i jednocześnie na jego średnią towarowość. Niska jest liczba grup producenckich i udział trwałych powiązań producentów rolnych z rynkami zbytu.

Podsumowując, należy stwierdzić, że obszary wiejskie województwa charakteryzują się:

- zaniedbaną infrastrukturą na obszarach wiejskich nie spełniającą norm i standardów Unii Europejskiej w zakresie zaopatrzenia w wodę oraz gospodarki kanalizacyjno-ściekowej,
- brakiem perspektyw zatrudnienia i rozwoju dla większości mieszkańców osiedli popegerowskich spowodowanym niskim poziomem wykształcenia ogólnego mieszkańców, niskimi kwalifikacjami zawodowymi oraz swoistą dla tych obszarów izolacją ośrodków popegerowskich zlokalizowanych w znacznej odległości od miast,
- utrzymującym się długotrwałym bezrobociem, niskimi dochodami, w których znaczny udział stanowi pomoc socjalna.

Najważniejsze uwarunkowania rozwoju społeczno – gospodarczego województwa zachodniopomorskiego związane z zasobami ludzkimi województwa są następujące:

- wzrost w latach 2000–2006 grupy produkcyjnej o ponad 100 tys. osób (wyż demograficzny) przy istniejącym 130-tysięcznym bezrobociu stworzy poważny problem na rynku pracy; zatrudnienie takiej liczby osób będzie najważniejszą sprawą do rozwiązania w najbliższym okresie,
- znaczące ukryte bezrobocie na obszarach wiejskich,
- niski poziom wykształcenia i kwalifikacji zawodowych wśród osób zatrudnionych,
- wzrost ilości obszarów zagrożonych strukturalnym bezrobociem,
- na obszarze województwa zachodniopomorskiego znajduje się 10 powiatów, w których występują zbiorowości zagrożone marginalizacją. Jest wśród nich powiat gryficki.

I.2 Powiązania gminy Brojce z regionem

I.2.1 Powiązania przyrodnicze gminy Brojce z terenami sąsiednimi

W sferze powiązań przyrodniczych najważniejszym elementem jest system wodny. Jakość środowiska wodnego zależna od sposobu zagospodarowania zlewni przesądza w wielu przypadkach o możliwościach rozwoju funkcji turystycznej, a także różnorodności biologicznej terenu. Teren gminy Brojce znajduje się na obszarze dwóch zlewni:

⇒ rzeki Rega

⇒ rzeki Dęboszniczy

Innym elementem przyrodniczym bezpośrednio wpływającym na funkcjonowanie przyrodnicze obszaru gminy są kompleksy leśne.

I.2.2 Powiązania w zakresie działalności administracji rządowej i samorządowej

Gmina Brojce położona jest w północnej części Województwa Zachodniopomorskiego.

Województwo Zachodniopomorskie w obecnym kształcie powstało na mocy ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu podziału terytorialnego państwa na gminy, powiaty i

województwa (Dz.U. Nr 96, poz.603). z połączenia województw szczecińskiego i koszalińskiego oraz 11 gmin województwa gorzowskiego, 5 gmin województwa pilskiego i 3 gmin województwa słupskiego. W sumie liczy 114 gmin i 20 powiatów (3 grodzkie i 17 ziemskich). Województwo zachodniopomorskie liczy 1733 tys. mieszkańców (dane z marca 2000 r.). Gęstość zaludnienia jest niska i wynosi 76 osób na 1 km² (w Polsce 124 osoby na 1 km²). Gmina Brojce należy do powiatu Gryfickiego. W powiecie tym znajdują się ponadto gminy miejskie: Gryfice, Trzebiatów, Resko, Płoty oraz gminy wiejskie: Karnice, Radowo Małe, Rewal.

Na obszarze kraju wprowadzono jednostki terytorialne do celów statystycznych poziomu subregionalnego (NTS 3). Podział ten jest odpowiednikiem stosowanego w Unii Europejskiej podziału NUTS. Klasyfikacja NUTS jest podstawą prowadzenia regionalnych rachunków ekonomicznych i statystyki regionalnej w wymiarze społeczno-gospodarczym. Jest również wykorzystywana na potrzeby polityki regionalnej UE. W związku z trwającymi negocjacjami w sprawie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej przeprowadzone zostały prace nad określeniem stopni NUTS 2 i NUTS 3 w Polsce. Pozwoli to w jednolity sposób zbierać informacje statystyczne, opracowywać je, przeprowadzać analizy porównawcze z sąsiednimi regionami, a dzięki temu określać skalę zróżnicowania i sytuację społeczno-ekonomiczną województwa, co jest niezbędne dla celów programowania i pozyskiwania subwencji z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Praktykę w tym zakresie reguluje rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 lipca 2000 r. w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS). Zgodnie z wprowadzoną nomenklaturą poziom 1 obejmuje obszar całego państwa, poziom 2 województwa, poziom 3 wydzielone z województw podregiony, poziom 4 powiaty i poziom 5 gminy. Gmina Brojce należy do podregionu szczecińskiego (w województwie zachodniopomorskim wyodrębniono dwa podregiony)

I.2.3 Związki w zakresie infrastruktury społecznej

a Służba Zdrowia

Usługi szpitalne i specjalistyczne świadczone są przez Zespół Opieki Zdrowotnej w Gryficach, posiada on 1 szpital na terenie Gryfic. Na terenie gminy znajduje się Gminny Ośrodek Zdrowia w Brojcach.

b Oświata

Szkolnictwo podstawowe znajduje się w gestii Urzędu Gminy. Na terenie gminy Brojce funkcjonują 3 szkoły podstawowe : w Brojcach, Dargosławiu i Przybiernowie. Szkolnictwo ponadpodstawowe reprezentuje jedno gimnazjum, które znajduje się w miejscowości Brojce.

I.2.4 Związki w zakresie infrastruktury technicznej

a Komunikacja

• Drogownictwo

Podstawowe powiązania gminy z układem zewnętrznym zapewnia droga wojewódzka nr 105. Ponadto na sieć drogową gminy składa się 10 dróg gminnych oraz 8 powiatowych. Istniejący układ drogowy nie odpowiada potrzebom wzrastającego ruchu samochodowego jak i funkcjonowaniu komunikacji zbiorowej. Istniejąca sieć o niskich parametrach technicznych i w dużej mierze złym stanie nie gwarantuje obsługi na odpowiednim poziomie istniejących i planowanych inwestycji.

• Kolejnictwo

Przez teren gminy Brojce przebiega linia kolejowa Gryfice-Trzebiatów-Kołobrzeg. Dodatkowo przez gminę przebiega nieczynna linia kolejki wąskotorowej Gryfice-Trzebiatów, Gryfice-Pniewo. Na obszarze województwa zachodniopomorskiego linie kolejowe normalnotorowe lub ich odcinki liczą 1697,58 km. Obecna gęstość linii kolejowych ogółem (czynnych i nieczynnych) jest zbliżona do średniej krajowej. W najbliższych latach planowane jest wstrzymanie przewozów na dalszych liniach lub ich odcinkach. Po ich zamknięciu długość linii nieczynnych na terenie województwa wzrośnie i będzie stanowiło 43% ogólnej ich długości. Zamykaniu linii kolejowych towarzyszy

zjawisko ich likwidacji. Od roku 1987 zlikwidowano 144 km linii normalnotorowych. Stan techniczny linii kolejowych jest ogólnie zły. Zły jest stan linii lokalnych spowodowany tym, że w całym powojennym okresie w liniach lokalnych nie realizowano inwestycji odtworzeniowych i remontów okresowych, przeznaczając środki finansowe tylko na bieżącą działalność eksploatacyjną.

- Komunikacja publiczna

Gmina Brojce posiada połączenia autobusowe PKS z Gryficami i Trzebiatowem. Rola PKP jako środka komunikacji publicznej jest dość ograniczona ze względu na fakt, iż na terenie gminy nie działa żadna stacja tejże kolei.

b Energetyka

Przez teren gminy Brojce w pobliżu miejscowości Pruszcz, Bielikowo, Żukowo przechodzą napowietrzne linie magistralne 110 kV.

c Telekomunikacja

Na terenie gminy znajdują się dwie centrale telefoniczne. Automatyczna centrala w Brojcach współpracuje z centralą w Gryficach.

1.2.5 Rolnictwo w województwie zachodniopomorskim

Ze względu na korzystniejszą strukturę agrarną warunki rozwoju rolnictwa w regionie zachodniopomorskim ocenia się jako nieco lepsze od przeciętnych. Użytki rolne (UR) zajmują 1114492 ha, co stanowi 48,7 % pow. województwa, w tym: grunty orne - 878369 ha, co stanowi 78,8 % UR, użytki zielone - 229337 ha, co stanowi 20,6 % UR, łąki - 150900 ha, co stanowi 13,5 % UR, pastwiska - 78900 ha, co stanowi 7,1 % UR, sady - 6600 ha, co stanowi 0,6 % UR. Lasy i grunty leśne - 793035 ha, co stanowi 34,6 % pow. woj. Pozostałe grunty zajmują 382621 ha, co stanowi 16,7 % powierzchni województwa. Charakterystycznym dla województwa zachodniopomorskiego jest duży udział lasów oraz wysoki udział gruntów ornyczych - ok. 38,35 % powierzchni ogólnej województwa. Na jednego mieszkańca przypada 0,64 ha użytków rolnych i jest to znacznie więcej niż średnia krajowa - 0,48 ha i w Unii Europejskiej - 0,39 ha. Dominują gleby średniej jakości - kl. III i IV, które stanowią ok. 70 % ogółu użytków rolnych. Znaczna część UR województwa to ziemie o dobrym i średnim wskaźniku oceny ich rolniczej przydatności do produkcji. Największy areał użytków rolnych jest w posiadaniu indywidualnych gospodarstw rolnych - 60 % ogółu użytków rolnych województwa. Pozostałe 40 % użytków rolnych zajmuje:

- sektor publiczny, w tym gospodarstwa Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa,
- sektor prywatny, w tym rolnicze spółdzielnie produkcyjne, spółdzielnie kółek rolniczych, spółki.

Przeciętny areał indywidualnych gospodarstw rolnych jest najwyższy w kraju i wynosi ok. 18 ha ogólnej powierzchni i ok. 17 ha użytków rolnych /średnie gospodarstwo w kraju ma odpowiednio 7,9 ha i 7,0 ha/. Prawie 43 % ogólnej liczby gospodarstw indywidualnych to gospodarstwa małe do 5 ha, ale jednocześnie prawie, co 33 gospodarstwo zachodniopomorskie posiada areał większy niż 50 ha. Według Danych Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, około 15 % ma silne związki z rynkiem, a ponad 60 % sprzedaje na rynek niewielkie ilości produktów, najczęściej w zależności od koniunktury i ma trwałe nadwyżki produktów. Cechą charakterystyczną produkcji rolnej jest duży areał zbóż, które w strukturze zasiewów zajmują 73,7 % powierzchni, gdzie np. buraki cukrowe - 3,7 %, ziemniaki - 5,4 %, rzepak - 4,9 %. Województwo zachodniopomorskie posiada dużą bazę produkcyjną, lecz nie wykorzystuje w pełni swojego potencjału. Posiadając 6,04 % użytków rolnych kraju jego udział w produkcji krajowej zbóż wynosi 5,18 %, rzepaku 13,16 %, ziemniaków 2,99 %, buraków cukrowych 2,21 %. Województwo zachodniopomorskie cechuje się słabo rozwiniętą produkcją zwierzęcą, w tym hodowlą chowem bydła i trzody chlewnej. Dobrze rozwinięta jest produkcja drobiu. W porównaniu do pozostałych województw zachodniopomorskie ma najmniejszą obsadę bydła na 100 ha UR - 18,61 szt. [kraj-40 szt.] i trzody chlewnej - 75,67 szt. [kraj-98 szt.]. Niska obsada zwierząt gospodarskich jest m.in. następstwem likwidacji państwowych gospodarstw rolnych oraz

wynikiem istniejącej słabej opłacalności produkcji. Jednocześnie należy podkreślić, że ze względu na dość wysoki udział użytków zielonych [20,6 %] w strukturze użytków rolnych istnieje realna możliwość wzrostu hodowli i chowu bydła mlecznego i mięsnego. Przed produkcją zwierzęcą stoją duże możliwości rozwoju, wynikające z istniejącej bazy produkcyjnej. Rezerwy te dotyczą także wydajności i jakości produkcji. Będą one mogły być wykorzystane po stworzeniu racjonalnych zasad gospodarowania i zapewnieniu opłacalności produkcji. Dobra sytuacja występuje w produkcji drobiarskiej. Sprzyjają temu silne powiązania producentów z przetwórstwem.

Likwidacja państwowych gospodarstw rolnych, niektórych spółdzielni produkcyjnych i kółek rolniczych przyczyniła się do wzrostu lokalnego bezrobocia na obszarach wiejskich. Bezrobocie jest jednym z najważniejszych i najbardziej „dokuczliwych” problemów regionu zachodniopomorskiego. Pod względem wysokości stopy bezrobocia / 13,9 % / zajmuje ono 3 miejsce w kraju /11,4%/.

Wieś zachodniopomorska w porównaniu z innymi regionami kraju jest nieco lepiej wyposażona w urządzenia infrastruktury technicznej / wodociągi, kanalizację, drogi, telefony/. Ma to bardzo ważne znaczenie dla poprawy warunków życia ludności wiejskiej oraz zwiększa możliwość realizacji inwestycji pozarolniczych na obszarach wiejskich.

Przemysł rolno-spożywczy w porównaniu z innymi regionami jest dość dobrze rozwinięty. Występują prawie wszystkie jego branże: mleczarstwo, cukrownictwo, gorzelnictwo, przemysł mięsny, ziemniaczany.

Bardzo ważnym i strategicznym problemem, który pojawił się w województwie jest problem zorganizowania profesjonalnych rynków rolnych, będących kanałem dystrybucji produktów rolnych od producentów, poprzez przetwórstwo rolno-spożywcze do końcowego odbiorcy /konsumenta/. Funkcjonujące w regionie dwa rynki hurtowe są na etapie organizacji i nie zaspokajają w pełni potrzeb wszystkich zainteresowanych.

1. Środkowopomorskie Hurtowe Centrum Rolno-Spożywcze S.A. w Koszalinie.
2. Zachodniopomorskie Rolno-Spożywcze Centrum Hurtowe S.A. w Szczecinie.

Województwo zachodniopomorskie posiada korzystne warunki agroklimatyczne, przyrodnicze, techniczne, które w oparciu o racjonalną politykę rolną mogą być odpowiednio wykorzystane i przyczynią się do poprawy warunków życia mieszkańców wsi, a co za tym idzie bardziej zrównoważony rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich regionu. Rolnictwo zachodniopomorskie powinno iść w kierunku wielofunkcyjnego rozwoju wsi i terenów wiejskich. Oznacza to, że wieś musi stracić swój dotychczasowy, tradycyjny charakter, polegający na wytwarzaniu produktów rolnych. Nowy, wielofunkcyjny sposób rozwoju wsi polega m.in. na łączeniu rolnictwa z „zieloną turystyką”, z rozwojem małych firm produkujących płody rolne, świadczących różnego typu usługi oraz firm zajmujących się przetwórstwem i przechowywaniem płodów rolnych. Strategia wielofunkcyjnego rozwoju wsi i terenów wiejskich to droga do modernizacji rolnictwa. Oznacza to także tworzenie alternatywnych miejsc pracy i odejście części mieszkańców wsi z produkcji rolnej do innych zawodów.

I.3 Ograniczenia w zagospodarowaniu przestrzennym obszarów na terenie gminy Brojce wynikające z obowiązujących przepisów

I.3.1 Ograniczenia w użytkowaniu terenów

Ograniczenia w użytkowaniu terenów wynikają przede wszystkim z przepisów prawnych dotyczących ochrony przyrody, ochrony dóbr kultury a także z przepisów związanych z planowanymi inwestycjami w zakresie budowy linii elektroenergetycznych wysokich napięć oraz konieczności uregulowania gospodarki wodno-ściekowej na terenie gminy.

a Ochrona przyrody

Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16.10.1991 r. (Dz. U Nr 114, poz. 492 z późniejszymi zmianami) pozwala wojewodzie na wprowadzenia ograniczeń, zakazów i nakazów, a także nakłada wymóg uzgodnień z wojewodą pozwoleń na działalność, której skutki dotyczą

ograniczeń lub zakazów wprowadzonych w odniesieniu do przedmiotów lub obszarów objętych ochroną, wydawanych na podstawie odrębnych przepisów.

- b) Ochrona ludzi i środowiska przed szkodliwym promieniowaniem niejonizującym
Zarządzeniem Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 28 stycznia 1985 r. w sprawie szczegółowych wytycznych projektowania i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych w zakresie ochrony ludzi i środowiska przed oddziaływaniem pola elektromagnetycznego (M. P. Nr, poz. 24), które dotyczą projektowania napowietrznych linii elektromagnetycznych o napięciu znamionowym 110 kV i wyższym, ustalono dwie strefy wokół urządzeń elektromagnetycznych:

- a) strefę ochronną pierwszego stopnia jako obszar otaczający źródło pola elektromagnetycznego, w którym natężenie pola elektromagnetycznego przekracza wartości 10kV/m przy najwyższym napięciu roboczym urządzenia;
- b) strefę ochronną drugiego stopnia jako obszar otaczający źródło pola elektromagnetycznego, w którym natężenie pola elektromagnetycznego wynosi od 1kV do 10kV/m przy najwyższym napięciu roboczym urządzenia.

Najmniejsze odległości linii napowietrznych od płaszczyzn poziomych tj. balkonów, tarasów, dachów, przedstawiono w tabeli poniżej:

Tab.2 Odległości linii wysokich napięć od płaszczyzn poziomych wg stref.

napięcie znamionowe linii kV	Najmniejsza odległości w m.	
	strefa pierwszego stopnia	strefa drugiego stopnia
110	4	14,5
220	5,5	26,0

- c) Ochrona ujęć wody

Zgodnie z Ustawą Prawo wodne koniecznością jest ustalenie warunków korzystania z wód dorzecza oraz ustanowienia stref ochronnych ujęć wód, a także obszarów ochronnych zbiorników wód podziemnych. Zasady ustanawiania stref ochronnych źródeł i ujęć wody określa Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 5 .11.1991 r. (Dz. U. Nr 116, poz.504). Rozporządzenie to wyróżnia następujące tereny w strefie ochronnej:

- ochrony bezpośredniej;
- ochrony pośredniej;
  - teren wewnętrzny,
  - teren zewnętrzny.

Teren ochrony bezpośredniej ujęcia wód podziemnych obejmuje grunty, na których jest usytuowane ujęcie wody, oraz otaczający je pas gruntu o szerokości, licząc od zarysu budowli i urządzeń, służących do poboru wody:

- a) przy studniach wierconych - 8÷10 m;
- b) przy studniach kopanych - 10÷15 m;
- c) przy studniach zbiorczych poziomych systemów drenażowych - od 10 do 15m;
- d) przy ujęciu naturalnego wypływu wód podziemnych - od 15 do 20 m.

Na terenie ochrony bezpośredniej zabronione jest użytkowanie gruntów do celów nie związanych z eksploatacją ujęcia. Strefę bezpośrednią i pośrednią ustala się na podstawie dokumentacji hydrogeologicznej. Zakres możliwych do wprowadzenia zakazów na terenie strefy ochronnej jest bardzo szeroki i obejmuje tak ważne dla zagospodarowania przestrzennego elementy jak: budowa osiedli mieszkaniowych, wydobywanie kopalin, lokalizacja zakładów przemysłowych, lokalizacja wysypisk odpadów, urządzenie parkingów i obozowisk i wiele innych.

- d) Ochrona dóbr kultury

Środowisko kulturowe jest to przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca elementy przyrodnicze oraz wytwory cywilizacji wraz z niematerialnymi dobrami kultury. Dobrem kultury jest każdy obiekt ruchomy i nieruchomy, dawny lub współczesny, posiadający w całości lub części, znaczenie dla dziedzictwa kultury, ze względu na swą wartość historyczną, artystyczną, edukacyjną, naukową lub tradycję.

Wartości kulturowe istniejąc obiektywnie nie są kreowane przez służby konserwatorskie, a jedynie ujawniane.

Zabytek to dobro kultury wpisane do rejestru zabytków, przedmiot wpisany do inwentarza muzealnego, wchodzący w skład zbioru bibliotecznego lub istniejący w zasobie archiwalnym a także obiekt (lub strefa) w trakcie procedury wpisu do rejestru lub zakwalifikowany do wpisu.

Ochrona dóbr kultury polega na zabezpieczeniu ich przed zniszczeniem, uszkodzeniem, dewastacją, zaginięciem lub wywiezieniem za granicę, na zapewnieniu im warunków trwałego zachowania, na opracowaniu dokumentacji naukowej, ewidencyjnej i rejestracji oraz na ich konserwacji, restauracji lub odbudowie, opartych na zasadach uzasadnionych naukowo.

Ochronę dóbr kultury dzielimy na:

- czynną - prace konserwatorskie, zabezpieczenia, dokumentacja
- bierną - ustanowienie prawne ograniczeń użytkowania i przekształceń

W niniejszym Studium, poprzedzającym opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy występują zagadnienia biernej ochrony dóbr kultury. Jak z tego wynika ustalenie ochrony zabytku, krajobrazu czy stanowiska archeologicznego z mocy planu jest ochroną ważnego interesu publicznego.

Organa ochrony dóbr kultury.

Obowiązująca ustawa z dnia 15 lutego 1962r. o ochronie dóbr kultury (Dz.U. Nr 10, poz.48; z późniejszymi zmianami) nakłada na organa Państwa i samorządu zobowiązanie do zapewniania warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych dla ochrony dóbr kultury.

Dla obszaru gminy organami ochrony zabytków są:

1. Wojewódzki Konserwator Zabytków, działający w imieniu Wojewody i kierujący oddziałem wojewódzkim Państwowej Służby Ochrony Zabytków,
2. Dyrektor Muzeum Narodowego, który w drodze porozumienia działa w imieniu Wojewody w zakresie ochrony stanowisk archeologicznych.

Zobowiązania organów ochrony dóbr kultury.

- Podstawowym aktem prawnym regulującym sprawy ochrony zabytków jest ustawa z dnia 15 lutego 1962r. o ochronie dóbr kultury. Art.11 ust.1 tej ustawy, nakłada na wojewodów i organa gmin obowiązek dbałości o dobra kultury i podejmowanie działań ochronnych oraz uwzględnianie zadań ochrony zabytków, między innymi w regionalnych i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, w budżetach, w prawie miejscowym i przepisach gminnych, oznacza to konieczność opracowywania planów ochrony i wnioskowania o środki budżetowe na ich realizację w budżecie wojewody i kontrolę w trybie nadzoru określonych działań gmin między innymi poprzez kontrolę planów miejscowych i innych uchwał podejmowanych przez gminy.

- Drugim aktem prawnym stanowiącym o ochronie dóbr kultury znajdujących się w zbiorach muzealnych jest ustawa z dnia 21 listopada 1996r. o muzeach. Zgodnie z tą ustawą, muzea mogą być tworzone przez naczelne i centralne organa administracji rządowej, wojewodów, gminy, związki komunalne, osoby fizyczne, osoby prawne lub jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej. Podmioty te, tworząc muzeum są zobowiązane zapewnić mu środki potrzebne do utrzymania i rozwoju, zapewnić bezpieczeństwo zbiorom i sprawować nad nim nadzór.

Podstawowe kierunki i formy ochrony dóbr kultury realizowane zarówno przez wojewodów jak i organa gminy określa polityka Państwa zawarta w cytowanych powyżej ustawach a także innych aktach prawnych i programach resortowych. Zakres rzeczowy i pragmatyka postępowania wynika zarówno z zapisów ustaw jak i tzw. doktryny konserwatorskiej będącej powszechnie przyjmowanym w danym okresie poglądem środowisk naukowych, administracyjnych i zawodowych konserwatorów zabytków.

Strefy ochrony konserwatorskiej.

Najważniejszym ustaleniem, ustanawiającym zasady ochrony i kształtowania krajobrazu kulturowego jest ustalenie stref ochrony konserwatorskiej. Delimitacja stref i interpretacja

znaczenia pojęcia “strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej”, o której mowa w ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane i “obszar objęty ochroną konserwatorską” o którym mowa w ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym pozwala na wydawanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu i decyzji zezwolenie na budowę z udziałem w postępowaniu administracyjnym służb konserwatorskich nie tylko w stosunku do obiektów wpisanych do rejestru ale także do ochrony historycznego otoczenia zabytków ich ekspozycji i ochrony krajobrazu kulturowego.

Generalne zasady obowiązującej doktryny konserwatorskiej.

Główne ośrodki kształtujące doktrynę konserwatorską skupiają się w następujących miastach: dla Polski północnej rolę wiodącą pełni ośrodek toruński, dla Polski centralnej i wschodniej ośrodek warszawski, dla Polski południowej ośrodek krakowski, a dla Polski zachodniej ośrodek wrocławski. Postępowanie naukowe i zawodowe jest zatem zróżnicowane i podlega procesom dostosowania do specyfiki regionu.

Podstawowe działania dopuszczalne w ramach przyjętych założeń to:

- ochrona przez ewidencję i badania (zapis wiedzy),
- ochrona prawna (utrzymanie stanu i kontrola przekształceń),
- ochrona poprzez prace konserwatorskie,
- odbudowa - rekonstrukcja,
- przeniesienie obiektu.

Celem ochrony jest określenie wartości i ich utrzymanie lub przywrócenie. Wartości chronione są zróżnicowane i mogą występować pojedynczo lub kompleksowo.

Zasadą wiodącą jest utrzymanie zabytku wraz z otaczającym terenem w pełnej integracji zewnętrznej i wewnętrznej. Należy ograniczać przemieszanie zarówno części obiektów jak i ich wyposażenia nawet gdy istnieją faktyczne zagrożenia niemożliwe do natychmiastowego usunięcia.

Działania przy zabytkach winny być ograniczone do niezbędnego minimum wynikającego z potrzeby utrzymania stwierdzonych wartości, obowiązuje tu zasada przyjęta z nauk medycznych - “po pierwsze nie szkodzić” obligująca do zatrudniania przy pracach konserwatorskich fachowców najwyższej klasy i podejmowanie działań profilaktycznych zmniejszających potrzeby prac konserwatorskich. Należy tu podejmowanie starań o prawidłowe bieżące utrzymanie przez właściciela obiektu oraz uzyskiwanie akceptacji społecznej dla ochrony zabytku.

Z uwagi na ponadczasowy charakter ochrony, zabytki przeżywają wiele pokoleń użytkowników konieczne jest publikowanie wiedzy o zabytku i pracach konserwatorskich, co pozwoli na ograniczenie niszczących prac badawczych i umożliwi naprawianie błędów popełnionych w dobrej wierze przy stosowaniu “nowoczesnych” technologii. Należy unikać działań koniunkturalnych, nie ulegać chwilowym wahaniom mody i utrzymywać ochronę niezależnie od stanu technicznego obiektów i możliwości ekonomicznych właścicieli.

Dla obszaru gminy opracowano studium urbanistyczno-konserwatorskie. Studium to uzgodnione z WKZ zawiera wytyczne konserwatorskie redagowane jako gminna polityka ochrony dóbr kultury, zaakceptowana przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Inwentaryzacja wartości zabytkowych gminy i zasady ich ochrony zawarte w tych opracowaniach określają uwarunkowania i kierunki ochrony środowiska kulturowego, które przedstawiają się następująco:

- rozpoznanie, utrzymanie i kontynuacja podziału gminy na jednostki morfogenetyczne.
- podkreślanie jednorodności i obszarów zagospodarowanych w okresie powojennym,
- utrzymanie i kontynuacja zasad lokalnej struktury przestrzennej, zapobieganie powstawania struktur mieszanych i zamazywania czytelności kompozycji urbanistycznej planów pierwotnych, wyodrębnianie przestrzenne granic pomiędzy jednostkami,
- ochrona istniejących historycznych struktur przestrzennych wsi, lokalizacji zabudowy, utrzymanie tradycyjnych gabarytów zabudowy i zasad zagospodarowania terenu, separowanie dawnych układów ruralistycznych od nowej zabudowy, tworzenie

warunków do percepcji pierwotnych wartości krajobrazowych, ochrona zachowanych układów zieleni w obrębie wsi, odtwarzanie zadrzewień przydrożnych,

- ochrona kompozycji urbanistycznej struktur wsi, likwidacja układów przypadkowych i dokomponowywanie nowej zabudowy i zagospodarowania wg zasad lokalnie uzasadnionych (nawiązanie do otoczenia),
- program kompleksowej rehabilitacji historycznych struktur przestrzennych,
- ochrona kompleksów komponowanej zieleni - cmentarze, parki i lasy,

W zakresie ochrony stanowisk archeologicznych brak jest unormowań w zakresie finansowania badań archeologicznych przez organa rządowe i przenoszenie ciężaru ich finansowania na właścicieli terenu. Powoduje to powstawanie działań samowolnych, ucieczkę inwestorów z obszarów o wielowiekowej tradycji osadniczej.

I.3.2 Ograniczenia w zmianie przeznaczenia terenów

Ograniczenia w zmianie przeznaczenia terenów dotyczą przede wszystkim gruntów rolnych i leśnych. Zgodnie z Ustawą z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. Nr 16 z późniejszymi zmianami) ochrona gruntów rolnych polega na:

- a) ograniczeniu przeznaczania na cele nierolnicze lub nieleśne
- b) zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji gruntów rolnych oraz szkodom w produkcji rolniczej, powstającym wskutek działalności nierolniczej;
- c) rekultywacji i zagospodarowaniu gruntów na cele rolnicze;
- d) zachowaniu torfowisk i oczek wodnych jako naturalnych zbiorników wodnych, natomiast ochrona gruntów leśnych polega na:
  - ograniczeniu przeznaczania na cele nieleśne lub nierolnicze;
  - zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji gruntów leśnych oraz szkodom w drzewostanach i produkcji leśnej, powstającym wskutek działalności nieleśnej;
  - przywracaniu wartości użytkowej gruntom, które utraciły charakter gruntów leśnych wskutek działalności nieleśnej;
  - poprawianiu ich wartości użytkowej oraz zapobieganiu obniżania ich produktywności.

Należy podkreślić, że do gruntów rolnych zalicza się także: parki wiejskie, grunty pod stawami rybnymi i innymi zbiornikami służącymi wyłącznie dla potrzeb rolnictwa, grunty pod budynkami i urządzeniami wchodzącymi w skład gospodarstw rolnych, zadrzewień i zakrzaczeń śródpolnych, torfowisk i oczek wodnych, pracownicze ogrody działkowe. Przeznaczenie gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne dokonuje się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Przeznaczenie na cele nierolnicze i leśne:

- a) gruntów rolnych stanowiących użytki klasy I-III, jeżeli ich zwarty obszar projektowany do takiego przeznaczenia przekracza 0,5 ha - wymaga uzyskania zgody Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej;
- b) gruntów leśnych stanowiących własność Skarbu Państwa - wymaga uzyskania zgody Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa lub upoważnionej przez niego osoby,
- c) gruntów rolnych stanowiących użytki rolne klasy IV, jeżeli ich zwarty obszar projektowany do takiego przeznaczenia przekracza 1ha,
- d) gruntów rolnych stanowiących użytki rolne klasy V i VI, wytworzonych z gleb pochodzenia organicznego, oraz torfowisk i oczek wodnych, jeżeli mają być przeznaczone na cele budowy zbiorników wodnych, eksploatacji złóż kopalin, budowy dróg publicznych lub linii kolejowych,
- e) pozostałych gruntów leśnych
  - wymaga zgody wojewody.

II UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE ROZWOJU GMINY BROJCE

Uwarunkowania wewnętrzne rozwoju gminy Brojce zostały rozpoznane w oparciu o analizę następujących elementów:

⇒ w zakresie środowiska przyrodniczego:

- rozpoznanie zasobów przyrodniczych gminy,
- rozpoznanie obowiązującego zakresu ochrony prawnej środowiska przyrodniczego;

⇒ w zakresie środowiska kulturowego:

- rozpoznanie zasobów środowiska kulturowego,
- rozpoznanie walorów krajobrazowych,
- rozpoznanie obowiązującego zakresu ochrony prawnej środowiska kulturowego;

⇒ w zakresie sytuacji demograficznej:

- rozpoznanie struktury osadnictwa,
- rozpoznanie struktury wieku i płci,
- rozpoznanie struktury zatrudnienia i bezrobocia;

⇒ w zakresie infrastruktury społecznej:

- rozpoznanie zasobów infrastruktury społecznej
- określenie jakości życia mieszkańców;

⇒ w zakresie infrastruktury technicznej:

- rozpoznanie zasobów infrastruktury technicznej,
- rozpoznanie obsługi komunikacyjnej;

⇒ w zakresie działalności gospodarczej:

- rozpoznanie prowadzonej w gminie działalności produkcyjnej, usługowej, handlowej, turystycznej, rolniczej i leśnej,

- określenie struktury przestrzennej funkcji;

⇒ w zakresie jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej:

- rozpoznanie struktury użytków rolnych w gminie,
- rozpoznanie jakości użytków rolnych,
- rozpoznanie zaplecza produkcyjnego,
- rozpoznanie struktury własności gruntów.

II.1 Środowisko przyrodnicze gminy

II.1.1 Rzeźba terenu

Pod względem regionalizacji fizyczno-geograficznej gmina Brojce należy do mezoregionu Równiny Gryfickiej, należącej do makroregionu Pobrzeża Szczecińskiego, podprovincji Pobrzeża Południowobałtyckiego prowincji Nizy Środkowoeuropejskiego (Kondracki 1998 r.). Obszar gminy Brojce charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu. Dominują tu formy akumulacji lodowcowej i rzeczno-lodowcowej z okresu zlodowacenia bałtyckiego oraz plejstoceńskie i holocenijskie formy organogeniczne. Na terenie gminy znajdują się również formy rzeźby pochodzenia antropogenicznego. Zaliczyć do nich należy wyrobiska żwiru i piasku oraz nasypy linii kolejowych i dróg. Najniższymi miejscowościami w gminie są: Bielikowo i Mołstówko (wysokość 19÷21 m n.p.m.) Najwyższymi miejscowościami są to: Raciborów i Stołż (wysokość ok. 48÷49 m n.p.m.).

II.1.2 Hydrologia

Sieć hydrograficzna na terenie gminy Brojce jest dobrze rozwinięta i stanowi jej główny walor przyrodniczy i turystyczny. Obszar gminy należy do dwóch zlewni. Znaczna część gminy należy do dorzecza rzeki Regi, natomiast północne fragmenty do dorzecza rzeki Dębosznicy. Dział wodny przebiega po północno-wschodniej granicy gminy. Klasy czystości wód wahają się od I do III, czasem przyjmują wartości pozaklasowe.

II.1.2.a Charakterystyka wód płynących i zbiorników wodnych

Obszar gminy należy do dwóch zlewni, tj. rzeki Regi, która na niewielkim odcinku wyznacza zachodnią granicę gminy i Dębosznicy nie mającej styku z tą gminą. Dział wodny przebiega ukośnie praktycznie po północno - wschodniej granicy gminy. Najważniejszą rzeką przepływającą przez teren gminy Brojce jest Rega. Na terenie gminy znajduje się jej północny bieg. Rzeka Rega jest szlakiem wodnym o łącznej długości 172 km, w tym na terenie gminy Brojce około 6 km. Na terenie gminy brak jest urządzeń rekreacyjnych związanych z obsługą szlaku wodnego. Rzeka Rega przepływa w pobliżu miejscowości Żukowo i Bielikowo. Przez gminę przepływają następujące ciekі mające swe docelowe ujście do rzeki Regi: Mołstowa, Sekwanka, Lubosiel, Brodziec, Lubieszowa, Wkra i Pniewa. Lnianka zasila wody Dębosznicy. Większość z tych rzek i cieków, ze względu na charakter spływu wód, są zbliżone do cieków podgórskich. Wynika to z faktu, że na obszarze gminy Brojce występuje znaczne zróżnicowanie konfiguracji terenu. Na obszarze gminy znajduje się kilkadziesiąt małych zbiorników wodnych. Są to na ogół małe, bezodpływowe zbiorniki wodne. Największe jezioro na terenie gminy to jezioro Kielpino o powierzchni ok. 10 ha. Innymi elementami sieci hydrograficznej są zbiorniki wodne, powstałe po eksploatacji torfu i żwiru. W ostatnich 15 latach szereg z nich zanikło (lub zostało zlikwidowanych), albo też zarejestrowano niepokojące zjawisko ich wysychania. Jest bardzo prawdopodobne, że zjawisko to będzie się nasilało.

II.1.3 Budowa geologiczna

Gmina Brojce położona jest w obszarze wału pomorskiego, który jest jednym z czterech głównych jednostek geologiczno - strukturalnych występujących na obszarze województwa zachodniopomorskiego. Zewnętrzna pokrywa gminy Brojce składa się wyłącznie z utworów czwartorzędowych. Zalegają one grubą warstwą na utworach starszych. W czwartorzędowej okrywie geologicznej przeważają utwory plejstocenijskie, głównie piaski i gliny moreny dennej. Pospolite są również najmłodsze utwory holocenijskie – torfowiska. Powierzchnia gminy w rejonie Stołęża - Tapadł zbudowana jest z piasków i piasków ze żwirami, równin i stożków sandrowych oraz wysoczyzn kemowych. Dolina Mołstowej pomiędzy Brojcami a ujściem jej do Regi pokryta jest piaskami i piaskami ze żwirami rzeczno-rolawiskowymi (tarasów) oraz dolin marginalnych i równin rzeczno-rolawiskowych. Dolina tej rzeki w górę od Brojce jest pokryta osadami powierzchniowymi pochodzenia holocenijskiego, tj. torfami i mułami dolin i obszarów równin biogenych.

II.1.4 Surowce mineralne

Do surowców mineralnych występujących na terenie gminy Brojce zaliczyć należy przede wszystkim złoża piasku i żwiru. Istniejące wyrobiska eksploatowane są głównie przez miejscową ludność na potrzeby własne.

Tab.3 Wykaz wyrobisk surowców mineralnych w gminie Brojce

Lp.	Obwód geodezyjny	Rodzaj surowca	Stan eksploatacji
1	2	3	4
1	Darzewo	Piasek, żwir	Nieczynne
2	Darzewo	Piasek, żwir	Czynne
3	Darzewo	Piasek, żwir	Czynne
4	Darzewo	Piasek	Nieczynne
5	Uniestowo	Piasek	Nieczynne
6	Uniestowo	Piasek	Nieczynne
7	Darzewo	Piasek, żwir	Czynne
8	Mołstowo	Piasek	Nieczynne
9	Mołstowo	Piasek	Nieczynne
10	Pruszcz	Piasek	Czynne
11	Pruszcz	Piasek	Czynne
12	Strzykocin-Łatno	Piasek	Czynne
13	Kielpino	Piasek, żwir	Nieczynne
14	Stoład-Tapadły	Piasek, żwir	Nieczynne

Lp.	Obręb geodezyjny	Rodzaj surowca	Stan eksploatacji
1	2	3	4
15	Stołąż-Tapadły	Piasek, żwir	Nieczynne
16	Kiełpino	Piasek	Czynne
17	Kiełpino	Piasek, żwir	Nieczynne
18	Kiełpino	Piasek	Nieczynne
19	Stołąż-Tapadły	Piasek	Nieczynne

II.1.5 Gleby

Według podziału na regiony przyrodniczo-rolnicze, gmina Brojce należy do regionu, który można nazwać północno - zachodnim zaliczanego do gleb średnich i ciężkich. Gminę tą przypisano do podregionu Niziny Szczecińskiej, mikroregionu gryficko - trzebiatowskiego. Mikroregion ten charakteryzuje się najlepszymi glebami w pasie nadmorskim, wytworzonymi z glin zwałowych, klasy III. Gleby wykształciły się głównie z piasków i glin moreny dennej. Przeważają gleby bielicowe reprezentowane przez gleby wytworzone z glin zwałowych lekkich i średnich. Są to gleby najbardziej przydatne z punktu widzenia gospodarki rolnej wśród gleb bielicowych. Zalicza się je głównie do III klasy bonitacyjnej. Ponadto na obszarze gminy Brojce istotną część stanowią gleby bagienne, mułowe i torfowe, zlokalizowane głównie w dolinie Lubieszowej i Lnianki. Ponadto na obszarze gminy istotną część stanowią gleby bagienne, mułowe i torfowe (dolina Lubieszowe i Lnianki)

II.1.6 Torfowiska

Torfowiska stanowią w gminie Brojce cenny składnik środowiska przyrodniczego. Na jej terenie udokumentowano występowanie kilkunastu złóż torfu o powierzchni na ogół kilku - kilkunastu ha. W większości są to złoża torfów niskich, sporadycznie przejściowych, leżących głównie w rejonie Darzewa i Cieszyc. Natomiast duże kompleksy torfowisk niskich, przejściowych wraz z oczkami torfów wysokich leżą w dolinie strumienia Lubosiel pomiędzy Tapadłami a Karwinem. Także duże kompleksy torfowisk występują w dolinie Brodzca i Rowu Natolewskiego, a także pomiędzy Kiełpinem i Smokęcinem. Niewielkie torfowiska wysokie występują w okolicach Uniestowa. Było one w mniejszym lub większym stopniu przedmiotem eksploatacji, a także trwałego odwodnienia. Do dnia dzisiejszego torfowisko w oddz. 117 Leśnictwa Gosław Nadl. Gryfice, pomimo śladów eksploatacji zasługuje na szczególną ochronę jako rezerwat przyrody "Mszar koło Siemidarzna". Wszystkie złoża torfowe powinny być obecnie objęte ochroną, gdyż występują one często (np. w dolinach marginalnych i rynnach glacialnych) w strefach kontaktu różnych poziomów wód gruntowych, zarówno powierzchniowych jak i zalegających na większych głębokościach. W miejscach występowania takich torfowisk dochodzi do powolnego zasilania w wodę głębszych poziomów wodonośnych.

II.1.7 Klimat

Pod względem klimatycznym obszar gminy Brojce zaliczany jest do typu klimatu pojeziernego z wpływem bałtyckim. Gmina należy do Krainy klimatycznej Gryficko-Nowogardzkiej. Klimat tej krainy stanowi przejście od cieplejszego klimatu nadmorskiego do bardziej chłodnego i obfitszego w opady klimatu Pojezierza. Średnia temperatura roczna wynosi tu od 7°C do 7,6°C, średnia temperatura lata od 14°C do 15°C, średnie wahania dobowe są tu większe i wynoszą od 9,5°C do 11°C. Dni gorących jest w gminie od 15 do 20. Zima trwa od 60 do 80 dni, w tym z pokrywą śniegową 40 do 45 dni. Średnia roczna opadów waha się od 550 do 625 mm, a w okresie letnim wynosi od 180 do 190 mm. Okres wegetacyjny trwa tu od 210 do 217 dni.

II.1.8 Szata roślinna

a Roślinność potencjalna

Dla obszaru gminy przypisano następującą roślinność:

- oles środkowoeuropejski - w rejonie m.in. doliny Mołstowej i Przybiernowa i w dolinie Brodzca, pokrywające się praktycznie z roślinnością rzeczywistą,

- niżowe nadrzeczne łągi wierzbowo - topolowe w strefie zalewów periodycznych w dolinie Regi, pokrywające się praktycznie z roślinnością rzeczywistą,
  - niżowe łągi olszowe i jesionowo - olszowe siedlisk wodnogruntowych, okresowo lekko zabagnionych - w dolinie Mołstowej, Sekwanki i w rejonie Przybiernowa, pokrywające się praktycznie z roślinnością rzeczywistą,
  - grądy subatlantyckie bukowo - dębowe - grabowe - w dolinie Mołstowej, Regi, Lubieszowej, tylko w bardzo małym zakresie pokrywające się z roślinnością rzeczywistą,
  - żyzna buczyna niżowa na większości obszaru gminy, tylko w bardzo małym zakresie pokrywające się z roślinnością rzeczywistą,
  - świetlista dąbrowa w rejonie Stołęża i Brojc, tylko w bardzo małym zakresie pokrywające się z roślinnością rzeczywistą,
  - subatlantycki acidofilny las bukowo - dębowy typu pomorskiego w rejonie Kiełpina, tylko w bardzo małym zakresie pokrywające się z roślinnością rzeczywistą,
  - suboceaniczne śródładowe bory sosnowe w kompleksie boru świeżego, boru suchego i boru wilgotnego w rejonie doliny Mołstowej pomiędzy Brojcami a Rzesznikowem, tylko w bardzo małym zakresie pokrywające się z roślinnością rzeczywistą,
  - kontynentalny bór bagienny, tylko w bardzo małym zakresie pokrywające się z roślinnością rzeczywistą,
  - mszary wysokotorfowiskowe, pokrywające się praktycznie z roślinnością rzeczywistą.
- Reasumując, największą powierzchnię w gminie zajmuje obszar będący potencjalnym siedliskiem żyznej buczyny niżowej. Grunty te, ze względu na żyzne gleby, wykorzystywane są przeważnie pod uprawy rolne.

b Roślinność rzeczywista

Na terenie gminy Brojce dominujący udział powierzchni zajmują grunty orne, które stanowią około 58% powierzchni całej gminy. Trwała roślinność związana jest tu przede wszystkim z lasami, które stanowią ok. 19,3% powierzchni gminy, łąkami, stanowiącymi 6% powierzchni gminy i sadami, które stanowią ok. 8% powierzchni gminy Brojce. Wśród trwałych użytków zielonych dominują łąki świeże. W dolinach cieków i obniżeniach terenu, zwłaszcza na gruntach pochodzenia organicznego pojawiają się także łąki wilgotne. W obniżeniach terenu występują także duże grupy zarośli wierzbowych związane z terenami podmokłymi lub okresowo podmokłymi. Tereny te zostały najczęściej zaklasyfikowane jako nieużytki. Na terenach leśnych dominują drzewostany sosnowe. Towarzyszą im najczęściej drzewostany świerkowe, dębowe, bukowe i brzozowe. Na terenach okresowo wilgotnych i podmokłych pojawiają się także drzewostany olszowe i jesionowe.

II.1.9 Ochrona środowiska przyrodniczego

a Obszary prawnie chronione

Inwentaryzacja oraz waloryzacja przyrodnicza pozwoliła wytypować szereg obszarów wymagających prawnej ochrony ze względu na ich znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej. Obszary i obiekty na terenie gminy Brojce zasługujące na prawną ochronę można podzielić na następujące grupy:

- A. Rezerwat przyrody (R)
- B. Użytki ekologiczne (UE)
- C. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (ZPK)
- D. Pomniki przyrody - pojedyncze drzewa i szpalery drzew (PP)
- E. Obszar chronionego krajobrazu (OChK)

A. Rezerwat przyrody (R)

Przeprowadzona analiza obszarowa wskazała na celowość i konieczność utworzenia tylko jednego rezerwatu przyrody. Byłby to rezerwat przyrody "Mszar Siemidarżno" (R-1). Znajduje się on na gruntach będących w zarządzie Nadleśnictwa Gryfice, obrębu Gryfice. W skład rezerwatu weszłyby lasy oraz bagna i torfowiska. Powierzchnia rezerwatu wyniosłaby 20,14 ha.

B. Użytki ekologiczne (UE)

Wstępna waloryzacja przyrodnicza przeprowadzona dla gminy Brojce wskazuje na potrzebę utworzenia użytków ekologicznych.

Tab.4 Propozycje utworzenia użytków ekologicznych.

Nr na mapie	Lokalizacja	Opis obiektu, charakterystyka flory i fauny	Zagrożenia, wskazania ochronne.
1	2	3	4
UE - 1	Siemidarżno 1 km O	Śródpolne jeziorko z lustrem wody okolonej pasem szuwaru trzcinowego, pałkowego, roślinności turzycowiskowej oraz torfowiskowej. Miejsce bytowania i rozrodu płazów i gadów, szczególnie cennej ornitofauny, m. in. perkozka, perkoza rdzawoszyjnego, łabędzia niemego, gęgawy, głowienki, kokoszki	Zagrożenia - osuszenie, zasypanie odpadami, śmieciami, kamieniami polnymi, intensywna eutrofizacja, będąca następstwem prowadzenia intensywnej gospodarki rolnej, zatrucie wód w następstwie stosowania, lub wylania środków ochrony roślin. <u>Wskazania ochronne</u> - oznakowanie i podjęcie wszelkich działań, które pozwolą na zachowania tego obszaru.
UE - 2	Brojce 2 km N	Śródpolne i śródleśne zarastające oczka wodne, w tym leżące w oddz. 224d,i oraz 225b Leśn. Bielikowo, Nadl. Gryfice. W większości oczka te są pokryte pływającym płem. Oczka na etapie łądowienia w kierunku torfowiska przejściowego. Miejsce występowania, a także rozrodu i stałego przebywania chronionych gatunków roślin i zwierząt. Historyczne stanowisko rosiczki okrągłolistnej <i>Drosera rotundifolia</i> . Miejsce rozrodu płazów i gadów.	Zagrożenia – osuszenie, zasypanie odpadami, śmieciami, kamieniami polnymi, intensywna eutrofizacja, będąca następstwem prowadzenia intensywnej gospodarki rolnej, zatrucie wód w następstwie stosowania, lub wylania środków ochrony roślin. <u>Wskazania ochronne</u> - oznakowanie i podjęcie wszelkich działań, które pozwolą na zachowania tego obszaru.
UE - 3	Smokecino 0,5 km W	Zarastające śródpolne oczko z czermienią błotną oraz roślinnością szuwarową i turzycowiskowa, otoczone zaroślami wierzbowymi. Miejsce stałego przebywania i rozrodu dla wielu gatunków zwierząt chronionych.	Zagrożenia – osuszenie, zasypanie odpadami, śmieciami, kamieniami polnymi, intensywna eutrofizacja, będąca następstwem prowadzenia intensywnej gospodarki rolnej, zatrucie wód w następstwie stosowania, lub wylania środków ochrony roślin. <u>Wskazania ochronne</u> - oznakowanie i podjęcie wszelkich działań, które pozwolą na zachowania tego obszaru.
UE - 4	Kielpino 1,5 km SO	Śródleśno i śródpolne dwa oczka wodne z interesującą roślinnością torfowiskową, np.: wełnianka pochwowata i wąskolistna, bagno zwyczajne (gatunek chroniony) i inne. Miejsce stałego przebywania i rozrodu licznej populacji traszek, żab i zaskrońca.	Zagrożenia – osuszenie, zasypanie odpadami, śmieciami, kamieniami polnymi, intensywna eutrofizacja, będąca następstwem prowadzenia intensywnej gospodarki rolnej, zatrucie wód w następstwie stosowania, lub wylania środków ochrony roślin. <u>Wskazania ochronne</u> - oznakowanie i podjęcie wszelkich działań, które pozwolą na zachowania tego obszaru.
UE - 5	Kielpino 2 km SO	Śródleśne torfowisko z oczkiem wodnym, z chronionym grzęzłem żółtym, nad brzegami chroniona kruszyna pospolita	Zagrożenia – osuszenie, zasypanie odpadami, śmieciami, kamieniami polnymi, intensywna eutrofizacja,

Nr na mapie	Lokalizacja	Opis obiektu, charakterystyka flory i fauny	Zagrożenia, wskazania ochronne.
1	2	3	4
		oraz bardzo rzadkie gatunki, jak: wakrota zwyczajna, czermień błotna, welnianki, siedmiopalecznik błotny, szalej jadowity i wiele innych. Miejsce stałego przebywania i rozrodu dla wielu gatunków zwierząt chronionych.	będąca następstwem prowadzenia intensywnej gospodarki rolnej, zatrucie wód w następstwie stosowania, lub wylania środków ochrony roślin. <u>Wskazania ochronne</u> - oznakowanie i podjęcie wszelkich działań, które pozwolą na zachowania tego obszaru.
UE - 6	Tapadły 1 km S	Śródpolne zarastające jezioro, otoczone olsem jesionowym z licznymi gatunkami charakterystycznymi oraz bardzo bogatymi porostami na drzewach. Miejsce występowania co najmniej 5 gatunków ważek, rozrodu ropuchy szarej (być może także ropuchy zielonej), traszek, żab, zaskrońca, łęgowisko żurawia.	Zagrożenia – osuszenie, zasypanie odpadami, śmieciami, kamieniami polnymi, intensywna eutrofizacja, będąca następstwem prowadzenia intensywnej gospodarki rolnej, zatrucie wód w następstwie stosowania, lub wylania środków ochrony roślin. <u>Wskazania ochronne</u> - oznakowanie i podjęcie wszelkich działań, które pozwolą na zachowania tego obszaru.
UE - 7	Stołąż 1,5km S	Fragment nieużytkowanej łąki na krawędzi lasu, miejscami mocniej uwodnionej. Miejsce występowania zimowita jesiennego - najdalej na północ wysunięte stanowisko tego gatunku. Stanowisko leży poza granicą występowania tego gatunku. Drugie powojenne stwierdzenie tego gatunku w woj. szczecińskim. Miejsce występowania rzekotki drzewnej.	Zagrożenia – zmiana stosunków wodnych, zaoranie, nasadzenie lasu <u>Wskazania ochronne</u> - oznakowanie i podjęcie wszelkich działań, które pozwolą na zachowania tego obszaru. Wprowadzić zakaz zalesienia . Podejmować działania ochronne o ile stwierdzi się niepokojące zjawisko zaniku stanowiska.
UE - 8	oddz. 135 g Nadl. Grtyfice , Obr. Gryfice, Leśnictwo Gosław	Śródleśne oczko wody otoczone kompleksem leśnym będące miejscem masowego rozrodu żab brunatnych i zielonych oraz ropuchy szarej, a także zaskrońca. Łęgi ma tu także krzyżówka. Miejsce rozrodu bezkręgowców, płazów, gadów oraz ptaków	Zagrożenia – osuszenie, zasypanie odpadami, śmieciami, kamieniami polnymi, zatrucie wód w następstwie wylania środków ochrony roślin. <u>Wskazania ochronne</u> - oznakowanie i podjęcie wszelkich działań, które pozwolą na zachowania tego obszaru.

C. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (ZPK)

Należy prowadzić równoległe działania na rzecz ochrony doliny Regi oraz dolin rzecznych przepływających przez gminę Brojce. Należy ustanowić zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

Tab. 5 Propozycje utworzenia zespołów przyrodniczo-krajobrazowych.

Forma ochrony i nazwa	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy: "Dolina rzeki Mołstowej"
Symbol na mapie	ZPK - 1
Położenie	Dolina rzeki Mołstowej wraz z przyległymi partiami lasów, torfowiskami i podmokłymi łąkami (granicę zaznaczono na mapie). Docelowo projektowany ZPK dolina rzeki Mołstowej powinien objąć nie tylko dolinę w granicach gminy Brojce, a także tereny do samego źródła tej rzeki, leżące w sąsiadującej gminie Rymań, Świdwin i Resko
Cel ochrony	Celem powołania zespołu jest ochrona naturalnie meandrującej, o nieuregulowanym korycie rzeki wraz z przyległymi partiami

	leśnymi, torfowiskami oraz podmokłymi łąkami z chronionymi i rzadkimi roślinami oraz niepowtarzalnych krajobrazów
Ocena walorów	Mołstowa jest to jedna z niewielu ostatnich rzek na Pomorzu Zachodnim o naturalnym meandrującym nieuregulowanym jeszcze korycie. Cechuje się niepowtarzalnym krajobrazem naturalnie meandrującej rzeki. Oprócz niezwyklej walorów florystycznych i krajobrazowych proponowany ZPK posiada również nie mniej interesujące wartości faunistyczne. Dzięki bogactwu siedlisk, czystości wody i naturalności tej rzeki, pełni ona rolę jako bardzo ważne tarlisko dla bezzuchwoców i ryb. Stwierdzono tu bytowanie zwierząt znajdujących się w Polskiej czerwonej księdze.
Zagrożenia	Zmiana stosunków wodnych prowadząca do osuszenia doliny, lokalizacja w bliskim sąsiedztwie obiektów niekorzystnie oddziałujących na układ hydrologiczny w zlewni całej rzeki, a także na stan powietrza i zmianę krajobrazu
Wskazania ochronne	Objęcie doliny ochroną prawną, utrzymanie istniejących warunków hydrologicznych. Szczególną ochroną objąć tarliska minogów i ryb łososiowatych.
Forma ochrony i nazwa	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy “Dolina rzeki Pniewy”
Symbol na mapie	ZPK - 2
Położenie	Dolina rzeki Pniewy wraz z przyległymi partiami lasów, torfowisk i podmokłych łąk (w granicach gminy) leżące m. in. w granicach Nadl. Gościno Obręb Rymań - oddz. 462, 462A, 463, 466.
Cel ochrony	Celem powołania zespołu jest meandrujący strumień wraz z jego obrzeżem z interesującą, rzadką florą i fauną.
Ocena walorów	Niewielki strumień meandrujący wśród lasów, torfowisk z charakterystyczną roślinnością łąk olsowych i wilgotnych łąk zmiennowilgotnych. Gatunki z Polskiej czerwonej księgi zwierząt. Miejsce rozrodu płazów i gadów.
Zagrożenia	Zmiana stosunków wodnych prowadząca do osuszenia doliny, lokalizacja w bliskim sąsiedztwie obiektów niekorzystnie oddziałujących na układ hydrologiczny w zlewni całego strumienia, a także na stan powietrza i zmianę krajobrazu
Wskazania ochronne	Objęcie doliny ochroną prawną, utrzymanie istniejących warunków hydrologicznych. Szczególną ochroną objąć tarliska minogów i ryb łososiowatych.
Forma ochrony i nazwa	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy “Dolina rzeki Lubosil”
Symbol na mapie	ZPK - 3
Położenie	Dolina rzeki Lubosil wraz z przyległymi kompleksami leśnymi, zwłaszcza bagiennych olsów, torfowisk i podmokłych łąk
Cel ochrony	Celem powołania zespołu jest ochrona naturalnie meandrującego strumienia wraz z rozlewiskami wśród bagiennych olsów oraz torfowisk z charakterystyczną roślinnością
Ocena walorów	Zbiorowiska roślinne charakterystyczne dla łąk olsowych oraz łąk zmiennowilgotnych. Stanowisko tarła troci i miejsce rozrodu płazów i gadów.
Zagrożenia	Zmiana stosunków wodnych prowadząca do osuszenia doliny Co miało miejsce w ostatnich co najmniej 40 latach u jej źródeł), lokalizacja w bliskim sąsiedztwie obiektów niekorzystnie oddziałujących na układ hydrologiczny w zlewni całego strumienia, a także na stan powietrza i zmianę krajobrazu. Do szczególnie istotnych zagrożeń należy zaliczyć kłusownictwo rybackie i wędkarskie
Wskazania ochronne	Objęcie doliny ochroną prawną, utrzymanie istniejących warunków hydrologicznych. Podjąć działania na rzecz ochrony tarlisk i ryb w okresie tarła.
Forma ochrony i nazwa	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy

Symbol na mapie	"Dolina rzeki Lubieszowej" ZPK – 4
Położenie	Dolina rzeki Lubieszowej wraz z przyległymi kompleksami leśnymi w skład, których wchodzi, oddz. 269, 273, 274 Obr. Gryfice Nadl. Gryfice, zwłaszcza bagiennych olsów, torfowisk i kompleksem użytkowanych łąk
Cel ochrony	Celem powołania zespołu jest ochrona naturalnie meandrującego strumienia wraz z rozlewiskami wśród bagiennych olsów, oraz torfowisk z charakterystyczną roślinnością, stanowiącego granicę gmin Brojce i Gryfice.
Ocena walorów	Niewielka rzeczka meandrująca wśród lasów, torfowisk i wilgotnych łąk zmiennowilgotnych. Miejsce rozrodu płazów i gadów.
Zagrożenia	Zmiana stosunków wodnych prowadząca do osuszenia doliny, lokalizacja w bliskim sąsiedztwie obiektów niekorzystnie oddziałujących na układ hydrologiczny w zlewni całego strumienia, a także na stan powietrza i zmianę krajobrazu.
Wskazania ochronne	Objęcie ochroną prawną całej doliny, w tym także tych części doliny, które leżą poza obszarem gminy Brojce, utrzymanie istniejących warunków hydrologicznych. Szczególną ochroną objąć tarliska ryb łososiowatych.

D. Pomniki przyrody - pojedyncze drzewa i szpalery drzew (PP)

Na terenie gminy Brojce nie ma pomników przyrody wpisanych przez Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody do rejestru obiektów chronionych.

Z wstępnej waloryzacji przyrodniczej gminy Brojce wynika, że istnieją tu obiekty, które wymagają ochrony jako pomniki przyrody (tabela poniżej).

Nr ewid	Nazwa gatunkowa	Położenie	Obwód pierśnicy (w cm)	Wys. (w m)	Stan zdrowotny	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7
1	Buk zwyczajny	Dz. Nr 265 obręb Brojce, k/ kościoła	402	22	b. dobry	Zarejestrowane w UG Brojce w 1998 r.
2	Buk zwyczajny Odmiana czerwona	Dz. Nr 269/1 obręb Brojce, k/ Ośrodka Zdrowia	357	26	dobry	
3	Buk zwyczajny Odmiana. czerwona	Dz. Nr 269/1 obręb Brojce, k/ Ośrodka Zdrowia	320	25	dobry	
4	Dąb szypułkowy	Brojce, k/ młyna na rz. Mołstowej	672	24	b.dobry	
5	Dąb szypułkowy	Bielikowo, k/ kościoła	540	25	dobry	b.wysoki pień (10 m)
6	Dąb szypułkowy	Grąd, park podworski	430	25	dobry	
7	Dąb szypułkowy	Grąd, park podworski	490	25	dobry	
8	Dąb szypułkowy	Leśnictwo Bielikowo 202d	366	23	dobry	
9	Grupa 3 dębów szypułkowych	Leśnictwo Bielikowo 203a	410, 440, 507	3x32	dobry	
10	Buk zwyczajny grupa 8 drzew	Leśnictwo Bielikowo 223a	342, 350, 367, 375, 410, 440, 470, 507	32-33	dobry	

Należy zachować i otoczyć opieką następujące szpalery drzew pomnikowych:

- Szpaler sześciu wiekowych lip drobnolistnych przy szosie w Przybiernowie, na skraju zniszczonego parku podworskiego. Obwód piersnicy drzew wynosi około 400 cm, stan zdrowotny dobry.
- Szpaler 10 wiekowych dębów szypułkowych w Smokęcinie na skraju zaniedbanego zespołu podworskiego. Obwód w piersnicy niektórych drzew ponad 300 cm, stan zdrowotny dobry.

E. Obszar chronionego krajobrazu (OchK)

Dolina rzeki Regi wraz ze swoimi dopływami na całej długości od źródeł do ujścia powinna uzyskać status obszaru chronionego krajobrazu. Obszar cechujący się szczególnymi walorami przyrody ożywionej, nieożywionej i krajobrazu obejmuje dolinę Regi (tylko w połowie, jako iż jest to rzeka graniczna), jej krawędź i jej wierzchoinę. Proponowany obszar jest częścią większego obszaru ciągnącego się od granic dawnego woj. szczecińskiego i koszalińskiego do Trzebiatowa, planowanego już w latach 80-tych do ochrony, jako OChK. Podstawowym walorami tego obszaru są :

- fragmenty terenu rzeźby doliny, takie jak: tarasy, skarpy, przełomy, wysokie brzegi, meandry;
- lasy przylegające do doliny o bogatych starodrzewach i runie leśnym,
- zasoby faunistyczne wód Regi.

Oprócz wartości czysto przyrodniczych obejmujących naturalnie meandrującą rzekę, jej rozlewiska wśród bagiennych olsów oraz torfowiska z charakterystyczną roślinnością i stanowiskami gatunków ujętych w Polskiej czerwonej księgi zwierząt, w tym minogów, łososia, wydry, a także innych cennych łososiowatych, a także rolę tego akwenu jako szlaku bezkręgowców i kręgowców, miejsca ich rozrodu, żerowania i zimowania, występują tutaj cenne elementy krajobrazu oraz walory aerozolowe. Kolejną funkcją tej doliny jest rola Regi jako korytarza ekologicznego ponadlokalnego i regionalnego. Na tym obszarze dominują dwa typy środowisk : wodne i leśne. Pierwszy z nich jest silnie zdegradowany, gdyż wody posiadają na ogół III klasę czystości. Natomiast środowiska leśne są dobrze zachowane. Do zagrożeń jakie obecnie występują i mogą dalej mieć miejsce należy zaliczyć:

- dalsze utrzymanie się obecnego stanu wód lub jego pogarszanie się,
- zabudowa doliny obiektami hydrotechnicznymi, budowa zbiorników zaporowych,
- budowa obiektów liniowych przecinających dolinę Regi lub zlokalizowanych w bezpośrednim jej obrzeżu,
- zabudowa doliny obiektami gospodarskimi, tworzenie nowych siedlisk, lokalizacja zakładów przemysłowych.

Objęcie ochroną wymaga dokładnej delimitacji całego obszaru projektowanego do ochrony celem uwzględnienia wszystkich walorów przyrodniczych.

b Strefy faunistyczne

Na obszarze gminy Brojce istnieje 12 stref ważnych dla fauny jako miejsca rozrodu i stałego przebywania, a także jako szlaki migracji (korytarze ekologiczne). Są to strefy, zwane dalej faunistycznymi, mające istotne znaczenie dla bytowania ryb, płazów, gadów, ptaków i ssaków. W stosunku do tych obszarów powinny obowiązywać zasady określone w rozporządzeniu Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z 6 stycznia 1995 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. Nr 13, poz. 61, z póź. zm.). Bytujące w nich zwierzęta w większości to gatunki chronione. Stąd też określenie lokalizacji tych obszarów oraz opis ich walorów będzie pomocne w procedurze przygotowania i uzgadniania planów zagospodarowania przestrzennego oraz w pracach służb konserwatorskich. Zgodnie z § 2 ust. 5 tego rozporządzenia wojewoda może uznać strefy faunistyczne za miejsca rozrodu i stałego przebywania zwierząt gatunków chronionych oraz wyznaczyć ich granice. Na tym obszarze dopuszcza się racjonalną gospodarkę rolną, leśną i rybacką. Lokalizację 12 stref faunistycznych ujęto na mapie.

Tab. 6 Strefy faunistyczne na obszarze gminy Brojce.

*	Charakterystyka
---	-----------------

*	Charakterystyka
A	<p>dolina Mołstowej wraz z wpadającymi do niej ciekami oraz kompleksem lasów (w tym oddz. 181, 182, 202, 203 Leśnictwa Bielikowo Obr. Gryfice, Nadl. Gryfice), łąk i gruntów ornych leżących w dolinie i na jej zboczach</p> <p>Stanowi :</p> <ul style="list-style-type: none"> • miejsce bytowania, w tym tarła dla bezzuchwowców i większości gatunków i ryb występujących w gminie, • korytarz ekologiczny dla migrujących ryb, • miejsce rozrodu i migracji płazów i gadów, • miejsce rozrodu dla ptaków wodno - błotnych, drapieżnych i śpiewających, • miejsce żerowania i odpoczynku dla ptaków wodno - błotnych, • miejsce rozrodu, żerowania i odpoczynku dla ssaków drapieżnych i roślinożernych.
B	<p>dolina Regi wraz z wpadającą do niej ciekami oraz kompleksem lasów (w tym oddz. 227 - 233 Leśnictwa Bielikowo Obr. Gryfice, Nadl. Gryfice), łąk i gruntów ornych leżących w dolinie i na jej zboczach.</p> <p>Stanowią :</p> <ul style="list-style-type: none"> • miejsce bytowania, w tym tarła dla bezzuchwowców i większości gatunków ryb występujących w gminie, • korytarz ekologiczny dla migrujących ryb, • miejsce rozrodu i migracji płazów i gadów, • miejsce rozrodu dla ptaków wodno - błotnych, drapieżnych i śpiewających, • miejsce żerowania i odpoczynku dla ptaków wodno - błotnych, • miejsce rozrodu, żerowania i odpoczynku dla ssaków drapieżnych i roślinożernych.
C	<p>dolina Lubieszowej wraz z wpadającą do niej ciekami oraz kompleksem lasów (w tym oddz. 269, 273 Leśnictwa Bielikowo Obr. Gryfice, Nadl. Gryfice), łąk i gruntów ornych leżących w dolinie i na jej zboczach.</p> <p>Stanowią :</p> <ul style="list-style-type: none"> • miejsce bytowania, w tym tarła dla cennych gatunków ryb występujących w gminie, • korytarz ekologiczny dla migrujących ryb, • miejsce rozrodu i migracji płazów i gadów, • miejsce rozrodu dla ptaków wodno - błotnych, drapieżnych i śpiewających, • miejsce żerowania i odpoczynku dla ptaków wodno - błotnych, • miejsce rozrodu, żerowania i odpoczynku dla ssaków drapieżnych i roślinożernych.
D	<p>dolina Pniewy wraz z wpadającą do niej ciekami oraz kompleksem lasów (leżących w granicach Nadl. Gościno), łąk i gruntów ornych leżących w dolinie i na jej zboczach.</p> <p>Stanowią :</p> <ul style="list-style-type: none"> • miejsce bytowania, w tym tarła dla bezzuchwowców i cennych gatunków ryb występujących w gminie, • korytarz ekologiczny dla migrujących ryb, • miejsce rozrodu i migracji płazów i gadów, • miejsce rozrodu dla ptaków wodno - błotnych, drapieżnych i śpiewających, • miejsce żerowania i odpoczynku dla ptaków wodno - błotnych, • miejsce rozrodu, żerowania i odpoczynku dla ssaków drapieżnych i roślinożernych.
E	<p>dolina Lnianki wraz z kompleksem łąk i gruntów ornych leżących w dolinie i na jej zboczach.</p> <p>Stanowią :</p> <ul style="list-style-type: none"> • miejsce występowania gatunków chronionych bezkręgowców, • miejsce bytowania, w tym tarła dla niektórych gatunków ryb występujących w gminie, być może także dla minogów, • korytarz ekologiczny dla migrujących ryb, • miejsce rozrodu i migracji płazów i gadów, • miejsce rozrodu dla ptaków wodno - błotnych i śpiewających, • miejsce rozrodu, żerowania i odpoczynku dla ssaków drapieżnych i roślinożernych.
F	<p>dolina Brodzca wraz z wpadającą do niej ciekami oraz kompleksem lasów (w tym oddz. 217, 218, 220, 221, Leśnictwa Bielikowo Obr. Gryfice, Nadl. Gryfice), łąk i gruntów ornych leżących w dolinie i na jej zboczach.</p> <p>Stanowią :</p> <ul style="list-style-type: none"> • miejsce bytowania, w tym tarła dla bezzuchwowców i cennych gatunków ryb występujących w gminie,

*	Charakterystyka
	<ul style="list-style-type: none"> • korytarz ekologiczny dla migrujących ryb, • miejsce rozrodu i migracji płazów i gadów, • miejsce rozrodu dla ptaków wodno - błotnych, drapieżnych i śpiewających, • miejsce żerowania i odpoczynku dla ptaków wodno - błotnych, miejsce rozrodu, żerowania i odpoczynku dla ssaków drapieżnych i roślinożernych.
G	dolina strumienia Lubosiel wraz z otaczającymi go polami, łąki, w znacznej części obecnie odłogowanymi, wraz ze śródpolnymi oczkami wodnymi oraz obszarami leśnymi (oddz. 227 i 228 Leśnictwa Bielikowo nadl. Gryfice) Stanowi : <ul style="list-style-type: none"> • miejsce licznego występowania trzmieli i innych gatunków bezkręgowców, • miejsce bytowania ryb, tarlisko lososiowatych, • miejscem występowania i rozrodu płazów i gadów, • miejsce rozrodu ptaków wodno - błotnych, śpiewających, • miejsce rozrodu, żerowania i odpoczynku dla ssaków drapieżnych i roślinożernych.
H	kompleksem lasów, w tym starodrzewu bukowego, obejmujący torfowisko koło Siemidarżna Stanowi : <ul style="list-style-type: none"> • miejsce bytowania bezkręgowców, • miejsce występowania i rozrodu płazów i gadów, • miejsce rozrodu, żerowania i odpoczynku dla ptaków drapieżnych i śpiewających, • miejsce rozrodu, żerowania i odpoczynku dla ssaków drapieżnych i roślinożernych.
I	obszary rolnicze (pola, łąki, w znacznej części obecnie odłogowane) wraz ze śródpolnymi oczkami wodnymi, nieużytkowanymi stawami rybnymi (wyróbkami torfu) koło Dargosławia i doliną Sekwanki położone na północ od drogi Dargosław - Darzewo - Lewice. Stanowi : <ul style="list-style-type: none"> • miejsce bytowania ryb, • miejscem występowania i rozrodu płazów i gadów, • miejsce rozrodu dla ptaków wodno - błotnych, drapieżnych i śpiewających, • miejsce rozrodu, żerowania i odpoczynku dla ssaków drapieżnych i roślinożernych.
J	kompleks obejmujący pola, łąki użytkowane rolniczo wraz ze śródpolnymi zarastającymi oczkami wodnymi oraz niewielkimi drzewostanami (oddz. 224, 225 Leśnictwa Bielikowo) w obrębie których znajdują się zarastające śródleśne oczka wodne, leżące na zachód od drogi Brojce - Cieszyce - Mołstowo Miejsce rozrodu płazów i gadów oraz ptaków wodno - błotnych, a także ssaków. Środowisko występowania interesujących bezkręgowców.
K	jezioro Kiełpino wraz z otaczającymi je oczkami wodnymi. Stanowi : <ul style="list-style-type: none"> • miejsce bytowania ryb, • miejscem występowania i rozrodu płazów i gadów, • miejsce rozrodu dla ptaków wodno - błotnych, drapieżnych i śpiewających, • miejsce rozrodu, żerowania i odpoczynku dla ssaków drapieżnych i roślinożernych.
L	dawne wyróbki leżące na południe od Darzewa tuż koło Mołstowej. Stanowi : <ul style="list-style-type: none"> • miejsce bytowania ryb, • miejscem występowania i rozrodu płazów i gadów, • miejsce rozrodu dla ptaków wodno - błotnych i śpiewających, • miejsce rozrodu, żerowania i odpoczynku dla ssaków drapieżnych i roślinożernych.

(*) Oznaczenie na mapie

II.2 Środowisko kulturowe

Istotnym elementem środowiska kulturowego gminy są liczne cmentarze. Prawie wszystkie z nich to cmentarze ewangelickie, niektóre z nich o znaczeniu historycznym ze względu na mogiły żołnierzy niemieckich i rosyjskich z okresu I wojny światowej. Są one zazwyczaj w bardzo złym stanie. Innym elementem o złym stanie zachowania i często nieczytelnej formie są pozostałości zespołów pofolwarcznych oraz parków dworskich. Znajdują się one we wsiach: Brojce, Cieszyce, Dargosław, Darzewo, Grąd, Karwin, Kiełpino, Łatno, Mołstowo, Pruszcz, Raciborów, Smokęcino, Stołąż, Strzykocin, Tapadły, Uniestowo, Żukowo.

Środowisko kulturowe gminy Brojce stanowią układy ruralistyczne, w szczególności w miejscowościach Zukowo, Dargosław, Stołaż, Strzykocin, Uniestowo, Brojce jak również zieleń przydrożna, parki, cmentarze, folwarki, kościoły.

a Cmentarze

W gminie Brojce znajduje się 19 cmentarzy. Większość z nich to cmentarze założone na przełomie XIX i XX wieku. Na terenie gminy znajduje się także szereg cmentarzy przykościelnych. Obecnie, w gminie, użytkowane są 3 cmentarze.

Tab.7 Charakterystyka cmentarzy w gminie Brojce

Lp*.	Miejscowość	Data założenia	Stan zachowania	Uwagi
1	2	3	4	5
1	Brojce	XV w	Zniszczony	przykościelny, nieczynny
2		pocz. XX w	Dobry	komunalny, czynny
3	Bielikowo	XV w	Zniszczony	przykościelny, nieczynny
4		1940 r.	Dobry	komunalny, czynny
5	Dargosław	XIV w	Zniszczony	przykościelny, nieczynny
6		Pocz XX w	Zdewastowany	skraj wsi, nieczynny, ewangelicki
7	Darzewo	Pocz XX w	Zdewastowany	skraj wsi, nieczynny
8	Kielpino	XV w	Zniszczony	przykościelny, nieczynny
9		1920 rok	Dobry	skraj wsi, komunalny, czynny
10	Mołstowo	Poł. XIX w.	Zaniedbany	skraj wsi, nieczynny, ewangelicki
11	Pruszcz	XIV w	Zdewastowany	przykościelny, nieczynny, ewangelicki
12	Przybiernowo	Pocz. XX w	Zaniedbany	skraj wsi, nieczynny
13	Smokęcino	Pocz. XX w.	Zaniedbany	nieczynny
14	Stołaż	Pocz. XIX w.	Zdewastowany	przyfolwarczny, rodowy, nieczynny, ewangelicki
15	Strzykocin	2 poł XIX w	Zdewastowany	skraj wsi, nieczynny
16		pocz. XX w	Zdewastowany	teren po wyrobisku, nieczynny
17	Tapadły	pocz. XXw	Zdewastowany	skraj wsi, nieczynny
18	Zukowo	XIX-XX w	Zdewastowany	skraj wsi, nieczynny

*numer kolejny odpowiada numeracji na planszy nr II (zasoby środowiska przyrodniczego i kulturowego)

b Stanowiska archeologiczne

Zabytki kultury materialnej jakimi są stanowiska archeologiczne stanowią integralną część krajobrazu z jego stosunkami wodnymi, budową geomorfologiczną, szatą roślinną i światem zwierzęcym. Należy dążyć do ich zachowania w środowisku w którym powstały i spełniały niegdyś określone funkcje, a w najgorszym przypadku do przeprowadzenia interwencyjnych badań archeologicznych celem ich udokumentowania w źródłach naukowo-konserwatorskich. W Aneksie 2 zamieszczono spis stanowisk archeologicznych, które zasługują na ujęcie w planach zagospodarowania przestrzennego gminy.

c Parki dworskie, zespoły dworskie i zespoły dworsko-parkowe

Na terenie gminy Brojce znajdują się liczne ślady założeń parkowych, dworskich i dworsko-parkowych. Są one zazwyczaj w bardzo złym stanie, ich układ przestrzenny jest nieczytelny, lub mocno przekształcony, głównie poprzez wielkokubaturowe inwestycje byłych Państwowych Gospodarstw Rolnych. Obecnie są to obszary o gęstej roślinności, bardziej przypominające las niż park. Niektóre obiekty architektoniczne związane z zespołami dworskimi i dworsko-parkowymi nie zachowały się do dnia dzisiejszego. Wiele z tych obiektów parkowych jest bardzo słabo rozpoznanych (nie posiada swojej ewidencji).

Tab.8 Charakterystyka zespołów dworskich i dworsko-parkowych w gminie Brojce.

Lp.*	Miejscowość	Rodzaj zespołu	Wiek	Stan zachowania obiektów	Uwagi
------	-------------	----------------	------	--------------------------	-------

1	2	3	4	5	6
1	Brojce	Zespół pofolwarczny (dwa dziedzince)	XVIII	Zachowane: pałacyk, dwór, gorzelnia, bud. gosp.	Kompozycje obu dziedzinców zatarte Park dworski z XIX w założony pomiędzy dziedzincami zachowany
2	Cieszyce	Zespół pofolwarczny	XIX/XX	Zachowane: zdewaloryzowany budynek rządcy i robotników, jeden budynek gosp.	Kompozycja zespołu zatarta Park z równowieczny folwarkowi (zał. po poł-wsch części dziedzince zachowany
3	Dargosław	Zespół pofolwarczny (dwa dziedzince pofolwarczne)	XVIII/X IX	Zachowane: pałac neoklasyczny (nieużytkowany), spichlerz, bud. inwentarski Zdewalor. dwojaki i czworaki	Kompozycje obu dziedzinców zatarte Park pałacowy z XIX w(współcześnie zaniedbany)
4	Darzewo	Zespół pofolwarczny	XIX/XX	Zachowane: dwór, obora	Kompozycja zatarta częściowo
5	Grąd	Zespół pofolwarczny	XIX/XX	Zachowane: Zdewaloryzowany dwór a także Bud. gosp. oraz dwojaki	Kompozycja zachowana, zespół ogólnie zaniedbany i zdewaloryzowany
6	Karwin	Zespół pofolwarczny z kolonią mieszkalną	XIX/XX	Zachowane: dwór. Zabudowania inwentarskie i gospodarcze zdewaloryzowane	Kolonia mieszkalna zachowana, ogólne zaniedbanie zespołu
7	Kiełpino	Zespół pofolwarczny	XIX/XX	Zachowane: dwór i budynki gospodarcze (częściowo zdewaloryzowane)	Kompozycja zespołu zachowana
8	Łatno	Zespół pofolwarczny	XIX/XX	Zachowane: dwór częściowo zdewaloryzowany, zabudowania w stanie szczytkowym	Kompozycja zespołu jak i parku po wschodniej stronie dworu zatarta
9	Mołstowo	Zespół pofolwarczny	XIX/XX	Zachowane: dwie obory i spichlerz oraz zdewaloryzowane dwojaki i czworaki	Kompozycja zespołu zatarta. Dwór uległ wyburzeniu Park będący elementem XIX-wiecznego założenia jest zniszczony (kilka drzew pomnikowych)
10	Pruszcz	Zespół pofolwarczny	XIX/XX	Zachowane: Zdewaloryzowany dwór, część bud. gospodarczych	Kompozycja zespołu częściowo zatarta Park przed frontem dworu ogólnie zaniedbany
11	Raciborów	Zespół pofolwarczny	XX	Zachowane: dwór dwojak i czworak, stodoła	Kompozycja zespołu częściowo zatarta
12	Smokęcino	Zespół pofolwarczny	XIX/XX	Zachowane: Część dworu i zabudowy gosp. (aktualnie	Zespół zdewaloryzowany i zaniedbany

Lp. *	Miejscowość	Rodzaj zespołu	Wiek	Stan zachowania obiektów	Uwagi
1	2	3	4	5	6
				nieużytkowane) Zabudowania robotników zdewaloryzowane	
13	Stołąż	Zespół pofolwarczny	XIX/XX	Zachowane: zdewaloryzowane dwojaki i czworaki Dwór i część bud. gosp. w ruinie	Zespół zdewaloryzowany i zaniedbany Park dworski zaniedbany
14	Strzykocin	Zespół pofolwarczny	XIX/XX	Dwór, bud rządca, bud inwentarski, dwojaki, czworaki częściowo zdewaloryzowane	Czytelny układ zespołu zachowany Po poł-wsch stronie dworu zaniedbany park krajobrazowy
15	Tapadły	Zespół pofolwarczny	XIX/XX	Zdewaloryzowany dwór, mag.zbożowy, bud.gospodarcze	Kompozycja zespołu zachowana Park pałacowy z zachowanym składem gatunkowym i cennymi egzemplarzami drzew
16	Uniestowo	Zespół pofolwarczny	XIX/XX	Zdewaloryzowany dwór i bud. robotników, dobrze zachowane bud.inwentarskie	Zachowana kompozycja przestrzenna Park pałacowy zaniedbany, granice parku czytelne
17	Żukowo	Zespół pofolwarczny	XIX/XX	Bud.gosp.część Zdewaloryz stajnia i bud. mieszkalne	Czytelna kompozycja zespołu budowanego bez dworu

II.2.1. Jednostki osadnicze

Teren gminy Brojce w sensie form układów przestrzennych wsi jest specyficzny. Nie ma tu praktycznie zachowanych w kształcie pierwotnym przestrzennych układów wiejskich. Historyczne założenia ruralistyczne są w przeważającej mierze średniowieczne. Jest to wynik najwcześniejszych uwarunkowań własnościowych - wsie dzisiejszej gminy Brojce to dawne dobra rycerskie. W XVIII i XIX wieku zaczęły powstawać na tych terenach zespoły folwarczne. W związku z tym część osad występujących na tym terenie to założone w wieku XIX folwarki. Zespoły pofolwarczne przedstawiają dużą wartość, jednak w chwili obecnej nie są one w dobrym stanie technicznym. W niektórych zespołach (np. w Dargosławiu, Darżewie czy Brojcach) zachowały się dawne siedziby szlacheckie, dwory lub pałace, przedstawiające znaczne walory architektoniczne. Na terenie gminy nie ma wielu świątyń. Istniejące tu kościoły o układzie salowym są niewielkie, wybudowane z kamienia lub cegły, o metryce XIV-XV-wiecznej (np. kościoły w Bielikowie, Kiełpinie i Brojcach). Cechą charakterystyczną opisanego rejonu jest praktyczny brak świątyń XIX - wiecznych, tak popularnych na innych terenach województwa i kraju. W wielu wsiach gminy zachowała się typowa dla pasa nadmorskiego forma rozplanowania zagród "w czworobok", z chałupą w głębi siedliska i budynkiem bramnym na jego froncie; współwystępuje tu również forma późniejsza, "w podkowę" (bez budynku bramnego). Ta druga forma jest bądź samoistna, bądź powstała po wyburzeniu pierwotnie istniejącego budynku bramnego. Wiele zagród - zwłaszcza o pierwotnym statusie średnio- lub małorolnym - ma już rozplanowanie charakterystyczne także dla innych rejonów. Jest to układ z chałupą posadowioną na froncie siedliska, kalenicowo względem drogi. We współcześnie istniejącej zabudowie wsi omawianej gminy daje się zaobserwować zanik obiektów wzniesionych w tradycyjnej technice ryglowej czy w inny sposób związanych formalnie z architekturą regionu (wiele zachowanych budynków ryglowych jest częściowo przebudowanych lub w istotny sposób

zdewaloryzowanych). W XIX-wiecznym budownictwie ludowym tutejszych wsi wyróżniały się dwa podstawowe typy chałup:

1. szachulcowej, szerokofrontowej, 6-7 osiowej nakrytej wysokim dachem naczółkowym
2. szachulcowej lub murowanej, 6-7 osiowej, z poddaszem składowym, akcentowanej na osi poprzecznej dwuosiowa wystawka dwuspadowego, wysokiego dachu.

We współczesnym budownictwie historyczne wzorce - tak architektoniczne jak i konstrukcyjne - nie są kontynuowane. W krajobrazie kulturowym wsi brojcich mało jest obiektów przemysłu rolno-spożywczego czy zabytków techniki. Wymienić można jedynie młyny wodne w Mołstówku, Kiełpinie Młynie i Brojcach.

Tab.9 Charakterystyka jednostek osadniczych gminy Brojce

Nazwa wsi	Metryka wsi / charakter własności	Pierwotna forma rozplanowania przestrzennego	Współczesna forma wsi	Elementy funkcjonalne dawnej wsi			
				1	2	3	4
Bielikowo	wŚ/wR	Ow	Nieregularna ulicówka	K	C		
Brojce	wŚ/wR	Ow	Wielodrożnica z koloniami	K	ZF	P	C
Cieszycze	w XIX/wR	F	Osada pofolwarczna	ZF	P		
Dargosław	wŚ/wK	Ok	Osada wielodrożna	K	ZF	P	C
Darzewo	w XIX/wR	U	Wieś ulicowo-placowa	ZF	C		
Grąd	w XIX/wR	F	Osada pofolwarczna	ZF	P		
Karwin	w XIX/wR	F	Osada pofolwarczna	ZF			
Kiełpino	wŚ/wR	U	Wieś ulicowo-placowa	ZF	C		
Łatno	XVIII/wR	F	Liniowa osada pofolwarczna	ZF	P		
Mołstowo	wŚ/wK	nieklarowna	Liniowa osada pofolwarczna	ZF	P	C	
Pruszcz	wŚ/wR	Ow	Mała wielodrożnica	K	ZF	C	
Przybiernowo	wŚ/wR	Ok	Wieś ulicowo-placowa	ZF	P	C	
Smokęcino	wŚ/wR	F	Osada pofolwarczna	ZF	P	C	
Stołąż	wŚ/wR	U	Osada pofolwarczna	ZF	P	C	
Strzykocin	wŚ/wK	Ow	Liniowa osada pofolwarczna	ZF	P	C	
Tapadły	wŚ/wR	wZ	Wieś owalnicowa	ZF	P	C	
Uniestowo	w XIX/wR	F	Liniowa osada pofolwarczna	ZF	C		
Żukowo	wŚ/wK	nieklarowna	Liniowa osada pofolwarczna	ZF	C		

kolumna 2: Metryka wsi - wŚ – wieś średniowieczna ; w XIX – wieś XiX-wieczna itp
forma pierwotnej własności - wK – wieś klasztorna ; wR – wieś rycerska

kolumna 3: Pierwotna forma rozplanowania przestrzennego

Ow-owalnicza; Ok-okolnicza; wZ-wieś zaułkowa; U-ulicówka; F-folwark

kolumna 5: Elementy funkcjonalne dawnej wsi

K - kościół; ZF - zespół folwarczny; P - park; C-cmentarz

II.2.2 Walory krajobrazowe gminy Brojce

Krajobraz gminy został sklasyfikowany jako:

- typ krajobrazu: naturalny,
- klasa krajobrazu: nizinny,
- rodzaj krajobrazu: doliny i równiny akumulacyjne,
- gatunek krajobrazu: dna dolin (część centralna dot. doliny Mołstowej),
- rodzaj krajobrazu: młodo glacialny,
- gatunek krajobrazu: równiny i wzniesienia morenowe.

Na ukształtowanie terenu gminy miało wpływ ostatnie zlodowacenie. Również istotne oddziaływanie ma rzeka Rega i jej dopływy, a przede wszystkim wieloletnia działalność człowieka. Najwyższe walory krajobrazowe gminy wiążą się z terenami o wysokiej deniwelacji terenu w dolinach rzek: Rega, Mołstowa i Lubieszowa. Różnica wysokości dochodzi do 45 m na odcinkach 200-500 m. Charakterystyczny jest piętrowy układ, na który składają się doliny rzek i cieków, stoki dolin, często o stromym nachyleniu porośnięte lasami lub zagospodarowane rolniczo. Szczególnie interesująca jest dolina Mołstowej, Brodzca i Rowu Natolewskiego. Cieki otoczone są kompleksami łąk, lasów, głównie łągów i lasów

olszowych z licznymi drzewami o charakterze pomnikowym. W dolinie Mołstowej na odcinku pomiędzy Brojcami a Mołstówkiem występują dorodne okazy dębów liczące 100 - 150 lat. Generalnie w pobliżu doliny rzeki Mołstowa. Praktycznie w całej dolinie Mołstowej występuje kilka elementów antropogenicznych kolidujących z harmonijnym krajobrazem. Są to linie energetyczne, zbiornik wodny (wieża ciśnień) w miejscowości Cieszycze, wyrobiska na południe od Darzewa i niestety duża ilość zdewastowanych i opuszczonych zabudowań po byłych państwowych gospodarstwach rolnych i stacjach doświadczalnych rolnictwa.

Ochrona tych obszarów powinna polegać na:

- 1) harmonijnym zachowaniu ukształtowania dolin. Wszelkie nowe inwestycje lub rozbudowa istniejących obiektów musi uwzględniać konieczność harmonijnego wkomponowania i ogólnie przyjęte zasady gospodarowania w obszarach o cennych walorach krajobrazowych
- 2) prowadzeniu gospodarki leśnej tak aby wyeliminować do minimum zręby całkowite na znacznych powierzchniach
- 3) w dnach dolin preferować mozaikę terenów leśnych (lasy olszowe i łągi) i terenów kulturowych (łąk, pastwisk)
- 4) szczególną opieką otoczyć tereny źródłiskowe
- 5) nie dopuścić do zlikwidowania, w wyniku prac melioracyjnych, naturalnego przebiegu koryta rzek, strumieni i naturalnych cieków
- 6) nie dopuścić do przekształcenia doliny Mołstowej w zbiornik retencyjny
- 7) przebieg linii energetycznych i innych obiektów liniowych dostosować do układu przestrzennego, nie dopuścić do przebiegu linii tak aby w najciekawszych miejscach przecinały doliny tych cieków
- 8) nie lokować elektrowni wodnych w dolinach rzecznych oraz elektrowni wiatrowych w miejscach kulminacji terenu o szczególnych walorach krajobrazowych
- 9) rozpocząć promocję tego obszaru

Obszarami wymagającymi szczególnej troski są wzniesienia liczące ponad 40 m n.p.m. Niewątpliwie w najbliższym okresie czasu na obszarze gminy, w szczególności na tych obszarach będą planowane fermy elektrowni wiatrowych. Stąd też na tym etapie należy rozważyć możliwość ich lokalizowania oraz obszary, które powinny być wyłączone z takiego zainwestowania.

Punktowe elementy krajobrazu warte ochrony to:

1) wzniesienia. W obrębie tej gminy wymieniane jest istnienie wzniesień o następujących nazwach:

- Góra Piasecznica 42 m n.p.m. zlokalizowana na południe od Siemidarzna (już w znacznej części rozkopana i zniwelowana),
- Kozia Góra 36 m n.p.m. leżąca na zachód od Uniestowa,
- Góra Baranica 44,7 m n.p.m. leżąca na południe od Uniestowa,
- Wieska Góra 34 m n.p.m. leżąca na zachód od Żukowa,
- Góra Ostrzyca 33,3 m n.p.m. leżąca na północny - zachód od Pruszcza,
- Góra Skórzec (Skorzec) 36,1 m n.p.m. leżąca na południowy - zachód od Pruszcza,
- Góra Leszczyńka 44,9 m n.p.m. leżąca na wschód od Strzykocina,
- Góra Polanice 66,5 m n.p.m. leżąca na południe od Brojc,
- Góra Sokolica 64,8 m n.p.m. leżąca na południe od Grądu,
- inne bezimienne wzniesienia wznoszące się co najmniej 45 m n.p.m.

2) pojedyncze głazy narzutowe, zlokalizowane :

- koło Przybiernowa - głaz granit o obwodzie ponad 3,5 m
- na północ od Darzewa - głaz granit o obwodzie ponad 3 m.

3) skupiska głazów: W gminie tej nie stwierdzono naturalnych skupisk głazów. Natomiast na obrzeżach kompleksów pól w wielu miejscach można natknąć się na usypiska kamieni o średnicy od 0,1m do 1,2m, które wydobyto w trakcie orki i przewieziono je na obrzeże pól. Skupienia takich kamieni, zaraz po ich wydobyciu, na wzór ustaw niemieckich, powinny być objęte z mocy prawa, ochroną. Ochrona ta polegać powinna na zakazie ich dalszego przenoszenia, wywożenia i przetwarzania. W myśl tej zasady powinny one pozostać w

miejscu ich składowania aż do ich fizycznego rozłożenia się. Dla ochrony tych skupień można wykorzystać szkoły, np. szkolne koła LOP, społecznych opiekunów przyrody, służby gminne, dla wdrożenia ochrony na drodze uchwały rady gminy ustanowienia skupisk gładów pomnikami przyrody.

4) tereny źródłiskowe. Wzdłuż dolin rzecznych na obszarze ich tarasów rzecznych występuje całe bogactwo wywierzyisk zasilających wody wszystkich cieków przepływających przez gminę Brojce. Jednocześnie te środowiska są miejscem występowania ciekawej roślinności i fauny.

5) wodospady. Jeden mały wodospad stwierdzono w dolinie rzeki Mołstowej na wysokości Cieszyc w oddz. 203a Leśnictwa Bielikowo. Tworzy go bezziemny ciek wpadający do Mołstowej. Jego wysokość wynosi około 0,7 m. Stwierdzenie występowania tego wodospadu należy uznać za ewenement, co najmniej na skalę lokalną.

6) torfowisko wysokie i elementami torfowiska przejściowego pomiędzy Siemidarzmem, a Uniestowem. Położone jest w dwóch oddziałach. Torfowiska te noszą ślady intensywnej eksploatacji sprzed kilkadziesiąt laty (najprawdopodobniej prowadzonej zarówno przed, jak i po 1945 r.). Pierwsze z nich leżące w oddz. 117h Leśnictwa Gosław Nadleśnictwa Gryfice ze względu na istniejące walory florystyczne jest projektowane do ochrony jako rezerwat przyrody "Mszarze koło Siemidarzna". Natomiast drugie z nich leżące w oddz. 119 tegoż samego leśnictwa, zostało prawie całkowicie wyeksploatowane. Śladem po tych pracach są głębokie rowy melioracyjne sięgające nawet głębokości 1,5-2 m, którymi odwadniano to torfowisko. Obecnie nie pozwalają one na jakkolwiek retencje wody i stworzenie warunków dla odtworzenia torfowiska.

Kolejnymi obiektami punktowymi są małe śródpolne i śródleśne obniżenia wypełnione wodą, leżące pomiędzy Brojcami a Bielikowem, obejmujące m. in. oddz. 224 i 225 Leśnictwa Bielikowo Nadl. Gryfice. Obszary te w znacznej mierze uległy procesom zarastania w kierunku torfowiska przejściowego. Są one cenną pozostałością po przejściu ostatniego lodowca oraz ze względu na cenny skład botaniczny roślin torfowiskowych są cennym obiektem florystycznym.

Opisane w części II.1 zróżnicowanie poszczególnych komponentów środowiska (rzeźba terenu, sieć hydrograficzna, roślinność) oraz różnorodny sposób użytkowania gruntów, modyfikowany intensywnością ich gospodarczego wykorzystania, a także różna geneza powstania jednostek osadniczych, powodują, że na terenie gminy Brojce wyróżnić można kilka, odmiennych pod względem fizjonomicznym, krajobrazów.

II.2.3 Ochrona środowiska kulturowego

W okresie udokumentowanej historii osadnictwa na terenie gminy Brojce nawarstwiły się liczne i zróżnicowane ślady stanowiące bogate dziedzictwo kulturowe. Sięgające od prehistorii do średniowiecza osadnictwo znane ze stanowisk archeologicznych, znajdujące się pod ziemią relikty, kościoły, zabytki - mają różną tradycję: słowiańską, pomorską, hanzeatycką, szwedzką, francuską i pruską, pogańską i chrześcijańską, katolicką i protestancką, arystokratyczną i plebejską, rolniczą. Ochrona wartości kulturowych, zarówno rozpoznanych jak i jeszcze nieujawnionych jest ważnym celem społecznym realizowanym przez władze samorządowe i służby konserwatorskie. Najwartościowsza część zasobu dóbr kultury znajduje się pod ochroną prawną wynikającą z ustawy o ochronie dóbr kultury i obejmuje stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków, wiele zabytków nieruchomych: na które składają się pojedyncze obiekty, zespoły obiektów, założenia urbanistyczne i cmentarno-parkowe. Wartościowe obszary i obiekty, które nie zostały wpisane do rejestru zabytków podlegają ochronie, zgodnie z dotychczasową polityką konserwatorską władz gminy, w zakresie odpowiednim do charakteru, wartości i stopnia zachowania, poprzez ustalenia w Miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego. Ochrona ta obejmuje wiele obiektów architektonicznych oraz - generalnie - układy przestrzenne, zabudowę i zagospodarowanie terenów w granicach stref ochrony dziedzictwa kulturowego A, B, K. W planie miejscowym zagwarantowana jest ochrona stanowisk archeologicznych i archeologicznie rozpoznawalnych reliktyw historycznego zainwestowania poprzez ustalenie stref ochrony stanowisk archeologicznych W.

Strefa "A" - ścisłej ochrony konserwatorskiej. Obszar uznany za materialne świadectwo historyczne, na którym dawny układ przestrzenny lub jego elementy zachowały się w stanie nienaruszonym lub nieznacznie zniekształconym. W strefie zakłada się pierwszeństwo wymagań konserwatorskich nad działalnością inwestycyjną, gospodarczą i usługową.

Ochronie podlega:

- rozplanowanie ulic i placów oraz ich zachowane oryginalne nawierzchnie,
- historyczne linie zabudowy,
- historyczne granice działek i szerokości frontów zabudowy,
- istniejąca zabudowa o walorach zabytkowych (wpisana do rejestru zabytków lub zakwalifikowana do rejestru),
- historyczne formy zabudowy,
- zieleń komponowana, jej układ i skład gatunkowy,
- mała architektura (ogrodzenia, bramy, pomniki)

Warunki ochrony:

- obowiązuje trwałe zachowanie historycznego układu przestrzennego ze wszystkimi elementami (drogi, place, linie zabudowy, kompozycja wnętr architektonicznych i krajobrazowych),
- ochrona, konserwacja i rewaloryzacja zachowanych, głównych elementów układu przestrzennego,
- usunięcie lub przebudowa obiektów dysharmonizujących,
- dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej,
- wszelka działalność budowlana wymaga zezwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- obowiązuje wymóg konsultowania i uzyskania zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wszelkich zmian i podziałów nieruchomości oraz przebudowy i remontów wszelkich obiektów będących w strefie – zgodnie z Ustawą o ochronie dóbr kultury.

Strefa "B" - ochrony konserwatorskiej. Obszar ochrony układów przestrzennych lub ich fragmentów w obrębie, których czytelne jest historyczne rozplanowanie oraz zabudowa o lokalnych wartościach kulturowych. W strefie tej wprowadza się wymóg konsultowania i uzgodnienia ze Służbą Ochrony Zabytków wszelkich działań inwestycyjnych.

Ochronie podlega:

- rozplanowanie ulic i placów (z uwzględnieniem możliwości zachowania pierwotnych nawierzchni),
- historycznie ukształtowane działki siedliskowe, ze szczególnym uwzględnieniem szerokości frontów poszczególnych parceli,
- rozplanowanie zabudowy poszczególnych zagród i charakterystycznego usytuowania domu mieszkalnego,
- architektoniczna forma zabudowy (istniejącej i uzupełniającej): gabaryty, kształty dachów, zasadnicza kompozycja elewacji,
- zieleń komponowana (obsadzenie ulic, starodrzew w obrębie siedlisk) - układ i skład gatunkowy,

Warunki ochrony:

- utrzymanie zasadniczych elementów historycznego układu przestrzennego,
- rewaloryzacja i modernizacja obiektów o wartościach kulturowych,
- docelowe usunięcie lub przebudowa obiektów dysharmonizujących,
- dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej oraz architektonicznych form zabudowy występujących w obrębie miejscowości,
- obowiązuje wymóg konsultowania i uzgadniania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wszelkich działań inwestycyjnych w zakresie:
  - budowy nowych obiektów,
  - kształtowania zabudowy o określonych gabarytach i bryle,

- przebudowy i remontów, a także zmiany funkcji obiektów figurujących w wykazie zabytków architektury i budownictwa,
- zmian historycznie ukształtowanych wewnątrz ruralistycznych.

Strefa „K” - ochrony krajobrazu kulturowego. Krajobraz integralnie związany z zespołem zabytkowym lub obszary ukształtowane w wyniku działalności ludzkiej – parki, cmentarze, aleje. Tereny te mogą stanowić również integralną część obszarów chronionych strefą „A” lub „B” jako rodzaj zabezpieczenia i ekspozycji form tradycyjnych.

Ochronie podlega:

- historycznie ukształtowana granica parków, cmentarzy i ogrodów przydomowych,
- kompozycja zieleni: rozplanowanie i skład gatunkowy,
- układ dróg i alejek w obrębie parków i cmentarzy,
- mała architektura: ogrodzenia, bramy,
- nagrobki, krzyże, ogrodzenia kwater i inne zachowane elementy urządzenia cmentarzy.

Warunki ochrony:

- zachowanie historycznych granic założeń krajobrazowych,
- utrzymanie integralności zespołów pałacowo-parkowych, parków, cmentarzy i alei (nie należy dzielić tych obszarów na działki użytkowe),
- rewaloryzacja zabytkowych elementów krajobrazu urządzonego, np. ubytki w zadrzewieniu uzupełniać tymi samymi gatunkami drzew, zaleca się także stosowanie gatunków trwałych i długowiecznych,
- w przypadku gdy nie przewiduje się prac renowacyjnych pozostawienie zbiorowiska naturalnej sukcesji przyrodniczej (np. zdewaloryzowane założenia cmentarne),
- prace melioracyjne winny dążyć do odtworzenia dawnego systemu wodnego oraz zachowania naturalnych zadrzewień nad brzegami cieków wodnych,
- lokalizowanie obiektów kubaturowych na terenie parków wyłącznie na miejscu dawnej zabudowy, przy odpowiednim wkomponowaniu w historyczne założenia krajobrazowe,
- uporządkowanie terenów dawnych (obecnie nieużytkowanych) cmentarzy, a zachowane zabytki sepulkralne zabezpieczyć – np. w formie lapidarium,
- wszelkie prace renowacyjne, porządkowe, wycinki drzew wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, a w przypadku założeń wpisanych do rejestru zabytków – zezwolenia WKZ.

Obiekty wpisane do rejestru zabytków. Zabytki architektury i budownictwa wpisane do rejestru zabytków objęte są rygorami prawnymi, wynikającymi z treści odpowiednich aktów prawnych, w tym przede wszystkim „Ustawy o ochronie dóbr kultury”.

Ochronie podlega:

- forma architektoniczna obiektów we wszystkich elementach: bryła, kompozycja elewacji, stolarka, zabytkowe wyposażenie, zasadnicze rozplanowanie wnętrza,
- materiał budowlany (w tym rodzaj pokrycia dachowego),
- funkcja obiektu.

Warunki ochrony:

- obowiązuje trwałe zachowanie obiektu i użytkowanie wyłącznie w sposób zgodny z zasadami opieki nad zabytkami, adekwatnie do jego wartości zabytkowej,
- na właścicielu obiektu zabytkowego ciąży obowiązek zawiadomienia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o:
  - wydarzeniach mogących mieć ujemny wpływ na stan zachowania zabytku,
  - przejściu własności lub użytkowania na inną osobę,
  - nabycia zarejestrowanego zabytku w drodze spadku lub darowizny,
  - obowiązuje respektowanie szczegółowych uwarunkowań, wynikających z „Ustawy o ochronie dóbr kultury” i „Ustawy o gospodarce nieruchomościami”.

Obiekty w ewidencji konserwatorskiej. Obiekty chronione na podstawie art.4, pkt.3 i art.13, pkt.2 „Ustawy o ochronie dóbr kultury” oraz ustaleń i zapisów miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Ochronie podlega:

- ukształtowanie bryły obiektu: gabaryty, kształt dachu,
- ogólna kompozycja elewacji oraz elementy detalu architektonicznego,
- forma stolarki okiennej i drzwiowej (w elewacji frontowej).

Warunki ochrony:

- utrzymanie tradycyjnych form architektury (w/w elementów),
- przy remontach wskazane stosowanie tradycyjnych elementów budowlanych,
- wszelkie prace remontowo-budowlane, mające wpływ na zewnętrzną formę obiektu, winny być konsultowane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,
- w przypadku koniecznej rozbiórki obiektu (po orzeczeniu o złym stanie technicznym) należy opracować dokumentację fotograficzną oraz jeden egzemplarz przekazać do archiwum WKZ,
- dopuszcza się możliwość wymiany historycznej zabudowy, gdy jest to uzasadnione względami ekonomicznymi lub planistycznymi i uzyskaniu akceptacji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- wykaz obiektów w ewidencji konserwatorskiej stanowi integralną część tekstu planu zagospodarowania przestrzennego, a ewentualne zmiany i uzupełnienia w wykazie nie dezaktualizują planu.

Strefa "WI" - pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej. Strefa obejmuje stanowiska wpisane do rejestru zabytków i ujęte w ewidencji służby ochrony zabytków.

Obowiązujące rygory:

- zakaz wszelkiej działalności inżynierskiej, budowlanej i innej związanej z pracami ziemnymi (np. kopanie studni, melioracji, karczunku i nasadzania drzew itd.),
- zachowanie istniejącego układu topograficznego wraz z obiektem wpisanym do rejestru zabytków i ujętym w ewidencji,
- w przypadku podjęcia jakiegokolwiek działalności na terenie objętym granicami strefy, a wynikającej ze sposobu użytkowania terenu obowiązuje występowanie o szczegółowe wytyczne do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Strefa "WII" - częściowej ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych. Strefa obejmuje stanowiska ujęte w ewidencji służby ochrony zabytków.

Obowiązujące rygory:

- zachowanie stanowiska ujętego w ewidencji służby ochrony zabytków,
- uzgadnianie i opiniowanie wszelkich poczynań inżynierskich, budowlanych i innych poprzez służbę ochrony zabytków. Obowiązuje każdorazowo występowanie o szczegółowe wytyczne konserwatorskie i opinie przed podjęciem decyzji o jakiegokolwiek działalności,
- w przypadku podjęcia decyzji o realizacji inwestycji na terenie objętym granicami strefy ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych obowiązuje przeprowadzanie badań ratunkowych na koszt Inwestora, wyprzedzających proces przygotowania inwestycji. Właściciele, użytkownicy terenu i inwestorzy zobowiązani są do zawiadomienia służby ochrony zabytków o podjęciu działań inwestycyjnych lub remontowych i innych związanych z pracami ziemnymi z wyprzedzeniem minimum 3-miesięcznym w celu umożliwienia wykonania archeologicznych badań ratunkowych oraz zsynchronizowania robót inwestycyjnych z nadzorem archeologiczno-konserwatorskim. Badania archeologiczne mają charakter sezonowy, w okresie od maja do końca września,
- rozpoczęcie prac ziemnych związanych z realizacją inwestycji uzależnia się od uzyskania stosownego zezwolenia od służby ochrony zabytków.

Strefa "WIII" - ograniczonej ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych. Strefa obejmuje stanowiska ujęte w ewidencji służby konserwatorskiej.

Obowiązujące rygory:

- uzgadnianie i opiniowanie wszelkich poczynań inżynierskich, budowlanych i innych podejmowanych w obrębie granic strefy ochrony stanowiska archeologicznego przez służbę konserwatorską,
- w przypadku podjęcia realizacji inwestycji obowiązuje przeprowadzanie interwencyjnych badań archeologicznych na koszt Inwestora. Właściciele, użytkownicy terenu i inwestorzy zobowiązani są do zawiadomienia służby ochrony zabytków o podjęciu działań inwestycyjnych remontowych lub innych związanych z robotami ziemnymi z wyprzedzeniem minimum 2-tygodniowym.
- rozpoczęcie prac ziemnych związanych z realizacją inwestycji uzależnia się od uzyskania stosownego zezwolenia od służby ochrony zabytków. Badania archeologiczne mają charakter sezonowy, w okresie od maja do października.

Najistotniejsze zagrożenia dla krajobrazu kulturowego gminy Brojce to:

1. postępująca dekompozycja zespołów folwarcznych, parków i cmentarzy
2. modernizacja historycznej zabudowy mieszkalnej (nowe przeprucia okienne, wymiana stolarki i innych elementów elewacji)
3. postępujący zanik tradycyjnych form architektonicznych (chałup) i technik budowlanych
4. dewastacja cmentarzy i parków połączona z niekontrolowaną wycinką drzew
5. dewastacja nieużytkowanych obiektów zabytkowych
6. zagrożenie stanu zdrowotnego drzewostanów parkowych
7. zacieranie pierwotnych cech architektonicznych obiektów kolonii mieszkalnej
8. proces rujnacji i szybkiej dekapitalizacji zespołów folwarcznych, dworów i pałaców
9. niekontrolowana modernizacja budynków o wartościach kulturowych zanik historycznych form hydrograficzno-technicznych w otoczeniu zagrody

II.2.4 Fizjonomia gminy

Krajobraz gminy musi być rozważany na obszarze w granicach administracyjnych gminy, rozszerzonym o powierzchniowe i pasmowe układy przestrzenne, tworzące scalone z gminą jednolite struktury przyrodniczo-krajobrazowe. W te naturalne struktury wpisana jest zabudowa. O oglądzie gminy i odbiorze estetycznym decydują panoramy i widoki z łatwo dostępnych miejsc, punktów i ciągów widokowych, ogólnie dostępnych, tereny leśne, parkowe i przywodne, akwenty, przestrzenie publiczne w obszarach zabudowanych, zespoły zabudowy i pojedyncze obiekty architektoniczne. Wszystkie wymienione elementy tworzą fizjonomię gminy, stwarzają psychiczną więź mieszkańców, identyfikujących się z miejscem, w którym zamieszkali. Pozytywne elementy fizjonomii stwarzają gościom komfort turystyczny i zachęcają do pobytów i powtórnych odwiedzin. Jest to ważny czynnik rozwojowy gminy w sferze pozamaterialnej. Najważniejsze elementy decydujące o odbiorze fizjonomii gminy to:

- kompozycje zespołów zabudowy i zieleni parkowej,
- wloty drogowe i wodne do gminy i poszczególnych miejscowości,
- obiekty dysharmonizujące krajobraz gminy jak: zdewastowane zabudowania gospodarstw po dawnych gospodarstwach rolnych, stacjach doświadczalnych rolnictwa, wyrobiska, niektóre budynki zrealizowane po wojnie drastycznie niedostosowane do otaczającej zabudowy i historycznej tradycji (zabudowa PGR-ów), napowietrzne linie elektroenergetyczne. Wizja w terenie wykazała, że najwyższe walory krajobrazowe związane są z deniwelacją terenu na obszarze dolin rzecznych Regi, Lubieszowej, Mołstowej, Brodźca i Rowu Natolewskiego. Najniżej położony jest ciek, silnie meandrujący o nurcie zbliżonym do podgórskich strumieni.

Na terenie gminy Brojce do elementów wpływających negatywnie na krajobraz kulturowy należą:

Brojce – postępująca dekompozycja zespołu folwarcznego, zanik cech pierwotnej kompozycji parku i cmentarzy, częściowa modernizacja historycznej zabudowy
Bielikowo – postępujący zanik budynków wzniesionych w tradycyjnych technikach budowlanych, zanik tradycyjnych form architektonicznych budynków mieszkalnych (chałup), częściowa modernizacja historycznej zabudowy

- Cieszycze – krajobraz kulturowy zdewaloryzowany, kompozycja zespołu pofolwarcznego zatarta, postępująca dewastacja parku
- Dargosław – całkowita dekompozycja zespołu folwarcznego, postępująca dewastacja parku i cmentarzy, możliwość dewastacji pałacu z uwagi na brak jego użytkowania, częściowa modernizacja historycznej zabudowy
- Darżewo – postępujący proces degradacji technicznej zabudowy zespołu pofolwarcznego, zacieranie cech pierwotnego rozplanowania zespołu pofolwarcznego, zagrożenie stanu zdrowotnego drzewostanu parku dworskiego, zacieranie pierwotnych cech architektonicznych obiektów kolonii mieszkalnej
- Karwin (kolonia Brojc) – postępujący proces ruinacji zespołu folwarcznego
- Kiełpino - postępujący proces zaniku tradycyjnych form i konstrukcji budynków mieszkalnych i gospodarczych, częściowa modernizacja historycznej zabudowy
- Łatno – postępująca dekapitalizacja dworu, możliwość zabudowy terenu dawnego dziedzica gospodarczego
- Mołstowo – postępujący proces dewastacji parku i cmentarza, możliwość szybkiej dekapitalizacji budynków gospodarczych dawnego folwarku (obiekty nieużytkowane)
- Mołstówko – niekontrolowana modernizacja budynków o wartościach kulturowych
- Pruszcz - zacieranie cech rozplanowania przestrzennego zespołu folwarcznego, postępująca dewaloryzacja zabudowy gospodarczej i dworu, a także zabudowy mieszkalnej
- Przybiernowo – dewastacja terenu cmentarza, zanik cech pierwotnej kompozycji parku, zły stan techniczny dworu
- Raciborów - zanik pierwotnych cech architektonicznych budynków, częściowa modernizacja historycznej zabudowy
- Smokęcino – degradacja cmentarza, dekompozycja zespołu folwarcznego, postępująca dewaloryzacja dworu
- Sołąż – postępująca dekompozycja zespołu folwarcznego, postępująca ruinacja pałacu, zacieranie cech kompozycji parku, dewastacja cmentarza
- Strzykocin – pogarszanie się stanu technicznego budynków zespołu pofolwarcznego, dewastacja parku i cmentarzy, możliwość zatarcia liniowej kompozycji przestrzennej osady
- Tapadły – postępująca dewastacja cmentarza, postępujące zaniedbanie parku dworskiego, zanik form tradycyjnego budownictwa ludowego
- Uniestowo - pogarszanie się stanu technicznego budynków zespołu pofolwarcznego, postępująca dewastacja parku
- Zukowo – zagrożenia stanu technicznego elementów zabudowy zespołu pofolwarcznego, częściowa modernizacja historycznej zabudowy mieszkalnej

II.3 Osadnictwo, demografia, zatrudnienie, bezrobocie

II.3.1 Sieć osadnicza

Na terenie gminy Brojce znajduje się 19 wsi oraz 4 kolonie. Sieć osadnicza w gminie jest bardzo rozdrobniona:

3 jednostki osadnicze mają więcej niż 300 mieszkańców, w tym:

- 1 miejscowość powyżej 1000 mieszkańców - Brojce
- 2 miejscowości o liczbie mieszkańców w przedziale 300-1000 mieszkańców -Dargosław, Przybiernowo,
- 3 miejscowości o liczbie mieszkańców w przedziale 200-300 mieszkańców -Bielikowo, Kiełpino, Żukowo
- 7 miejscowości o liczbie mieszkańców w przedziale 100-200 mieszkańców - Darzewo, Mołstowo, Pruszcz, Smokęcino, Strzykocin, Stołąż, Tapadły
- w 3 miejscowościach liczba mieszkańców zamyka się w przedziale 50-100 osób -Grąd, Łatno, Uniestowo;
- liczba mieszkańców 3 miejscowości nie przekracza 50 osób - Cieszyce, Mołstówko, Raciborów.

Tab.10 Stan zaludnienia w poszczególnych miejscowościach

Lp.	Miejscowość	Ludność		
		1985 r.	1994 r.	31.12.1998 r.
1	2	3	4	5
1	Bielikowo	220	243	240
2	Brojce	1000	1243	1277
3	Cieszyce	35	38	36
4	Dargosław	320	332	323
5	Darzewo	130	121	69
6	Grąd	50	69	69
7	Kiełpino (+Raciborów)	250	276	271
8	Łatno	50	59	54
9	Mołstowo (+Mołstówko)	185	138	129
10	Pruszcz	160	149	136
11	Przybiernowo	320	333	331
12	Smokęcino	70	82	102
13	Stołąż	150	148	139
14	Strzykocin	225	201	198
15	Tapadły	205	181	176
16	Uniestowo	90	62	58
17	Żukowo	240	223	220
	Razem	3700	3888	3889

Brojce są największą miejscowością w gminie (liczba mieszkańców 1277, co stanowi 32,8% populacji gminy) i pełnią rolę ośrodka gminnego zarówno w zakresie administracji samorządowej, jak i usług zdrowia i opieki społecznej, kultury, handlu i napraw oraz przemysłu. Lokalizacja miejscowości w centrum gminy i położenie przy drodze wojewódzkiej powodują, iż jest ona także węzłem komunikacyjnym dla gminy. Miejscowości o populacji do 50 osób posiadają tendencje zanikowe

II.3.2 Demografia

Zgodnie z danymi przekazanymi przez Urząd Gminy liczba mieszkańców wynosiła w latach 1989 – 1998 wynosiła:

- 3804 osób w 1989 r.
- 3720 osób w 1998 r.

Z powyższych danych wynika, że w ciągu ostatnich 9 lat liczba mieszkańców gminy nie ulegała znacznym zmianom i utrzymuje się na stałym poziomie ok. 3750 osób.

Obecnie 57,8% populacji gminy stanowią osoby w wieku produkcyjnym, 29,8% dzieci i młodzież i 12,4% osoby w wieku emerytalnym.

Tab.11 Struktura wiekowa ludności gminy.

Wiek (w latach)	Ludność			
	1998r. (w liczbach)	1998r. (w %)	1989r. (w liczbach)	1989r. (w %)
1	2	3	4	5
Przedprodukcyjny razem, w tym:	1108	29,8	1335	35
0-2	131	-	-	
3-6	225	-	-	
7-14	509	-	-	
15-17	243	-	-	
Produkcyjny 18-60/65	2151	57,8	2039	53,6
Poprodukcyjny powyżej 60/65	461	12,4	430	11,3
Razem	3720	100	3804	100

Struktura wieku ludności gminy nie odbiega znacząco od struktury wiejskiej województwa, która wynosi: 0-18 lat 31,8%, 18-65 lat 56,9%, powyżej 65 lat 12,5%.

W gminie na 100 mężczyzn przypada 91,8 kobiet (w powiecie gryfickim 102,0) i jest to wskaźnik niższy o około 6 punktów od średniej wojewódzkiej dla wsi. W ciągu ostatniej piętnastolatki wskaźnik ten ulegał niewielkiemu lecz stałemu spadkowi (od wartości wynoszącej 96 kobiet/100 mężczyzn w 1985 roku). Jedną z przyczyn powyższych zmian jest oczywiście starzenie się społeczeństwa, co obserwowane jest w całym kraju, następną jest niewielki przyrost naturalny na poziomie ok. 1,5% rocznie oraz migracje ludności poza obszar gminy, do miast. Należy jednak zaznaczyć, iż wówczas, gdy przyrost naturalny utrzymuje się na porównywalnym poziomie od 4 lat, to saldo migracji ludności w tym okresie zmalało. Powyższe zjawiska odnoszą się do gminy jako całości.

II.3.3 Zatrudnienie

Liczba osób w wieku produkcyjnym w gminie Brojce wynosi 2151.

Tab.12 Zatrudnienie w gospodarce narodowej wg sekcji, w latach 1985-1998

Sektor gospodarki	1985	1989	1998
1	2	3	4
Rolnictwo i leśnictwo *	750	672	36
Działalność produkcyjna	17	3	31
Budownictwo	37	10	2
Handel i naprawy	37	52	8
Transport, składowanie, łączność	5	3	5
Zatrudnieni poza sferą produkcji materialnej	108	123	214
Razem liczba miejsc pracy w gminie wynosi	954	863	296

* bez rolników indywidualnych

Biorąc pod uwagę powyższe dane należy stwierdzić, że spośród 2151 osób w wieku produkcyjnym zamieszkujących teren gminy, jedynie 13,8% znajduje zatrudnienie na terenie gminy. Większości z osób zatrudnionych pracuje w poza sferą produkcji materialnej (około 72,3%), jedynie ok. 12,2% w sektorze rolnictwa i około 10,5% w produkcji. Wiele osób łączy pracę na roli z innym zajęciem zarobkowym. W latach 1985-1998 zmalała wyraźnie liczba zatrudnionych w sektorze rolnictwa jest to wynikiem likwidacji Stacji Hodowli Roślin w Dargosławiu, która do 1990 roku była największym zakładem pracy w gminie, zatrudniającym około 600 osób.

II.3.4 Bezrobocie

Według danych Urzędu Statystycznego w Szczecinie (na koniec 1998 roku.) liczba bezrobotnych w gminie wynosiła 706 osób (507 osób w 1997 r.), co stanowi 33% osób w wieku produkcyjnym. Z tej grupy 299 osób pozostaje bez pracy ponad 12 miesięcy. Gmina posiada największe bezrobocie w powiecie gryfickim. Według danych Urzędu Statystycznego w Szczecinie (na koniec 1998 roku.) stopa bezrobocia w powiecie gryfickim

wynosiła 26,0 (3 lokata w województwie). Większość bezrobotnych na obszarze gminy to byli pracownicy Stacji Hodowli Roślin w Dargosławiu. Należy stwierdzić, iż w stosunku do lat ubiegłych liczba bezrobotnych systematycznie wzrasta. W wyniku wprowadzenia nowych regulacji związanych z zasiłkami, w 1998 r. aż 261 osoby nie posiadały prawa do zasiłku. W większości są to byli pracownicy zakładów rolnych o niskich kwalifikacjach, utrzymujący się obecnie z zasiłków z opieki społecznej oraz sezonowych prac polowych. Osoby te otrzymują także od gminy dodatek mieszkaniowy. W świetle obecnego bezrobocia oraz przyszłych zmian w rolnictwie skutkujących redukcją zatrudnienia w tym sektorze, konieczne jest dążenie do stworzenia na terenie gminy dodatkowych miejsc pracy w innych sektorach gospodarki.

II.4 Infrastruktura społeczna

II.4.1 Służba zdrowia i opieka społeczna

Świadczenia zdrowotne w Województwie Zachodniopomorskim realizowane są na ogół bez utrzymania standardów systemowych. Generalnie zdaje egzamin system oparty o lekarza rodzinnego, dlatego powinien on być nadal intensywnie rozwijany. Nie ma jednak wystarczającej liczby lekarzy rodzinnych. Sposób organizacji służby zdrowia często nie zapewnia rzeczywistej całodobowej opieki medycznej. Efektywność ekonomiczną w ochronie zdrowia zapewnić może prywatyzacja jak największej liczby placówek opieki zdrowotnej oraz jednostek opieki specjalistycznej.

Na obszarze gminy podstawowe usługi medyczne, w tym także stomatologiczne, zaspakajane są przez Gminny Ośrodek Zdrowia i jego placówki terenowe. Ośrodek ten administrowany jest przez gminę z Gminnym Ośrodkiem Zdrowia w Brojcach. Jak wspomniano w rozdziale I.2.3 pozostałe usługi medyczne tj. szpitalne i specjalistyczne zaspakajane są przez Zespół Opieki Zdrowotnej w Gryficach.

II.4.2 Oświata

Szkolnictwo podstawowe znajduje się w gestii Urzędu Gminy. Na terenie gminy Brojce funkcjonują 3 szkoły podstawowe: w Brojcach, Dargosławiu i Przybiernowie. Szkolnictwo ponadpodstawowe reprezentuje jedno gimnazjum, które znajduje się w miejscowości Brojce.

II.4.3 Kultura

Liczba instytucji i organizacji o charakterze kulturalnym jest ograniczona w gminie. Na obszarze gminy znajdują się jedynie: klub w Kiełpinie, harcówka w Przybiernowie, Dom Nauczyciela w Dargosławiu, Dom Strażaka w Kiełpinie.

II.4.4 Straż pożarna

Na terenie gminy nie ma jednostki zawodowej straży pożarnej. Znajduje się tutaj sześć jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej: w Brojcach, Dargosławiu, Darzewie, Kiełpinie, Pruszczu, Przybiernowie. Obsługują one obecnie całą gminę.

II.4.5 Policja

Na terenie gminy działa jedna komenda Policji, która jest zlokalizowana w miejscowości Brojce.

II.4.6 Poczta

Urząd pocztowy znajduje się na terenie gminy w miejscowości Brojce.

II.5 Infrastruktura techniczna

II.5.1 Zaopatrzenie w wodę

Wszystkie miejscowości na terenie gminy są wyposażone w wodociągi.

Stan techniczny stacji wodociągowych jest z niewielkimi wyjątkami niezadowalający, obiekty wymagają remontów.

Generalnie stan dokumentacji jest niezadowalający:

- brak projektów powykonawczych lub inwentaryzacji
- brak dokumentacji hydrogeologicznych

- brak pozwoleń wodnoprawnych
- brak instrukcji obsługi
- brak atestów urządzeń ciśnieniowych.

Uwaga nie dotyczy wszystkich punktów i w pełnych zakresach, gdyż część dokumentacji hydrogeologicznej istnieje na wodociągi „zbiorowe” jak Cieszyce, Pruszcz, Darzewo, Bielikowo, Tapadły. Miejscowości te posiadają decyzje na pobór wód i zrzut wód popłucznych do zbiornika.

Tab.13 Wykaz ujęć wód podziemnych

Lp.	Lokalizacja użytkownik	Ujęcie wody, wydajność (m ³ /h)	Uwagi
1	2	3	4
1	Bielikowo	25	Liczba studni 2. Do rozbudowy
2	Brojce	62	Liczba studni 2. Do likwidacji
3	Cieszyce	brak danych	Liczba studni 2. Do rozbudowy
4	Dargosław	brak danych	Liczba studni 2. Do likwidacji
5	Darzewo	22	Liczba studni 2. Do rozbudowy
6	Grąd	brak danych	Liczba studni 1. Do likwidacji
7	Kiełpino	27	Liczba studni 2. Do rozbudowy
8	Łatno	brak danych	Liczba studni 1. Do likwidacji
9	Mołstowo	brak danych	Liczba studni 2. Do likwidacji
10	Pruszcz	64	Liczba studni 2. Do rozbudowy
11	Smokęcino	brak danych	Liczba studni 1. Do likwidacji
12	Stołąż	brak danych	Liczba studni 2. Do likwidacji
13	Strzykocin	brak danych	Liczba studni 1. Do likwidacji
14	Tapadły	brak danych	Liczba studni 2. Do likwidacji
15	Uniestowo	brak danych	Liczba studni 2. Do likwidacji
16	Żukowo	brak danych	Liczba studni 1. Do likwidacji

Gmina planuje likwidację części stacji wodociągowych i pozostawienie pięciu wodociągów grupowych:

- Darzewo, zaopatrujące miejscowości: Darzewo, Uniestowo, Dargosław i Lewice położone w gminie Trzebiatów.
- Kiełpino, zaopatrujące: Kiełpino, Smokęcino, Grąd
- Pruszcz, zaopatrujące: Pruszcz, Przybiernowo i położone w gminie Gryfice: Skowrony, Rotnowo, Lubiszewo i Stawno
- Cieszyce, zaopatrujące: Cieszyce, Brojce, Strzykocin, Stołąż, Tapadły
- Bielikowo, zaopatrujące: Bielikowo, Mołstowo, Żukowo, Łatno.

II.5.2 Gospodarka ściekowa

Na terenie gminy funkcjonują oczyszczalnie ścieków w Brojcach, Mołstowie i Dargosławiu. Wszczęte przez Urząd Gminy działania na rzecz budowy nowej oczyszczalni w Brojcach (tylko dla potrzeb Brojce) nie rozwiązują problemu oczyszczania ścieków na terenie gminy. Stwierdza, się że zainwestowanie gminy w sieć wodociągową bez jednoczesnego rozwiązania gospodarki ściekowej stanowi zagrożenie dla jakości wód podziemnych i powierzchniowych.

Tab.14 Istniejące oczyszczalnie ścieków

Lp.	Lokalizacja, Użytkownik	Charakterystyka technologiczna oczyszczalni, wykaz urządzeń ciągu technologicznego	Przepust. (m ³ /d)	Odbiornik	Stan formalno-prawny
1	2	3	4	5	6

Lp.	Lokalizacja, Użytkownik	Charakterystyka technologiczna oczyszczalni, wykaz urządzeń ciągu technologicznego	Przepust. (m ³ /d)	Odbiornik	Stan formalno-prawny
1	2	3	4	5	6
1	Brojce	„Bioblok” WS-400, poletka do suszenia osadu, komora kontaktowa chloru. Stan oczyszczalni: w pełni sprawna, po modernizacji. Poza terenem oczyszczalni przepompownia sieciowa.	450 Obciążenie faktyczne 160	Rzeka Rega	Pozwolenie wodnoprawnego wydane w czerwcu 2000 r.
2	Mołstowo	Kontenerowa oczyszczalnia „mini-15”. W znacznym stopniu zdewastowana.	10÷20	do wód powierzchniowych bez oczyszczania.	Brak pozwolenia wodnoprawnego.
3	Dargosław	osadnik Imhoffa o nieznanych parametrach		do wód powierzchniowych bez oczyszczania.	Brak pozwolenia wodnoprawnego

II.5.3 Gospodarka odpadami stałymi

Na terenie gminy (w pobliżu miejscowości Dargosław) istnieje wysypisko o pojemności 11 000m³ oddane do eksploatacji w 1995 roku. Użytkownikiem jest Urząd Gminy w Brojciech. Wysypisko jest eksploatowane na podstawie decyzji z dnia 13.02.1998r. znak NBiOS 7351/9/98 wydanej przez: Urząd Rejonowy w Gryficach Oddział Nadzoru Budowlanego i Ochrony Środowiska. Istniejące składowisko zabezpiecza potrzeby gminy na okres około 15lat.

II.5.4 Zaopatrzenie w gaz

Na terenie gminy brak jest sieci gazowej. Do celów gospodarczych wykorzystywany jest gaz płynny propan-butan z butli.

II.5.5 Zaopatrzenie w energię elektryczną

Na terenie gminy Brojce znajdują się linie magistralne 110 i 15 kV oraz linie 15 kV zasilające stacje transformatorowe w poszczególnych miejscowościach. W miejscowości Smokęcino znajduje się rozdzielnia 15 kV. Trasy linii pokazano na planach sytuacyjnych. W miejscowościach znajdują się linie napowietrzne 0.4 kV. Przyłącza do budynków wykonane jako napowietrzne w zależności od potrzeb jedno lub trójfazowe. Orientacyjne trasy linii 0.4 kV pokazano na planach sytuacyjnych. Linie kablowe 0.4 kV znajdują się tylko w miejscowości Brojce, w osiedlu mieszkaniowym..

II.5.6 Telefonizacja

Na terenie gminy znajdują się dwie centrale telefoniczne. Automatyczna centrala w Brojciech współpracuje z centralą w Gryficach. Linie telefoniczne pomiędzy miejscowościami wykonano kablami telefonicznymi prowadzonymi na słupach żelbetowych. W miejscowościach linie prowadzone są na słupach żelbetowych, na słupach drewnianych na szrudłach żelbetowych, na słupach linii energetycznych 0.4 kV i częściowo w ziemi.

II.5.7 Ciepłownictwo

Gospodarka ciepła na terenie gminy opiera się na kotłowniach lokalnych i indywidualnych źródłach ciepła opalanych paliwem stałym. Istniejące źródła ciepła zaspakajają potrzeby poszczególnych odbiorców, jedynie stan techniczny tych obiektów w większości nie odpowiada obowiązującym normom, a ich niska sprawność, wysoki poziom emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego czy wysokie koszty eksploatacji, sprawiają, że stają się one nieekonomiczne. W związku z tym zachodzi konieczność modernizacji istniejących źródeł ciepła oraz racjonalizacji wykorzystania energii i ochrony powietrza atmosferycznego. Zrealizować to można poprzez modernizację kotłów, montaż urządzeń odsiarczających, wymianę rur w sieciach zewnętrznych na rury preizolowane. Konieczne

jest również termorenowacja budynków, wymiana złej stolarki okiennej, montaż liczników ciepła, wodomierzy na ciepłą wodę, zaworów termostacyjnych grzejnikowych, zastosowanie nowoczesnej automatyki.

II.5.8 Komunikacja

a Drogownictwo

Na strukturę sieci dróg kołowych w gminie składają się: drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne. Przewidywany rozwój ruchu turystycznego wymaga dodatkowo wyposażenia sieci dróg wojewódzkich w miejsca parkingowe o odpowiednim standardzie.

Tab.15 Wykaz dróg powiatowych na terenie gminy

Lp.	Nr drogi	Nazwa drogi	Długość (w km)	szerokość	Rodzaj nawierzchni	Stan nawierzchni
1	2	3	4	5	6	7
1	41-164	Trzebiatów-Dargosław (przez Darzewo)	4,10	3,70 - 4,0m	bitumiczna	Stan dość dobry
2	41-165	Mirosławice-Brojce (przez Bielikowo)	8,65	5,0 - 5,5m	bitumiczna	Żukowo-Bielikowo stan dobry Bielikowo-Mołstowo stan dostateczny, Mołstowo-Brojce stan dostateczny
3	41-166	Mołstowo-Dargosław	3,35	5,0m	bitumiczna	Stan dostateczny
4	41-168	Dargosław-Uniestowo	2,50	4,20m	bitumiczna	Stan dość dobry
5	41-170	Brojce-Strzykocin	3,60	3,5 - 4,0m	brukowcowa	Stan dostateczny
6	41-172	Kielpino - Grąd	1,85	5,0m	bitumiczna	Stan zły
7	41-173	Przybiernowo - Tapadły -Brojce	7,75	4,0 - 5,80m	bitumiczna	Stan zły
8	41-174	Przybiernowo-Pruszcz	2,85	5,0 - 5,20m	bitumiczna	Od drogi 105 do Pruszcza stan dostateczny, od drogi do Przybiernowa stan dobry

Tab.16 Wykaz dróg wojewódzkich na terenie gminy

Lp.	Nr drogi	Nazwa drogi	Długość (w km)	szerokość	Rodzaj nawierzchni	Stan nawierzchni
1	2	3	4	5	6	7
1	105	Gryfice - Rzesznikowo (przez Brojce)	15,50	4,0-5,90m	bitumiczna	Rzesznikowo-Kielpino stan dostateczny, dalej stan zły

Tab.17 Wykaz dróg gminnych na terenie gminy

Lp.	Nr drogi	Nazwa drogi	Długość (w km)	szerokość	Rodzaj nawierzchni	Stan nawierzchni
1	2	3	4	5	6	7
1	3401	Darzewo - Siemidarżno	2,45	zmienna	gruntowa	stan zły
2	3402	Bielikowo - Darzewo	3,00	zmienna	gruntowa	nieprzejezdna
3	3403	Darzewo - Łatno	4,95	zmienna	żużlowo-gruntowa	częściowo przejezdna
4	3404	Pruszcz - Bielikowo	3,90	zmienna	gruntowa	nieprzejezdna
5	3405	Kielpino - Raciborów	1,00	zmienna	gruntowa	stan zły
6	3406	Bielikowo - Brojce	4,82	zmienna	gruntowa	stan zły
7	3407	Przybiernowo - Kolonia	0,95	6,0 m	żużlowa	stan zły
8	3408	Brojce - Kolonia 6	1,10	3,0 m	plyty drogowe	stan dostateczny

Lp.	Nr drogi	Nazwa drogi	Długość (w km)	szerokość	Rodzaj nawierzchni	Stan nawierzchni
1	2	3	4	5	6	7
9	3408	Brojce - Kolonia 9	1,70	3,0 m	plyty drogowe	stan dostateczny
10	3409	Brojce - Kolonia 3	1,30	zmienna	żuzłowo - gruntowa	stan zły

b Kolejnictwo

Przez teren gminy Brojce przebiega linia kolejowa Gryfice-Trzebiatów-Kołobrzeg. Dodatkowo przez gminę przebiega nieczynna linia kolejki wąskotorowej Gryfice-Trzebiatów, Gryfice-Pniewo. W części torowiska są rozebrane.

c Komunikacja publiczna

Gmina Brojce posiada połączenia autobusowe PKS z Gryficami i Trzebiatowem. Rola PKP jako środka komunikacji publicznej jest dość ograniczona ze względu na fakt, iż na terenie gminy nie działa żadna stacja tejże kolei.

II.6 Rolnicza przestrzeń produkcyjna, usługi, turystyka

II.6.1 Użytkowanie gruntów w gminie

Gmina Brojce zajmuje obszar o łącznej powierzchni 118 km², z czego użytki rolne zajmują 72,2% ogólnej powierzchni gminy, lasy i zadrzewienia – 19,34%.

Tab.18 Użytkowanie gruntów w gminie Brojce (w ha)

Grunty orne	6832
Łąki trwałe	949
Pastwiska trwałe	710
Sady	31
Lasy i zadrzewienia	2284
Zabudowa, drogi, wody, nieużytki	1000

II.6.2 Rolnictwo

a Struktura użytków rolnych w gminie

Na terenie gminy Brojce znajduje się 8522 ha użytków rolnych z czego 19,5% stanowią użytki zielone. Struktura użytków rolnych przedstawia się następująco:

Użytki rolne (w ha):

Grunty orne	Sady	Łąki	Pastwiska	Razem użytki zielone	Ogółem użytki rolne	% do ogólnej powierzchni gminy
6832	31	949	710	1659	8522	72,2

Pozostałe użytki - lasy, nieużytki, tereny pod osiedłami, drogami i wodą (w ha):

Grunty pod lasami i zadrzewieniami	% do ogólnej powierzchni gminy	Tereny pod nieużytkami osiedłami, drogami i wodą	% do ogólnej powierzchni	Ogółem powierzchnia gminy
2284	19,34	1000	8,5	11806

b Charakterystyka użytków rolnych

Na terenie gminy nie występuje na gruntach omych klasa I i II. Występują klasy od IIIa do VI, z tych klas przeważają gleby klasy IIIb i IVa, które zajmują 3696 ha tj. 54% powierzchni gruntów omych. Łącznie z klasą IIIa gleby jakościowo lepsze z punktu przydatności do produkcji roślinnej zajmują 63,4% gruntów omych. Jakość użytków zielonych w głównej mierze reprezentuje klasa IV, która obejmuje 60,8 % powierzchni tych użytków.

Tab.19 Klasy gruntów omych i ich udział procentowy.

Klasy bonitacyjne gruntów omych						Razem grunty orne	Do ogólnej pow. gminy
IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI		

ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
635	9,3	1701	24,9	1995	29,2	1346	19,7	895	13,1	260	3,8	6832	58,0

Na użytkach zielonych występują klasy od III do VI i w znikomej ilości klasa II.

Tab.20 Klasy użytków zielonych i ich udział procentowy.

Klasy bonitacyjne użytków zielonych										Razem użytki zielona	Do ogólnej pow. gruntów rolnych
II		III		IV		V		VI			
ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
3	0,2	123	7,4	1009	60,8	476	28,7	48	2,9	1659	19,5

Klasy bonitacyjne gruntów ornych i użytków zielonych w udziale procentowym do powierzchni gruntów ornych i użytków zielonych z danej wsi przedstawiają Tabele 21 i 22.

Tab.21 Klasy bonitacyjne gruntów ornych

Nazwa wsi	Udział w procentach powierzchni gruntów ornych poszczególnych klas bonitacyjnych									Powierz. gruntów ornych
	IIIa	IIIb	IVa	Razem 2-4	IVb	V	VI	RZ VI	Razem 6-9	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Bielikowo	0,9	25,7	32,8	59,4	26,2	13,7	0,7	-	40,6	327,30
Brojce	51,2	3,7	32,0	86,9	3,8	7,2	2,1	-	13,1	651,71
Dargosław	-	1,4	48,0	49,4	29,4	21,2	-	-	50,6	10,69
Darzewo	14,2	34,7	30,7	79,6	9,7	7,9	2,8	-	20,4	271,08
Kielpino	4,4	17,6	36,2	58,2	16,5	18,6	6,7	-	41,8	350,68
Pruszcz	-	4,7	27,0	31,7	55,6	12,6	0,1	-	68,3	387,01
Przybiernowo	-	21,5	23,4	44,9	28,1	25,4	1,5	0,1	55,1	521,71
Raciborów	-	30,4	44,6	75,0	12,0	13,0	-	-	25,0	97,64
Smokęcino	-	40,9	35,3	76,2	3,8	13,3	6,7	-	23,8	77,52
Strzykocin	-	27,4	-	27,4	32,9	32,8	6,9	-	72,6	24,23
Tapadły	-	14,2	56,5	70,7	16,9	8,7	3,7	-	29,3	97,32

Tab.22 Klasy bonitacyjne użytków zielonych

Nazwa wsi	Udział w procentach powierzchni użytków zielonych poszczególnych klas bonitacyjnych				Powierzchnia użytków zielonych
	III	IV	V	VI	
1	2	3	4	5	6
Bielikowo	-	63,4	31,7	4,9	90,32
Brojce	0,7	69,4	28,5	1,4	129,82
Dargosław	25,6	64,8	-	9,6	1,76
Darzewo	-	27,1	70,9	2,0	99,75
Kielpino	0,4	69,8	27,9	1,9	102,09
Pruszcz	-	60,2	39,8	-	45,61
Przybiernowo	0,3	79,9	17,2	2,6	226,11
Raciborów	12,8	38,1	49,1	-	8,13
Smokęcino	23,5	62,2	9,6	4,7	15,82
Strzykocin	-	100,0	-	-	0,99
Tapadły	1,1	96,7	1,3	0,9	50,07

Najlepsze gleby w gminie są na terenie wsi Brojce, 86,9 % gruntów ornych przypada na klasę IIIa, IIIb i IVa. Stosunkowo dobre gleby występują we wsi Darzewo. Najsłabsze gleby posiada wieś Pruszcz i Przybiernowo. Bardzo słabe gleby występują w miejscowości Strzykocin, ale ze względu na niewielką powierzchnię użytków rolnych w tej wsi nie mają one wpływu na ogólną jakość gleb w gminie. Największa powierzchnia użytków zielonych występuje w miejscowości Przybiernowo, Brojce, Kielpino i Darzewo. Większość użytków zielonych występuje w IV klasie. Najlepsze gleby na gruntach ornych występują w

gospodarstwie Mołstowo (obręb Mołstowo) Tapadły (obręb Tapadły) i Uniestowo (obręb Uniestowo). W Mołstowie gleby klasy IIIa i IIIb obejmują 59,8% powierzchni gruntów ornych. Łącznie z klasą IVa powierzchnia gleb lepszych wynosi 73,7% gruntów ornych tego gospodarstwa. W miejscowości Tapadły i Uniestowo przypada mniejszy udział procentowy gleb klas IIIa i IIIb ale najwięcej gleb w tych gospodarstwach przypada na kl. IVa. W gospodarstwie SK Nowielice Żukowo przeważają gleby kl. IIIb i IVa. Gleby słabe występują w SKR Brojce. Na klasę od IIIa do IV a przypada tylko 40,5% gruntów ornych.

Tab.23 Klasy bonitacyjne gruntów ornych w % zajmowanej powierzchni w gospodarstwach wielkoobszarowych

Nazwa wsi (obręb)	Klasy bonitacyjne gruntów ornych w gospodarstwach wielkoobszarowych								Pow. gruntów ornych
	IIIa	IIIb	IVa	Razem 2-4	IVb	V	VI	Razem 6-8	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Dargosław (Dargosław)	4,0	26,5	34,7	65,2	28,0	6,8	-	34,8	688,40
Dargosław (Darzewo)	-	-	-	-	24,0	74,4	1,6	100	22,20
Dargosław (Natolewice)	-	-	31,5	31,5	-	68,5	-	68,5	51,81
Grąd (Grąd)	12,6	18,9	26,0	57,5	20,5	19,2	2,8	42,5	221,71
Grąd (Smokęcino)	-	-	-	-	-	-	100	100	5,47
Grąd (Kielpino)	6,2	22,6	14,0	42,8	7,2	36,5	13,5	57,2	75,21
Mołstowo (Mołstowo)	16,9	42,9	13,9	73,7	15,2	11,1	-	26,3	699,21
Stołąż (Stołąż)	-	32,7	25,3	58,0	19,1	12,3	10,6	42,0	482,64
Strzykocin (Strzykocin)	6,0	27,6	20,4	54,0	15,5	13,6	16,9	46,0	831,52
Tapadły (Tapadły)	1,4	35,0	48,1	84,5	9,4	6,1	-	15,5	347,68
Uniestowo (Uniestowo)	8,8	31,9	38,0	78,7	17,2	4,1	-	21,3	294,80
Uniestowo (Gosław)	-	-	22,7	22,7	15,1	62,2	-	77,3	72,21
SK Żukowo (Żukowo)	5,2	38,4	33,3	76,9	16,8	6,3	-	23,1	588,29
SK Żukowo (Darzewo)	-	-	78,4	78,4	21,6	-	-	-	24,75
SKR Brojce	5,6	5,7	29,2	40,5	41,9	17,4	0,2	59,5	239,47

Tab.24 Klasy bonitacyjne użytków zielonych w % zajmowanej powierzchni gospodarstw wielkoobszarowych

Nazwa wsi (obręb)	Klasy bonitacyjne użytków zielonych w gospodarstwach wielkoobszarowych					Pow. użytków zielonych
	II	III	IV	V	VI	
1	2	3	4	5	6	7
Dargosław (Dargosław)	-	22,3	48,0	18,8	10,9	188,12
Dargosław (Darzewo)	-	-	22,7	69,8	7,5	34,32
Dargosław (Natolewice)	-	-	66,6	33,4	-	11,12
Grąd (Grąd)	-	-	98,5	-	1,5	22,97
Grąd (Kielpino)	-	-	100	-	-	1,27
Mołstowo (Mołstowo)	-	-	69,3	29,7	1,0	86,65
Stołąż (Stołąż)	-	6,8	47,9	44,7	0,6	148,72
Strzykocin (Strzykocin)	-	34,7	55,6	5,7	4,0	75,68
Tapadły (Tapadły)	2,9	15,1	66,9	12,7	2,4	97,94
Uniestowo (Uniestowo)	-	36,2	49,3	14,5	-	59,69
Uniestowo (Gosław)	-	-	6,0	89,3	4,7	24,44
SK Żukowo (Żukowo)	-	4,9	61,5	31,9	1,7	154,52
SK Żukowo (Darzewo)	-	-	100	-	-	0,38

Nazwa wsi (obręb)	Klasy bonitacyjne użytków zielonych w gospodarstwach wielkoobszarowych					Pow. użytków zielonych
	II	III	IV	V	VI	
1	2	3	4	5	6	7
SKR Brojce	-	9,0	82,5	2,7	5,8	7,03

W większości wymienionych gospodarstw na użytkach zielonych przeważa klasa IV z wyjątkiem Dargosławia (obręb Darzewo), Uniestowa (obręb Gosław) gdyż w tych gospodarstwach przeważa kl. V.

Na gruntach ornym wyróżnia się 14 kompleksów przydatności gleb. W gminie Brojce występuje 8 kompleksów.

Tab.25 Kompleksy przydatności gleb na terenie gminy

numer	nazwa kompleksu	ha	%
2	pszenny dobry	1243	18,2
3	pszenny wadliwy	41	0,6
4	żytni b. dobry (pszenno-żytni)	2678	39,2
5	żytni dobry	1455	21,3
6	żytni słaby	731	10,7
7	żytni b. słaby	266	3,9
8	zbożowo pastewny mocny	220	3,2
9	zbożowo pastewny słaby	198	2,9

6832ha100,0 %

Z przytoczonego zestawienia wynika, że najczęściej gleb występuje w kompleksie 4 - żytnim bardzo dobrym, następnie w 5 - żytnim dobrym i 2 - pszennym dobrym. Kompleksy te obejmują 78,7% gruntów ornym. Na użytkach zielonych wyróżnia się trzy kompleksy. W gminie występuje kompleks 2 z - średni i 3 z - słaby i b. słaby. Udział poszczególnych kompleksów w % i ha w stosunku do powierzchni użytków zielonych jest następujący:

kompleks 2 z - średni 1292 ha 77,9 %

kompleks 3 z - słaby i b. słaby 367 ha 22,1 %

Tab.26 Kompleksy rolniczej przydatności gruntów ornym i użytków zielonych we wsiach gminy Brojce w procentach zajmowanej powierzchni

Nazwa obrębu miejscowości	Rodzaje kompleksów na gruntach ornym								Rodzaje kompleksów na użytkach zielonych	
	2- pszenny dobry	3- pszenny wadliwy	4- żytni b. dobry	5- żytni dobry	6- żytni słaby	7-żytni b. słaby	8- zbożowo pastewny mocny	9- pastewny słaby	2z - średni	3z - b. słaby
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Bielikowo	25,3	-	27,5	16,3	23,0	0,6	1,8	5,5	68,8	31,2
Brojce	47,1	-	28,3	13,8	5,6	3,8	0,6	0,8	77,9	22,1
Dargosław	-	-	0,9	75,9	-	13,9	-	9,3	75,0	25,0
Darzewo	-	-	51,6	33,1	8,5	1,5	4,3	1,0	53,6	46,4
Kiełpino	-	0,7	33,9	31,0	22,3	3,7	1,1	7,3	65,1	34,9
Pruszcz	-	-	53,3	33,7	10,9	0,4	-	1,7	93,8	6,2
Przybiernowo	1,9	-	34,1	34,4	15,2	2,0	0,8	11,6	81,1	18,9
Raciborów	-	3,7	27,5	45,7	23,1	-	-	-	42,9	57,1
Smokęcino	-	-	42,4	33,5	16,1	8,0	-	-	100	-
Strzykocin	35,8	-	-	24,0	27,2	0,8	-	12,2	100	-
Tapadły	15,4	23,1	50,2	6,8	2,7	1,8	-	-	97,1	2,9

Tab.27 Kompleksy rolniczej przydatności gruntów ornych i użytków w gospodarstwach wielkoobszarowych gminy Brojce w procentach zajmowanej powierzchni

Nazwa obrębu miejscowości	Rodzaje kompleksów na gruntach ornych									Rodzaje kompleksów na użytkach zielonych	
	2- pszenny dobry	3- pszenny wadliwy	4- żytni b. dobry	5- żytni dobry	6- żytni słaby	7-żytni b. słaby	8- zbożowo pastewny mocny	9- pastewny słaby	2z - średni	3z - b. słaby	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
Dargosław (obr. Dargosław)	9,5	-	48,6	34,2	4,9	1,8	0,4	0,6	70,9	29,1	
Dargosław (obr. Darżewo)	-	-	-	26,8	73,2	-	-	-	93,1	6,9	
Dargosław (obr. Natolewice)	-	-	-	54,7	32,0	4,8	1,2	7,3	100,0	-	
Grąd (obr. Grąd)	2,0	-	23,3	28,6	22,9	13,0	1,5	8,7	100,0	-	
Grąd (obr. Smokęcino)	-	-	-	-	-	100,0	-	-	-	-	
Grąd (obr. Kiełpino)	-	1,8	28,8	20,7	29,7	19,0	-	-	-	-	
Mołstowo (obr. Mołstowo)	45,0	-	28,4	13,8	8,5	-	4,3	-	88,3	11,7	
Stołąż (obr. Stołąż)	6,9	0,3	41,5	20,4	12,2	4,9	9,2	4,6	89,4	10,6	
Strzykocin (obr. Strzykocin)	29,8	1,0	30,0	9,0	11,4	14,8	3,7	0,3	95,5	4,5	
Tapadły (obr. Tapadły)	30,5	-	42,0	8,8	5,9	1,0	11,8	-	85,0	15,0	
Uniestowo (obr. Uniestowo)	33,1	-	49,1	2,4	-	-	15,4	-	94,6	5,4	
Uniestowo (obr. Gosław)	-	-	13,4	74,9	-	-	-	-	45,9	54,1	
SK Żukowo (obr. Żukowo)	3,8	0,5	63,0	23,4	5,7	-	0,9	2,7	56,2	43,8	
SK Żukowo (obr. Darżewo)	-	-	91,0	9,0	-	-	-	-			

c Produkcja zwierzęca i roślinna

Jakość i przydatność gleb, agroklimat, rzeźba terenu i warunki wodne wg Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa dają 71.8 punktów i z tą ilością punktów gmina zajmuje 16 miejsce wśród gmin byłego województwa szczecińskiego. Tak wysoki wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej informuje o korzystnych warunkach do rozwoju produkcji roślinnej.

Kompleksy glebowe pszenne zajmują 18,8% gruntów ornych, a kompleks żytni b.dobry i dobry stanowi 60,5% powierzchni. Na użytkach zielonych dominuje kompleks 2z średni (78%).

Tab.28 Struktura zasiewów poszczególnych gatunków roślin uprawnych w udziale procentowym zajmowanej powierzchni. (Wg sprawozdania GUS z dnia 28.06.2000 r.)

gatunek roślin uprawnych	powierzchnia (w ha)	% udział
1	2	3
pszenica ozima	300	87
pszenica jara	550	15,9
żyto	580	16,8
jęczmień ozimy	32	1,0
jęczmień jary	300	8,7

gatunek roślin uprawnych	powierzchnia (w ha)	% udział
1	2	3
owies	220	6,3
pszenżyto ozime	48	1,4
pszenżyto jare	20	0,6
mieszanki zbożowe	300	8,7
Razem zboża	2350	68,1
ziemniaki	250	7,2
buraki cukrowe	40	1,6
rzepak i rzepak ozimy	382	11,0
rzepak i rzepak jary	380	11,0
Razem rzepak	762	22,0
okopowe pastewne	15	0,4
strączkowe pastewne	10	0,3
inne pastewne	12	0,3
truskawki	4	0,1
Razem	3443	1000

Struktura zasiewów w pełni oddaje jakość gleb, jednak występują pewne niekorzystne tendencje gdyż rzepak ozimy i jary zajmuje aż 22% powierzchni. W strukturze zbóż występuje nadmiar żyta, a za mało pszenżyta.

W celu oceny wysokości produkcji roślinnej podaje się plony podstawowych gatunków roślin wg danych gminy z 2000r.

Tab.29 Plony podstawowych gatunków roślin uzyskane wg szacunku wynikowego z 2000 r.

gatunek roślin uprawnych	plon z ha w d/ t
pszenica ozima	3,5
pszenica jara	2,8
żyto	3,0
jęczmień ozimy	3,2
jęczmień jary	2,8
owies	2,7
ziemniaki	29,0
rzepak ozimy	2,3
rzepak jary	1,2

Tab.30 Stan pogłowia w sztukach w 1999 r. (wg danych gminy)

Bydło ogółem	800
(w tym krowy)	459
Trzoda chlewna ogółem	3490
(w tym maciory)	358
Drób	6000

Stan pogłowia w porównaniu sprzed 10 lat uległ znacznemu zmniejszeniu.

d Zagrożenia rozwoju rolnictwa

Do najważniejszych czynników ograniczających rozwój rolnictwa należą:

- ciągły proces transformacji mienia Skarbu Państwa;
- rozdrobnienie gospodarstw indywidualnych (46% ilości gospodarstw o powierzchni od 1ha do 10ha);
- brak przemysłu rolno-spożywczego;
- zakwaszenie gleb i duży odsetek gleb (44%) o bardzo niskiej i niskiej zawartości magnezu oraz fosforu i potasu;
- spadek pogłowia zwierząt domowych;
- brak konserwacji urządzeń melioracyjnych;
- duży udział rzepaku w strukturze zasiewów

II.6.3 Leśnictwo, gospodarka łowiecka, gospodarka rybacka

Na terenie gminy gospodarka leśna prowadzona jest przez trzy nadleśnictwa i wchodzące w nie sześć leśnictw. Ogólna powierzchnia lasów gminy wynosi 2284,4 ha w tym na lasy państwowe przypada 2104,3 ha. Poszczególne nadleśnictwa obejmują następujące leśnictwa:

- Nadleśnictwo Gościno - 281,0 ha
(Leśnictwo Górawino, Rzesznikowo i Skrzydłowo)
- Nadleśnictwo Gryfice Zdrój - 1630,0 ha
(Leśnictwo Raduń i Gosław)
- Nadleśnictwo Resko (Leśnictwo Pniewo) - 193,0 ha

Pozostałe grunty leśne są w posiadaniu:

- gospodarstw indywidualnych - 63,0 ha
- Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa Dobra Szczecińska - 62,2 ha
- Stadniny Koni Nowielice Sp. z o.o. (gospodarstwa Żukowo) - 24,7 ha
- Spółdzielni Kółek Rolniczych Brojce - 4,8 ha
- Stanpol Sp. z o.o. Mołstowo - 25,4 ha

We wszystkich nadleśnictwach - leśnictwach występują siedliska lasu mieszanego, świeżego (LMśw), boru mieszanego świeżego (BMśw) lasu świeżego (Lśw), boru świeżego (Bśw). Nielicznie wzdłuż cieków wodnych, a przede wszystkim rzeki Mołstowy występuje olszyna i jesion (OLJ).

- Leśnictwo Raduń

Na terenie tego leśnictwa przeważa sosna, występuje świerk, buk, dąb, olsza i brzoza. W oddziale 226b, 264 następuje przebudowa lasu topolowego na las mieszany świeży (LMśw) W leśnictwie tym występują lasy wodochronne w oddziałach 181a, 182, 203 i wzdłuż rzeki Mołstowej (oddział 228, 230 i 142l). W oddziale 223a koło wsi Stołęż na cmentarzu poniemieckim i terenie przyległym występują buki i dęby w wieku ponad 200 lat. W obrębie Leśnictwa występują użytki zielone niezmeliorowane po SHR Dargosław koło miejscowości Kiełpino, Mołstowo, Stołęż, Brojce i między wsią Tapadły a Przybiernowem. Szacunkowo powierzchnia tych użytków wynosi 300 ha

- Leśnictwo Gosław

Lasy tego leśnictwa wyraźnie różnią się od lasów pozostałych leśnictw występujących na terenie gminy Brojce tak pod względem wieku jak i gatunku występujących drzew. W siedlisku przeważa buk, występuje dąb, świerk i olsza. Przeważa siedlisko LMśw, a w następnej kolejności Lśw, Bśw i Olj. Prowadzone jest naturalne odnowienie drzewostanu. W oddziałach w których jest 100% wyrębu w miejsce świerku sadi się buk i dąb. Nielicznie w tym leśnictwie występuje olsza i jesion (Olj). Na uwagę zasługuje starodrzew buka w wieku 170 lat w oddziale 133a oraz dębu w wieku 150 lat w oddziale 118d. Godne uwagi jest siedlisko boru mieszanego w oddziale 119 typowanego na rezerwat.

- Leśnictwo Pniewo

W leśnictwie tym występują trzy typy siedliska BMśw, LMśw i Olj. Zdecydowanie przeważa siedlisko boru mieszanego świeżego. Udział gatunkowy drzew, od największej powierzchni przedstawia się następująco: sosna, brzoza, buk, dąb i świerk.

- Leśnictwo Górawino, Skrzydłowo i Rzesznikowo

Występują dwa typy siedliska BMśw i LMśw. Lasy wymienionych leśnictw z Nadleśnictwa Gościno są założone na gruntach porolnych. Stąd ponad 70% powierzchni zajmują lasy młode w wieku 50 lat.

W lasach gminy nie występują pomniki przyrody oraz lasy specjalnie chronione z wyjątkiem lasów wodochronnych. Są to przede wszystkim lasy gospodarcze.

a Pozyskiwanie drewna

Ze względu na średnio niski wiek lasów roczny pozysk drewna jest mały.

Pozysk ten z 1 ha za 1998 r. z poszczególnych nadleśnictw jest następujący:

- Nadleśnictwo Gryfice Zdrój 3,6 m³
- Nadleśnictwo Resko 2,0 m³

- Nadleśnictwo Gościno 1,0 m³

b Przejmowanie gruntów rolnych pod zalesienie
Nadleśnictwo Gryfice Zdrój w 1998r. przejęło 7 ha pod zalesienie z Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa. Pozostałe nadleśnictwa w ostatnich latach nie przejęły żadnych gruntów. W sposób poglądowy drzewostan - siedliska leśne obrazuje mapa fizjograficzna.

c Gospodarka łowiecka
W obrębie gminy Brojce występują gatunki zwierząt łownych. W gminie tej wojewoda wyznaczył 2 obwody łowieckie: nr 9 dzierzawiony przez Koło Łoś Trzebiatów oraz nr 16 dzierzawiony przez Koło Rega Gryfice. Oba te obwody są obwodami polnymi ocenionymi jako obwód bardzo słaby i słaby. Każdy z tych obwodów położony jest na obszarze kilku gmin.

d Gospodarka rybacka
Gospodarka rybacka jest prowadzona w Mołstowie – Stawy rybne oraz hodowla ryb łososiowatych przy lewym brzegu rzeki Mołstowa. W Jeziorze Kiełpino występuje rak błotny.

II.6.4 Struktura gruntów

a Struktura władania użytkami rolnymi i leśnymi
Produkcja roślinna prowadzona jest na powierzchni 8517 ha, która zajmuje 72,2 % ogólnej powierzchni gminy. Na użytki rolne Skarbu Państwa z wyłączeniem użytków rolnych Państwowego Gospodarstwa Leśnego przypada 6098 ha. Udział procentowy powierzchni użytków rolnych w poszczególnych grupach jest następujący:

Skarb Państwa	71,5 %
osoby fizyczne	26,0 %
Państwowe Gospodarstwa Leśne	0,5 %
pozostałe użytki gminy (użytki przekazane w użytkowanie wieczyste, użytki osób nie wchodzące w skład gospodarstw, użytki kościołów i spółdzielni)	2,0 %

Tab.31 Struktura władania użytkami rolnymi i leśnymi gminy Brojce. Stan na 01.01.2000 r.

Nr grupy rejestrowej	Wyszczególnienie gruntów wchodzących w skład grupy lub podgrupy	Powierzchnia w ha		% użytków rolnych do ogólnej powierzchni
		ogółem	użytki rolne	
1	2	3	4	5
1	razem grunty Skarbu Państwa z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste, w tym:	9157	6137	
1.1	grunty wchodzące w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa	2806	2530	
1.2	grunty Państwowego Gospodarstwa Leśnego	2201	39	
1.3	grunty w trwałym zarządzie państwowych jednostek organizacyjnych z wyłączeniem gruntów PGL	43	1	
1.4	pozostałe grunty Skarbu Państwa	4107	3567	
2	grunty Skarbu Państwa przekazane w użytkowanie wieczyste	5	1	
4	razem grunty gmin i związków międzygminnych z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste, w tym:	109	29	
4.1	grunty tworzące zasób gruntów komunalnych	86	22	
4.2	grunty komunalne w zarządzie lub posiadaniu jednostek organ. gmin i związków międzygminnych	1	-	
4.3	pozostałe grunty gmin i związków międzygminnych	22	7	
7	razem grunty osób fizycznych, w tym:	2431	2266	
7.1	grunty osób fizycznych wchodzące w skład gospodarstw rolnych	2342	2213	
7.2	grunty osób fizycznych nie wchodzące w skład gospodarstw rolnych	89	53	

Nr grupy rejestrowej	Wyszczególnienie gruntów wchodzących w skład grupy lub podgrupy	Powierzchnia w ha		% użytków rolnych do ogólnej powierzchni
		ogółem	użytki rolne	
1	2	3	4	5
8	grunty spółdzielni	13	12	
9	grunty kościołów i związków wyznaniowych	17	16	
11	grunty osób prawnych nie zaliczone do w/ w grup	51	41	
	powierzchnia wyrównawcza	+ 23		
	Razem grupy 1, 2, 4, 7, 8, 9, 11	11806	8517	

Tab.32 Struktura władania użytkami rolnymi i leśnymi w latach 1995-1998.

Nr grupy rejestrowej	Wyszczególnienie	Powierzchnia (ha)			
		1995 r.	1996 r.	1997 r.	1998 r.
1	2	3	4	5	6
II	Lasy Państwowe	2128	2128	2184	2184
III	Inne państwowe i spółdzielcze gospodarstwa rolne	1	1	0	0
IVa	Grunty państwowe przekazane w zarząd lub w użytkowanie	P 17	20	19	19
		K -	10	10	10
IVb	Grunty państwowe przekazane w wieczyste użytkowanie	P 3	5	4	4
		K 2	1	1	1
IVc	Grunty państwowe będące w dyspozycji terenowych organów administracji państwowej przeznaczone na cele zabudowy	P 2	-	-	-
		K 6	6	6	6
IVd	Inne państwowe i społeczne grunty nie będące gospodarstwami rolnymi	P 28	28	14	9
		K 55	50	60	61
		I 3	-	19	19
Vb	Kółka Rolnicze	213	189	13	13
Vla	Indywidualne gospodarstwa rolne i leśne	2274	2258	2252	2330
Vlb	Inne grunty indywidualne	49	67	78	79
IX	Państwowy Fundusz Ziemi	A 6558	6652	6823	6747
		F 100	-	-	-
X	Państwowe rowy i wody	40	42	43	43
XI	Drogi publiczne i inne drogi będące w powszechnym korzystaniu	224	226	227	227
XII	Inne tereny komunikacyjne, kolejowe itp. (bez dróg publicznych)	33	34	33	33
Razem powierzchnia geodezyjna		11 806	11 806	11 806	11 806
Powierzchnia wyrównawcza		+ 16	+ 16	+ 20	+ 21

Tab.33 Struktura władania gruntami w latach 1995-1999 (stan na 31 maja każdego roku)

Grupy użytkowników gruntów	Rok	Ogólna pow. gruntów	Użytki rolne					Lasy i grunty leśne	Pozostałe grunty ¹
			razem	grunty orne	sady	łąki	pastwiska		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Ogółem powierzchnia gminy	1995	11806	8538	6844	32	951	711	2286	982
	1996	11806	8539	6844	30	952	713	2286	981
	1998	11806	8522	6832	31	949	710	2284	1000
	1999	11806	8530	6832	30	952	716	2290	986
Indywidualne gospodarstwa rolne ²	1995	7 306	6 887	5 671	20	733	463	47	372
	1996	6 609	6 197	4 593	20	908	676	60	352
	1998	6 740	5 665	4 618	27	595	425	344	731
	1999	5 863	5 050	4 097	30	597	326	72	741
Pozostałe ³	1995	4 500	1 651	1 173	12	218	248	2 239	61
	1996	5 197	2 342	2 251	10	44	37	2 226	629
	1998	5 066	2 857	2 214	4	354	285	1 940	269
	1999	5 943	3 480	2 735	-	355	390	2 218	245

1 - grunty pod zabudowaniami, podwórzami, drogi, wody i inne grunty użytkowe oraz nieużytki

2 - łącznie z działkami rolnymi, ogrodami działkowymi, wspólnotami i gruntami gminnymi

3 - gospodarstwa państwowe (łącznie z gospodarstwami rolnymi Skarbu Państwa), spółdzielnie produkcji rolniczej, gospodarstwa spółek sektora publicznego i sektora prywatnego, własności komunalnej oraz pozostałe grunty nie stanowiące gospodarstw rolnych

Jak wynika z powyższych danych praktycznie połowę ogólnej powierzchni gruntów stanowią indywidualne gospodarstwa rolne, jednakże ich udział stopniowo maleje (od 61% w 1995r. do 49% w 1999 r.). Największy udział spośród ogólnej powierzchni gruntów stanowią grunty orne, których większość należy do indywidualnych gospodarstw rolnych, jednakże obserwowane jest stopniowe zwiększanie powierzchni gruntów ornich należących do państwowych użytkowników.

b) Struktura gospodarstw rolnych

Największe powierzchnie użytków rolnych występują w obrębach Strzykocin, Mołstowo, Dargosław i Stołąż, należące do SP po byłej Stacji Hodowli Roślin w Dargosławiu. Duże skupisko użytków rolnych występuje w obrębie Żukowo należące do SK Żukowo. Największe powierzchnie użytków rolnych występują w następujących wsiach: Brojce, Przybiernowo, Pruszcz, Kiełpino i Bielikowo.

Tab.34 Struktura gospodarstw rolnych w poszczególnych obrębach w przedziale powierzchni użytków rolnych (w ha)

Miejscowość	Liczba gospodarstw						Razem
	o pow. 1-5 ha	o pow. 5-10 ha	o pow. 10-20 ha	o pow. 20-50 ha	o pow. 50-100 ha	o pow. > 100 ha	
1	2	3	4	5	6	7	8
Bielikowo	5	2	4	1	-	-	12
Brojce	23	8	10	8	-	4	53
Dargosław	1	1	-	-	2	1	5
Darzewo	2	3	6	3	-	-	14
Kiełpino	8	4	15	11	-	-	38
Mołstowo	-	-	-	-	-	1	1
Pruszcz	2	1	7	7	-	-	17
Przybiernowo	13	5	6	3	1	-	28
Stołąż	-	-	-	-	-	1	1
Strzykocin	-	1	1	1	1	1	5
Tapadły	4	-	-	-	-	1	5
Uniestowo	-	-	-	-	-	1	1
Razem	58	25	49	34	4	10	180
% udział	32	14	27	19	2	6	100

W gminie gospodarstw o małej powierzchni użytków rolnych od 1ha-10ha jest 83. Na te gospodarstwa przypada niewielka powierzchnia użytków rolnych – około 300 ha. W

perspektywie gospodarstwa te nie będą zdolne do prowadzenia gospodarki rolnej. Można szacunkowo przyjąć, że około 50% gospodarstw w grupie od 10-20ha nie będzie zdolna do prowadzenia produkcji rolnej. Przewiduje się, że w najbliższych latach na terenie gminy towarową gospodarkę rolną będzie prowadzić około 75 gospodarstw. Gospodarstwa rolne występujące w przedziale od 50ha i powyżej 100ha obejmują przeważającą powierzchnię użytków rolnych i są to przeważnie grunty dzierżawione. Wielkość gospodarstw dzierżawionych w przedziałach powierzchni użytków rolnych przedstawia poniższa tabela.

Tab.35 Ilość gospodarstw dzierżawionych w przedziałach powierzchni.

Powierzchnia gospodarstw (w ha)	Liczba gospodarstw dzierżawionych
50-100	4
100-200	3
200-400	2
powyżej 500	4

Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego w gminie uwzględniając gospodarstwa o powierzchni od 1ha i powyżej 100ha wynosi 46,7ha, a gospodarstw od 20ha i powyżej 100ha wynosi 152ha.

II.6.5 Działalność produkcyjna i obsługa rolnictwa

Działalność produkcyjna na terenie gminy nie stanowi znaczącego sektora gospodarki gminy. Na terenie gminy istnieje jedynie kilka niewielkich zakładów zajmujących się produkcją. Są to: masarnia w Brojcach, gorzelnia w Brojcach i Smokęcinie, mleczarnia w Brojcach, produkcja palet w Strzykocinie, wytwórnia „Pektosol”.

Na obszarze gminy brak jest zakładów obsługi rolnictwa.

II.6.6 Usługi i handel

Na terenie gminy świadczone są następujące usługi komercyjne:

- sprzedaż artykułów spożywczych w punktach stałych : Brojce(4), Dargosław, Kiełpino, Pruszcz(2), Przybiemowo (2),
- sprzedaż artykułów spożywczo- przemysłowych w punktach stałych: Brojce, Mołstowo, Żukowo
- sprzedaż pasz i materiałów budowlanych: Brojce
- sprzedaż artykułów rolnych i ogrodniczych: Brojce,
- ślusarstwo: Brojce,
- usługi gastronomiczne: Brojce (restauracja, bar),
- dystrybucja gazu: Dargosław, Darzewo, Kiełpino, Stożąg, Uniestowo, Żukowo.

Jak wynika z powyższego zestawienia, większość placówek handlowych i zakładów usługowych zlokalizowana jest w miejscowości Brojce. W sześciu miejscowościach gminy znajdują się placówki handlowe i usługowe zaspakajające głównie zapotrzebowanie na dobra pierwszej potrzeby.

II.6.7 Turystyka

Głównymi formami turystyki obecnie rozwijanymi na terenie gminy jest turystyka krajoznawcza, wędrowna. Inne formy turystyki mają znaczenie marginalne. Na obszarze gminy brak jest obiektów bazy noclegowej.

II.6.8 Inne

Na obszarze gminy zlokalizowana jest jednostka wojskowa mająca swoje stacje radarowe położone pomiędzy Brojcami i Stożągiem oraz w pobliżu miejscowości Pruszcz.

III SYNTEZA UWARUNKOWAŃ ROZWOJU GMINY BROJCE

Synteza uwarunkowań rozwoju przestrzennego gminy zawiera następujące elementy:

1. Waloryzację, określającą jakość środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz predyspozycje terenów do pełnienia poszczególnych funkcji gospodarczych w tym rolniczej, leśnej i turystycznej.
2. Stopień wyposażenia w infrastrukturę techniczną i rozwoju działalności gospodarczej w poszczególnych miejscowościach.
3. Analizę słabych i mocnych stron, możliwości i zagrożeń środowiska przyrodniczego i kulturowego, a także rozwoju funkcji gospodarczych terenu w nawiązaniu do predyspozycji środowiska przyrodniczego, uzbrojenia w infrastrukturę techniczną oraz obecnie prowadzonej działalności gospodarczej.

III.1 Waloryzacja

Waloryzacja została wykonana na podstawie analizy informacji zawartych w opisie stanu istniejącego. Jej celem było rozpoznanie przydatności obszaru gminy do pełnienia funkcji użytkowych takich jak: rolnictwo, leśnictwo i turystyka, oraz określenie jakości środowiska przyrodniczego i kulturowego gminy.

Waloryzacja została podzielona na następujące elementy:

- waloryzację przyrodniczą kompleksów leśnych, jezior i terenów rolniczych;
- waloryzację środowiska kulturowego dla miejscowości oraz obiektów;
- waloryzację przydatności turystycznej dla lasów, jezior, użytków rolnych i miejscowości;
- waloryzację przydatności do produkcji rolniczej terenów użytków rolnych oraz produkcji leśnej kompleksów leśnych.

W każdym z wymienionych elementów podstawą waloryzacji, czyli określenia jakości lub przydatności użytkowej poszczególnych terenów, była analiza komponentów środowiska przyrodniczego oraz kulturowego. Nie brano pod uwagę uwarunkowań wynikających z zaopatrzenia w media, komunikacji czy sytuacji społeczno-gospodarczej oraz stanu formalno-prawnego określonych terenów. Tak więc, waloryzacja określiła potencjał poszczególnych obszarów.

Dla każdego elementu waloryzacji określono kryteria, które były podstawą określenia jakości lub potencjału terenów.

III.1.1 Waloryzacja przyrodnicza

Waloryzacja przyrodnicza obejmuje obszary kompleksów leśnych, tereny użytków rolnych i jezior. Została ona oparta na dostępnych materiałach źródłowych. Ze względu na odmienną specyfikę wymienionych terenów (jezior, kompleksów leśnych obszarów produkcji rolniczej), dla każdego z nich został opracowany odmienny zestaw kryteriów oceny, oparty o właściwe danemu terenowi cechy charakterystyczne.

Celem waloryzacji było wyznaczenie terenów o odmiennych warunkach środowiska przyrodniczego dla określenia prawidłowych zasad ich rozwoju i przekształceń, w tym objęcia odpowiednią formą ochrony.

a Kryteria oceny kompleksów leśnych

Waloryzację przyrodniczą lasów wykonano na podstawie analizy następujących cech środowiska przyrodniczego:

- siedliska, w podziale na siedliska leśne: lasowe, borowe, olasowe, i porolne, przy czym lasy na siedlisku porolnym uznano za najuboższe pod względem przyrodniczym, ponieważ cechy środowiska abiotycznego nie pozwalają na wykształcenie się pełnych ekosystemów leśnych;
- zgodności siedliska z drzewostanem, która świadczy o równowadze biologicznej ekosystemów leśnych, ich odporności na działanie czynników degradujących, różnorodności biologicznej kompleksu leśnego oraz możliwościach odnawiania się

- drzewostanów;
- wieku drzewostanu, przy czym za najcenniejsze uznano tereny z drzewostanem w wieku ponad 80 lat, ponieważ reprezentują one najlepiej wykształcone ekosystemy leśne;
- różnorodności zbiorowisk leśnych oznacza występowanie w jednym kompleksie leśnym więcej niż jednego typu lasu, oczywiście, czym typów tych jest więcej tym kompleks jest bardziej zróżnicowany gatunkowo;
- powierzchni kompleksu leśnego, w większych zwartych kompleksach mogą wykształcić się ekosystemy wnętrza lasu;
- rozróżnienia linii brzegowej lasu, występowanie zatok i półwyspów na linii styku lasów i terenów rolniczych czy osadniczych pozwala na wykształcenie bogatej gatunkowo strefy ekotonowej lasu;
- sąsiedztwa, jakość wykształconej strefy ekotonowej zależy od intensywności użytkowania terenu, który sąsiaduje z lasem;
- udziału zbiorowisk nieleśnych (związanych z występowaniem polan, bagien, rzek oraz osad itp.) w kompleksie leśnym, tak jak w przypadku linii brzegowej, zwiększają one możliwości wykształcenia się strefy ekotonowej, a także gatunkowego wzbogacenia zbiorowisk leśnych.

b Kryteria oceny terenów rolniczych

Waloryzacja przyrodnicza terenów rolniczych obejmuje następujące elementy:

- mozaikowość poprzez:
- analizę udziału zadrzewień śródpolnych o różnej formie od kępowych do rzędowych towarzyszących drogom czy rowom,
- analizę sieci naturalnych cieków obudowanych trwałymi użytkami zielonymi, zadrzewieniami i zakrzaczeniami,
- analizę występowania oczek śródpolnych
- analizę struktury rolniczego użytkowania terenu; najwyższą oceną otrzymały tereny o największym udziale elementów wymienionych powyżej i największym zróżnicowaniu użytkowania tj. takie, gdzie średnia powierzchnia użytku jest niewielka;
- sąsiedztwo, przy czym tereny rolnicze sąsiadujące z lasami czy jeziorami uznano za najlepsze, ponieważ sprzyja to występowaniu na terenach rolniczych nowych gatunków, zwiększa bioróżnorodność tych obszarów.

Mozaikowość krajobrazu opisana jak powyżej określa możliwości występowania na danym terenie różnorodnych ekosystemów. Oczywiście za najgorsze uznano tereny jednolite pod względem użytkowania, z niewielką liczbą zadrzewień, oczek śródpolnych i rzek. Pod względem mozaikowości za najcenniejsze uznano te obszary, gdzie wymienione elementy stanowią drobnoziarnistą strukturę, a rzeki obudowane są obszarami pozwalającymi na migrację gatunków.

Sąsiedztwo ma znaczenie modyfikujące waloryzację wykonaną na podstawie analizy mozaikowości krajobrazu, ponieważ tereny o tej samej strukturze krajobrazu sąsiadujące z terenami lasów czy jezior są bardziej zróżnicowane gatunkowo i posiadają większy potencjał samoregulacji ekosystemów ze względu na migrację gatunków z terenów sąsiednich. Natomiast, gdy w sąsiedztwie tych samych terenów, znajdują się inne tereny rolnicze o gorszej, pod względem przyrodniczym strukturze krajobrazu, wówczas brak jest elementu wspierającego bioróżnorodność na tych obszarach, którym jest migracja gatunków.

c Wyniki waloryzacji przyrodniczej obszaru gminy Brojce

Waloryzacja obszaru gminy Brojce, wykonana w oparciu o wyżej opisane kryteria, pozwoliła na wyodrębnienie, z każdej z opisywanych grup, terenów w dwóch kategoriach: o znacznych walorach środowiska przyrodniczego oraz o niskich walorach środowiska przyrodniczego. Tereny o znacznych walorach przyrodniczych tworzą obszary związane z doliną rzeki Regi, doliną rzeki Mołstowej oraz doliną rzeki Pniewy i przyległymi do nich kompleksami leśnymi.

III.1.2 Waloryzacja kulturowa

Waloryzacja środowiska kulturowego gminy została przeprowadzona dwutorowo. Analizie poddane zostały pojedyncze elementy środowiska kulturowego (np. obiekty sakralne, archeologiczne itp.), które tworzą jego zasoby; jak i poszczególne jednostki osadnicze.

Celem tej waloryzacji było wyznaczenie obszarów i obiektów o różnej wartości środowiska kulturowego dla późniejszego określenia zasad ich zagospodarowania oraz ewentualnego wprowadzenia odpowiednich form ochrony.

a Kryteria oceny elementów środowiska kulturowego

Podstawowym kryterium oceny poszczególnych elementów środowiska kulturowego był ich istniejący status ochrony. Jako najcenniejsze elementy środowiska kulturowego uznano te, które wpisane są do rejestru zabytków województwa zachodniopomorskiego. Do drugiej grupy obiektów, o znaczących walorach środowiska kulturowego, zaliczono te obiekty, które zostały wytypowane przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków do wpisania do w /w rejestru. Trzecią grupę obiektów tworzą wyróżniające się obiekty mające znaczenie historyczne i społeczne w skali gminy.

b Kryteria oceny jednostek osadniczych

Podstawowymi kryteriami oceny jednostek osadniczych były: unikalny w skali gminy układ przestrzenny wsi, jego czytelność (stopień zachowania) oraz przeważający typ zabudowy. Dodatkowym elementem oceny było nagromadzenie elementów środowiska kulturowego sklasyfikowanych wg kryteriów opisanych powyżej. Za najcenniejsze uznano wsie indywidualne, z przeważającym typem zabudowy zagrodowej o cechach regionalnych, o czytelnie zachowanym układzie przestrzennym. Najniższą notę otrzymały wsie o wyraźnie zaburzonym układzie przestrzennym. Są to zazwyczaj wsie związane z byłymi państwowymi zakładami rolnymi, gdzie brak jest znaczących elementów środowiska kulturowego i przeważa zabudowa wielorodzinna z lat 60-siątych lub siedemdziesiątych w złym stanie technicznym.

c Wyniki waloryzacji kulturowej obszaru gminy

Jako najcenniejsze jednostki osadnicze, pod względem kulturowym uznano Żukowo (wieś) oraz Dargosław, Stołąż, Strzykocin, Uniestowo, Brojce ze względu na założenia dawnych folwarków. Jednostki osadnicze o przeciętnych walorach kulturowych ze względu na istniejący układ przestrzenny, rodzaj zabudowy i występujące elementy środowiska kulturowego to: Bielikowo, Kiełpino, Łatno, Mołstowo, Smokęcino, Tapadły, Darzewo. Pozostałe jednostki osadnicze gminy charakteryzujące się najniższymi walorami to: Cieszyce, Grąd, Przybiernowo, Pruszcz.

Najcenniejsze elementy środowiska kulturowego stanowią kościoły w Brojcach, Bielikowie, Kiełpinie i Pruszczu. Obiekty cenne pod względem kulturowym to: zespoły dworsko-parkowe w miejscowościach: Dargosław, Stołąż, Strzykocin, Uniestowo, Brojce oraz zespoły dworskie w miejscowościach Darzewo, Kiełpino.

III.1.3 Waloryzacja turystyczna gminy

Waloryzacji turystycznej poddano: kompleksy leśne, jeziora, tereny rolne oraz jednostki osadnicze. Celem waloryzacji było określenie przydatności obszarów do rozwoju funkcji turystycznej. Dla każdego z wymienionych rodzajów terenów przyjęto odmienne kryteria oceny. Zostały one opisane poniżej. Jedynym kryterium wspólnym dla wszystkich rodzajów terenu jest "sąsiedztwo". Kryterium to pozwala na określenie możliwości tworzenia produktów turystycznych wzajemnie się wspomagających, ukazując jednocześnie możliwość wprowadzenia wielu różnych form turystyki i rekreacji.

a Kryteria oceny kompleksów leśnych

Waloryzację turystyczną lasów przeprowadzono w oparciu o analizę kompleksów leśnych

według następujących kryteriów:

- odporności siedliska na użytkowanie rekreacyjne
- ukształtowania terenu, przy czym teren falisty jest oceniany najwyżej, ponieważ zwiększa on atrakcyjność krajobrazową kompleksów leśnych oraz zwiększa różnorodność doznań w trakcie wędrówek przez las;
- powierzchni, większe powierzchnie leśne mogą być miejscem dla większej liczby form turystyki i rekreacji w porównaniu do lasów o niewielkiej powierzchni, a także mogą przyjąć większą liczbę turystów,
- występowania polan śródleśnych, terenów rolnych i osad, które zwiększają atrakcyjność krajobrazową lasów, a także są potencjalnym miejscem rozwoju bazy rekreacyjnej i wypoczynkowej,
- sąsiedztwo atrakcji turystycznych, takich jak jeziora, rzeki, zabytki, interesujące osady, zwiększa możliwości turystycznego wykorzystania kompleksu poprzez tworzenie produktów turystycznych opartych na kilku atrakcjach obszaru;
- wiek drzewostanu, który określa atrakcyjność i możliwości wykorzystania turystycznego kompleksów ze względu na ich odporność, najkorzystniejsze są drzewostany dojrzałe w wieku powyżej 80 lat ponieważ, oprócz większej odporności posiadają one wyższe walory krajobrazowe oraz takie atuty jak runo leśne, czy pozytywne oddziaływanie na zdrowie człowieka.

b Kryteria oceny cieków wodnych

Za kluczowe dla przydatności cieków wodnych dla rozwoju turystyki uznano:

- dostępność brzegów, tj. długość linii brzegowej, gdzie występują łagodne zejścia do wody oraz swobodny dostęp do lustra wody;
- jakość wody zgodnie z danymi udostępnionymi przez Terenowego Inspektora Sanitarnego, która decyduje o możliwościach kąpieli czy uprawiania sportów wodnych;
- sąsiedztwo atrakcji turystycznych takich jak lasy, miejsca pamięci, ponieważ zwiększają one atrakcyjność samych cieków poprzez możliwości uprawiania w jego sąsiedztwie innych form rekreacji;

c Kryteria oceny terenów rolniczych

Waloryzacja turystyczna terenów rolniczych została przeprowadzona pod kątem określenia atrakcyjności fizjonomicznej obszarów dla turystyki krajoznawczej czy spacerów zarówno pieszych jak i rowerowych, konnych i motorowych, a także sąsiedztwa decydujące o możliwości wykorzystania terenów jako wspierających dla innych form turystyki lub łączenia produktów. Analizie poddano następujące elementy:

- falistość terenu decydująca o zmienności krajobrazowej zwiększającej atrakcyjność terenu dla turystów;
- mozaikowość struktur użytkowania, które decydują o atrakcyjności krajobrazowej terenu
- sąsiedztwo atrakcji turystycznych w formie kompleksów leśnych, ciekawych wsi, czy rzek, które pozwala na łączenie produktów.

d Kryteria oceny jednostek osadniczych

Waloryzację turystyczną poszczególnych miejscowości gminy przeprowadzono na podstawie analizy:

- rodzaju wsi wraz z rodzajem zabudowy i zachowaniem układu, za najlepsze uznano wsie indywidualne z wyraźnym i unikalnym układem zabudowy oraz przewagą zabudowy regionalnej; natomiast za najgorsze uznano miejscowości byłych państwowych zakładów rolnych, gdzie brak jest czytelnego układu zabudowy, a przeważa zabudowa wielorodzinna z lat 60-siątych lub siedemdziesiątych w złym stanie technicznym;
- atrakcyjności fizjonomicznej wsi i jej wkomponowania w otaczający krajobraz,
- występowania elementów atrakcyjnych turystycznie takich jak: zabytki i miejsca historyczne, rzeki, jeziora, parki przydworskie, starodrzew;

→ sąsiedztwa atrakcji turystycznych takich jak rzeki, kompleksy leśne, zabytki czy miejsca pamięci. Decydującym czynnikiem jest odległość miejscowości od tych miejsc.

e Wyniki waloryzacji turystycznej obszaru gminy

W wyniku przeprowadzonej waloryzacji obszarów gminy, stosując wyżej opisane kryteria oceny, wyróżniono obszary najbardziej predestynowane dla rozwoju funkcji turystycznej. Tworzą one wyraźnie wyodrębniające się strefy. Pierwszą strefę tworzą obszary rolnicze towarzyszące miejscowościom najczęściej położone w sąsiedztwie kompleksów leśnych, jezior lub oczek wodnych. Najcenniejszymi obszarami dla rozwoju funkcji turystycznej są obszary rolnicze położone w rejonie Raciborów-Kiełpino, Uniestowo, Dargosław. Drugą strefę stanowią tereny związane z rzeką Mołstowa i położonym kompleksem leśnym. Do najcenniejszych obszarów w tej strefie należy rejon Brojc, Bielikowa, Żukowa. Pomiedzy głównymi strefami predestynowanymi dla rozwoju funkcji turystycznej wyraźnie zaznaczają się enklawy obszarów, które również posiadają walory znaczące dla rozwoju tej funkcji. Enklawy te związane są głównie z większymi kompleksami leśnymi i rzekami.

III.1.4 Waloryzacja przydatności do produkcji rolniczej i leśnej

Waloryzacja przydatności produkcyjnej obejmuje: tereny rolniczej przestrzeni produkcyjnej i tereny leśne. Celem waloryzacji było określenie przydatności /możliwości prowadzenia na danym obszarze intensywnej działalności produkcyjnej. Ze względu na odrębną specyfikę dla każdej z grup wymienionych terenów przyjęto odmienne kryteria oceny.

a Kryteria oceny kompleksów leśnych

Wyróżniono dwie grupy lasów w zależności od głównych funkcji jakie przypisano poszczególnym kompleksom leśnym. Grupa pierwsza to lasy o charakterze ochronnym, w których produkcja surowca drzewnego jest podporządkowana celom ochronnym i nie stanowi głównej funkcji lasu. Grupa druga to lasy gospodarcze, których głównym celem jest produkcja surowca drzewnego.

b Kryteria oceny rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Waloryzację przeprowadzono na podstawie analizy elementów decydujących o produktywności danych obszarów, a także możliwościach stosowania zabiegów agrotechnicznych bez ograniczeń, są to:

- jakość gleb, przy czym naturalnie gleby o najwyższej jakości są najlepsze do prowadzenia produkcji rolniczej;
- ukształtowania terenu, który warunkuje możliwości stosowania zabiegów agrotechnicznych i ich mechanizacji; przy czym za najlepsze uznano tereny płaskie.
- powierzchnie kompleksów użytkowych warunkujące możliwości mechanizacji zabiegów agrotechnicznych.

c Wyniki waloryzacji przydatności do produkcji leśnej

Zgodnie z przyjętymi kryteriami w grupie lasów o ograniczonej funkcji gospodarczej, znalazły się: kompleks leśny wzdłuż rzeki Regi na północ od miejscowości Pruszcz, kompleks leśny położony na północny-zachód od miejscowości Brojce, kompleksy leśne położone wzdłuż rzeki Mołstowa, kompleks leśny położony pomiędzy miejscowościami Tapadły i Przybiernowo, kompleksy leśne położone wzdłuż cieku Brodziec, kompleks leśny położony wzdłuż rzeki Pniewy. Do lasów gospodarczych należą pozostałe tereny lasów.

d Wyniki waloryzacji przydatności do produkcji rolniczej

Waloryzacja ta opiera się na wskaźnikach bonitacji w ujęciu punktowym. Wyróżnia się następujące wskaźniki: jakości i przydatności gleb, agroklimatu, rzeźby terenu i warunków wodnych. Dla gminy wskaźniki te w punktach przedstawiają się następująco:

- jakość i przydatność gleb 54,8
- agroklimat 8,8

- rzeźba terenu 4,1
- warunki wodne 4,1

Ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej wynosi 71,8. Z tym wskaźnikiem gmina zajmuje 16 miejsce wśród gmin byłego woj. szczecińskiego. Obszary produkcji rolniczej w gminie charakteryzują się dosyć dużą zmiennością. Związane to jest przede wszystkim ze znaczną mozaikowością zarówno klas bonitacji gleb jak i struktury użytków rolnych. W oparciu o przedstawione powyżej kryteria, wyróżniono trzy typy terenów charakteryzujące się odmiennymi predyspozycjami do rozwoju funkcji rolniczej. Obszary o najlepszych predyspozycjach do produkcji rolniczej tworzą na terenie gminy kilka zwartych kompleksów. Obszary o średniej wartości produkcyjnej zajmują stosunkowo największą powierzchnię gminy. Zwarte kompleksy gruntów o najlepszej i średniej wartości produkcyjnej znajdują się w rejonie miejscowości Mołstowa, Brojce, Żukowo, Darzewo, Strzykocin. Większe obszary zakwalifikowane do terenów o najniższych walorach produkcyjnych usytuowane są w rejonie miejscowości Pruszcz, Kiełpino, Dargosław.

III.2 Analiza mocnych i słabych stron oraz problemów i zagrożeń rozwoju gminy

III.2.1 Analiza mocnych i słabych stron oraz problemów i zagrożeń środowiska przyrodniczego.

Gmina Brojce w ostatnich kilkunastu latach nie uległa i nie ulega radykalnym przekształceniom. Należy raczej uznać, że na tym obszarze nastąpiło wręcz wyraźne zahamowanie rozwoju gospodarczego. Jest to efektem przekształceń w rolnictwie. Jednakże należy się spodziewać, że w ciągu najbliższych kilku-kilkunastu lat gmina ta będzie z wolna ulegała przekształceniom. W związku z tym zwiększy się zapotrzebowanie na nowe tereny budowlane. Dlatego też część terenów ulegnie przeobrażeniom, powstaną nowe osiedla, drogi oraz zostanie poprowadzona nowa infrastruktura techniczna. Większość terenów gminy pod względem walorów faunistycznych można zakwalifikować do obszarów o średniej wartości. Ale istnieją tu też obszary o wysokich lub bardzo wysokich wartościach. Dlatego też ważkim staje się poznanie barier zlokalizowanych na ich obszarze. Istnienie takowych uniemożliwia zachowanie łączności obszarów cennych, miejsc rozrodu zwierząt z terenami, będącymi miejscem ich zimowania, dojrzewania, itd. Zachowanie naturalnych środowisk na obszarze gminy takich jak: podmokłe tereny, śródpolne i śródleśne oczka wody, ma kolosalne znaczenie dla ochrony flory i fauny Pomorza Zachodniego, a w szczególności Równiny Gryfickiej, Wysoczyzny Łobeskiej i Równiny Nowogardzkiej. Przeprowadzona waloryzacja przyrodnicza, w szczególności faunistyczna pozwoliła na stwierdzenie, że na obszarze gminy położonych jest kilka barier ekologicznych. Są nimi:

- bariery sztuczne tj. technologiczne. Największą są szlaki komunikacyjne i wszelkie przegrody występujące lub mogące wystąpić wzdłuż dolin rzecznych (mosty, jazy, przepusty, itd.). Istotna jest obecność linii energetycznych, a także obiektów wojskowych. W konsekwencji bariery te uniemożliwiają lub znacznie utrudniają szeregu gatunkom odbywanie sezonowych migracji na tokowiska, zerowiska i miejsca zimowania. Ponadto przyczyniają się do zagłady poszczególnych osobników np. płazów i małych ssaków oraz ptaków w efekcie np. kolizji z samochodami. Dotychczas wiadomo, że odcinek drogi Brojce -Mołstowo-Bielikowo oraz Brojce-Kiełpino-Rzesznikowo, a także Gryfice-Przybiemowo są odcinkami dróg publicznych, gdzie dochodzi do masowej zagłady drobnych płazów w okresie rozrodu i w okresie letnio - jesiennym. Wymaga to podjęcia stosownych działań, m. in. na etapie studium. Kolejną barierą, która może zaistnieć w najbliższych miesiącach lub latach są elektrownie wiatrowe. Gmina Brojce leży w obszarze dogodnym do lokalizacji elektrowni wiatrowych. Jako iż są one nieobojętne dla fauny oraz krajobrazu, dlatego przy lokalizacji tych inwestycji należy uwzględnić te kwestie (bliższe wytyczne dotyczące lokalizacji inwestycji zagrażających zasobom fauny oraz mogących pogorszyć stan środowiska zawarto w punkcie obejmującym propozycji wytycznych konserwatorskich).
- bariery naturalne. Są to obiekty geograficzne lub też inne przestrzenne formy o charakterze naturalnym, które uniemożliwiają wielu grupom zwierząt odbycie sezonowych wędrówek. Praktycznie na obszarze tej gminy taką barierą mogą być doliny rzeczne, a w

szczegółności dolina Regi, Mołstowej, oraz kompleksy leśne, w szczególności olesów bagiennych. Jednakże w tym przypadku istnienie tych barier nie wymaga podejmowania jakichkolwiek działań.

Jak wyżej podkreślono obszary gminy Brojce nie występują bariery uniemożliwiające swobodną migrację żywych organizmów. Do zagrożeń występujących lub mogących wystąpić, a mających wpływ na zasoby przyrodnicze, należy zaliczyć :

- projekt stworzenia zbiorników zaporowych (retencyjnych) w obrębie Mołstowej i jej zlewni,
- "kanalizacja" cieków,
- przeprowadzone niegdyś, realizowane i planowane melioracje,
- zagrożenie erozją terenów podatnych na to zjawisko,
- pozostałości po dużych fermach bydła, trzody chlewnej, owiec, obecnie nieużytkowanych, zdewastowanych i niezabezpieczonych,
- pozostałości po innych obiektach przetwórstwa rolno - spożywczego,
- niezabezpieczone, pozostawione swojemu losowi doły kloaczne,
- pozostałości niezabezpieczonych środków ochrony roślin, nawozów i innych chemikaliów,
- obecności w obrębie miejscowości Brojce mogilnika,
- ogólnie mówiąc "uchylenia" w zakresie gospodarki: odpadami, wodno - ściekowej, skażenie wód płynących ściekami pochodzącymi z obszaru gminy Brojce oraz obszarów leżących poza nią.

Plan zagospodarowania przestrzennego gminy Brojce sporządzony w 1982 podawał, że największymi wówczas źródłami zanieczyszczenia były ścieki z gorzelnii w Brojcach, masami w Brojcach oraz spływy rolnicze (niewykorzystane nawozy i środki ochrony roślin), a także ścieki bytowe. W 1982 r., a także jeszcze w 1987 r. wody Mołstowej była zaklasyfikowane do II klasy czystości. Obecnie zaliczane są do III klasy czystości. W 1982 r. w gminie nie była zlokalizowana oczyszczalnia ścieków, a jedynie w Dargosławiu funkcjonował osadnik Inhoffa. Obecnie (wg Raportu WIOS) istnieje oczyszczalnia ścieków będąca w modernizacji i przebudowie. Również w 1982 r. gmina nie posiadała uporządkowanego wysypiska odpadów stałych i wylewiska nieczystości płynnych. Odpadki stałe usuwano na "dziko" do wyrobisk po glinie i żwirze 1 km na południe od wsi Brojce oraz naturalnego wąwozu leżącym na północ przy szosie do Mołstowa, zagłębieniami ziemi - głównie w lasach,

- skażenie gruntów będące następstwem rolniczego wykorzystania ścieków, intensywnego zasilania gnojowicą, stosowania środków ochrony roślin, itd.,
- eutrofizacja wód płynących i stojących,
- oddziaływanie istniejących szlaków komunikacyjnych,
- wypalanie traw, ściernisk,
- kłusownictwo wędkarskie i łowieckie,
- pozyskanie surowców naturalnych (żwiru i torfu),
- zainwestowanie terenów określanych jako czułe pod względem ekologicznym. Są to przede wszystkim tereny będące miejscem występowania roślinności i gatunków cennych, rzadkich, chronionych, będące przedmiotem zainteresowania konwencji i przepisów Unii Europejskiej,
- nieumiejętne zagospodarowanie turystyczne obszarów wrażliwych.

Natomiast do niewątpliwych zalet tego obszaru należy zaliczyć brak lokalizacji dużych, uciążliwych zakładów przemysłowych. Stąd też brak jest zagrożeń typowych dla takich zakładów.

Gmina Brojce ze względu na swój dotychczasowy charakter może być zaliczona do terenów o małym przekształceniu i zurbanizowaniu. Tym niemniej, na tle całości obszaru gminy, istnieją pewne tereny, które należy uznać za bardziej przekształcone. Są to :

- tereny rolnicze, w tym pozostałości do obiektów jeszcze kilka lat temu podległe pod SHR Dargosław, w większości obecnie nieczynne. Pozostałościami po nich są duże obiekty

kubaturowe i problemy związane z zanieczyszczeniem gleb i wód gnojowicą, gdyż tereny te niegdyś były intensywnie wykorzystywane do produkcji roślinnej i zwierzęcej. Na pola były wywożone znaczne ilości gnojowicy, obornika, intensywnie nawożono je nawozami oraz stosowano środki ochrony roślin. Pozostałością po gospodarce rolnej jest mogilnik na południe od Brojców.

- obszary osadnictwa. Praktycznie wszystkie istniejące miejscowości, to osady które powstały co najmniej w XIX w. Siedziba gminy, miejscowość Brojce, podobnie jak kilka innych miejscowości, liczy sobie kilkaset lat. Jednakże zmiany w zabudowie i infrastrukturze najdynamiczniej zachodziły na przełomie XIX i XX wieku oraz w latach 70-tych i 80-tych tego stulecia i były one związane z budową dróg, kolei wąskotorowej, obiektów do prowadzenia hodowli zwierząt oraz przetwórstwa rolno - spożywczego (gorzelnie, suszarnie zielonek, młyny, zlewnie mleka), a także obiektów mieszkalnych. Praktycznie dopiero w połowie lat 90-tych podjęto działania na rzecz poprawy stanu sanitarnego, przez budowę oczyszczalni ścieków oraz instalacji przesyłowych. Obszar ten nadal nie ma prawidłowo rozwiązanego problemu składowania, przeróbki i utylizacji odpadów stałych. Czynne wysypisko w Dargosławiu nie spełnia tych wymogów. Do tej kategorii należy zaliczyć tereny pod drogami, torami kolejowymi. Zgodnie z Planem zagospodarowania przestrzennego (1982) wsie Kiełpinko i Mołstówko miały być wsiami zanikowymi. Ta ostatnia dzięki prywatnemu kapitałowi obecnie się odradza. Należy nadmienić, że kilka miejscowości zachowało swój kształt w prawie nie zmienionym charakterze. Przykładem takiej miejscowości jest układ Pruszcza z charakterystycznymi zabudowaniami gospodarczymi,

- tereny poboru surowców. W granicach gminy Brojce w ostatnich kilkudziesięciu latach prowadzono eksploatację złóż surowców w następujących miejscowościach lub ich sąsiedztwie: Bielikowo-pospółka, Brojce-żwir, Darzewo-żwir, Dziewiątka-torf, Strzykocin-żwir, Uniestowo-żwir, torf.

Natomiast w całej dolinie Mołstowej tylko w kilku przypadkach mamy do czynienia z elementami antropogenicznymi kolidującymi z harmonijnym krajobrazem. Są to linie energetyczne, a także np. zbiornik wodny (wieża ciśnień) w miejscowości Cieszyce. Kolejnym dysonansem są zdewastowane zabudowania gospodarcze po dawnych gospodarstwach rolnych, stacjach doświadczalnych rolnictwa, a także wyrobiska na południe od Darzewa. Obszarami o stosunkowo małym przekształceniu są także dolina Regi, strumienia Brodziec, Lubieszowej, a także potoku Lubosiel, za wyjątkiem obszaru leżącego na wysokości miejscowości Dziewiątka, gdzie prowadzono kilkadziesiąt lat temu eksploatację torfu wysokiego i niskiego,

Bardzo poważnym zagrożeniem dla walorów krajobrazowych i przyrodniczych doliny Mołstowej i cieków do niej dopływających jest projekt stworzenia pod Bielikowem zapory, która spowoduje powstanie dużego zbiornika retencyjnego. Działanie takie spowodowałoby bardzo poważne przekształcenie krajobrazu i istniejących biotopów.

III.2.2 Analiza mocnych i słabych stron oraz problemów i zagrożeń środowiska kulturowego.

O oglądzie gminy i odbiorze estetycznym decydują panoramy i widoki z łatwo dostępnych miejsc, punktów i ciągów widokowych, ogólnie dostępnych, tereny leśne, parkowe i przywodne, akweny, przestrzenie publiczne w obszarach zabudowanych, zespoły zabudowy i pojedyncze obiekty architektoniczne. Wszystkie wymienione elementy tworzą fizjonomię gminy, stwarzają psychiczną więź mieszkańców, identyfikujących się z miejscem, w którym zamieszkali. Pozytywne elementy fizjonomii stwarzają gościom komfort turystyczny i zachęcają do pobytów i powtórnych odwiedzin. Jest to ważny czynnik rozwojowy gminy w sferze pozamaterialnej. Na obszarze gminy nie ma praktycznie zachowanych w kształcie pierwotnym przestrzennych układów wiejskich. Dużą wartość przedstawiają zespoły pofolwarczne, jednak w chwili obecnej nie są one w dobrym stanie technicznym. W niektórych zespołach (np. w Dargosławiu, Darzewie czy Brojcach) zachowały się dawne siedziby szlacheckie, dwory lub pałace, przedstawiające znaczne walory architektoniczne.

Do naturalnych punktów widokowych zasługujących na szczególną uwagę należą:

- Góra Piasecznica, na południe od Siemidarzna,
- Kozia Góra, na zachód od Uniestowa,
- Góra Baranica, na południe od Uniestowa,
- Wieska Góra, na zachód od Żukowa,
- Góra Ostrzyca, na północny - zachód od Pruszcza,
- Góra Skórzec (Skorzec), na południowy - zachód od Pruszcza,
- Góra Leszczyńska, na wschód od Strzykocina,
- Góra Polanice, na południe od Brojc,
- Góra Sokolica, na południe od Građu

Najistotniejsze zagrożenia dla krajobrazu kulturowego gminy Brojce to:

1. dezintegracja zespołów rezydencjonalno-parkowo-folwarcznych spowodowana restrukturyzacją i zmianami własnościowymi oraz ubywanie zabudowy w obrębie ich pierwotnych założeń.
2. powstawanie pojedynczych ubytków w zagrodach chłopskich (trwałych ogrodzeń, małej architektury, części budynków gospodarczych).
3. zaniedbanie większości cmentarzy poewangelickich i zacieranie ich kompozycji.
4. przekształcanie elewacji tradycyjnej zabudowy mieszkalnej (w tym szachulcowej) i wprowadzanie rozbudowy z zastosowaniem nowych materiałów.
5. wyburzanie obiektów odnotowanych w katalogu architektury ludowej

III.2.3 Analiza mocnych i słabych stron oraz problemów i zagrożeń rozwoju funkcji rolniczej i leśnej.

Obszar gminy charakteryzuje się:

- zaniedbaną infrastrukturą nie spełniającą norm i standardów Unii Europejskiej w zakresie zaopatrzenia w wodę oraz gospodarki kanalizacyjno-ściekowej,
- brakiem perspektyw zatrudnienia i rozwoju dla większości mieszkańców osiedli popegeerowskich spowodowanym niskim poziomem wykształcenia ogólnego mieszkańców, niskimi kwalifikacjami zawodowymi oraz izolacją ośrodków popegeerowskich zlokalizowanych w znacznej odległości od miast,
- utrzymującym się długotrwałym bezrobociem, niskimi dochodami, w których znaczny udział stanowi pomoc socjalna.

Mając na uwadze wdrożenie europejskich standardów higieny i wysokiej jakości żywności niezbędne jest zatem:

- wsparcie sektora rolno-spożywczego w celu poprawy warunków sanitarnych i weterynaryjnych produkcji (mleka, mięsa, ryb) i jego przetworów.
- wprowadzenie nowych, oszczędnych technologii umożliwiających lepsze dostosowanie produkcji do wymogów rynku,
- wzmocnienie grup producentów rolnych i związków,
- wspieranie postępu w sektorze dla zwiększenia jego konkurencyjności i ułatwienia dostosowania do funkcjonowania na jednolitym rynku,
- poprawienie jakości produkcji rolniczej poprzez udoskonalenie wyposażenia technicznego gospodarstw.

Wzrost konkurencyjności i poprawa efektywności podmiotów działających w sferze przetwórstwa wymaga koncentracji i specjalizacji, wdrożenia systemów zapewnienia jakości, działań innowacyjnych i aktywności marketingowej, racjonalizacji kosztów oraz tworzenia niezbędnej infrastruktury rynkowej.

Przekształcenie struktury własnościowej rolniczej przestrzeni produkcyjnej, które dokonało się w latach 90-tych, zdeterminowało kondycję rolnictwa, a co za tym idzie warunki życia ludności wiejskiej. Przed rokiem 1990 dominował tu sektor rolnictwa uspołecznionego, głównie państwowe gospodarstwa rolne (PGR), które w wyniku przekształceń własnościowych uległy likwidacji. Przeciwdziałanie tym tendencjom, zwłaszcza zagospodarowanie nadwyżek siły roboczej, powinno skupić się przede wszystkim na

działaniach zmierzających do dywersyfikacji zatrudnienia na tych obszarach oraz kreowaniu nowych miejsc pracy poza rolnictwem. Brojce należą do miejscowości stanowiących naturalne centra dla otaczających je obszarów wiejskich poprzez zapewnienie mieszkańcom wsi dostępu do miejsc pracy, handlu i usług, infrastruktury społecznej, realizowania ich aspiracji w zakresie kultury, edukacji i sportu, stanowią również miejsce wykorzystania efektów pracy na wsi będąc miejscem rozwoju przemysłu przetwórczego. Tworzenie warunków, w których Brojce będą mogły wykorzystać nadwyżki wiejskiej siły roboczej przyczyni się do ograniczenia stopy bezrobocia na obszarach wiejskich, a tym samym poprawi poziom życia na wsi. Działania powinny być zatem skoncentrowane na tworzeniu i wspieraniu lokalnych centrów inwestycji, rozwoju przedsiębiorczości

III.3 Analiza SWOT

12 października 1999 roku w Urzędzie Gminy w Brojciech spotkali się przedstawiciele gminy Brojce, radni gminy, przedstawiciele Urzędu Marszałkowskiego oraz przedstawiciele Starostwa powiatowego w Gryficach. Celem spotkania była dyskusja nad strategią gminy. Spotkanie zorganizował i prowadził zespół Zakładu Technicznych Usług Komunalnych Narodowej Fundacji Ochrony Środowiska w Szczecinie.

Końcowym efektem warsztatów prowadzonych metodą SWOT (analiza słabych i mocnych stron oraz szans i zagrożeń) było ustalenie celów:

1. Rozwój gospodarczy gminy, ze szczególnym uwzględnieniem agroturystyki.
2. Poprawa jakości życia mieszkańców.
3. Zachowanie i ochrona dotychczasowych walorów przyrodniczych.

Lp.	słabe strony	mocne strony
1	2	3
1	Walory przyrodnicze i turystyczne: 1. zanieczyszczenie środowiska (brak filtrów na kominach, zwłaszcza Spółdzielni Mieszkaniowej)	Walory turystyczne i przyrodnicze: 1. czysta rzeka i las 2. czyste ekologicznie tereny, brak "trucielei" 3. pokłady kruszyw 4. niezbyt odległy pas wybrzeża 5. dobre miejsce na weekendowe wyjazdy za miasto
2	Infrastruktura: 1. infrastruktura techniczna w bardzo złym stanie 2. niedogodne połączenia komunikacyjne	Infrastruktura: 1. dość dobrze rozwinięta infrastruktura drogowa i komunalna
3	Poziom życia ludności: 1. duże bezrobocie 2. mała aktywność społeczeństwa 3. edukacja-brak j. obcych, informatyki 4. ograniczony dostęp do służby zdrowia 5. brak zakładów pracy 6. brak świadomości ekologicznej społeczeństwa	Poziom życia ludności: 1. wystarczające zaplecze szkolnictwa 2. świadomy i pełen zaangażowania samorząd 3. służba zdrowia
4	Gospodarka: 1. brak zakładów pracy 2. brak przetwórstwa 3. zbyt jednolity charakter gminy-rolnictwo	Gospodarka: 1. sprzyjające warunki klimatyczne do produkcji rolno-spożywczej 2. duży areal dobrej ziemi 3. zdrowa żywność od rolnika

Lp.	zagrożenia	szanse
1	2	3
1.	Walory przyrodnicze: 1. niekontrolowane przejmowanie dobrych ziem przez obcy kapitał	Walory turystyczne i przyrodnicze: 1. rozwój agroturystyki 2. zarybianie stawów 3. wydobywanie kruszyw 4. zalesianie słabych gruntów
2.		Infrastruktura: 1. wykorzystanie istniejących budynków np. po byłym PGR
3.	Poziom życia ludności: 1. odpływ wykwalifikowanej siły roboczej 2. wzrastające patologie społeczne 3. wzrastające bezrobocie i ubożenie społeczeństwa 4. brak miejsca skupiającego życie kulturalne	Poziom życia ludności: 4. wykorzystanie potencjału ludzkiego do realizowania działań edukacyjnych a także jako potencjalna, niedroga siła robocza
5.	Gospodarka: 1. brak polityki rolnej 2. brak współdziałania ze strony AWRSP 3. po wejściu do Unii Europejskiej napływ tanich produktów rolnych	Gospodarka: 1. rozwój przemysłu rolno-spożywczego (zdrowe produkty, czyste ekologicznie, uprawa i przetwarzanie ziół) 2. pozyskiwanie inwestorów, promocja gminy

IV. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

IV.1 ZAŁOŻENIA GŁÓWNE PRZESTRZENNEGO I GOSPODARCZEGO ROZWOJU GMINY

Kluczowe dla rozwoju gminy jest usprawnienie systemu transportowego. Niezbędna będzie tu modernizacja istniejących dróg co poprawi dostępność gminy. Jednym z najważniejszych kierunków jest rozwój gospodarki rolnej jako historycznie ugruntowanej podstawy rozwoju i bytu gminy. Głównymi kierunkami przekształceń w rolnictwie winno być wykorzystanie lokalnego rynku pracy. Położenie gminy w bezpośrednim sąsiedztwie pobraża Bałtyku, bogactwo środowiska naturalnego i kulturowego gminy wskazuje na rozwój turystyki.

IV.2 CELE ROZWOJU GMINY

Celem głównym jest zapewnienie wszechstronnego, trwałego rozwoju gwarantującego wzrost jakości poziomu życia przy zachowaniu równowagi pomiędzy sferą społeczną, ekologiczną i produkcyjną. Rozwój ten powinien gwarantować sprawność funkcjonowania poszczególnych systemów tworzących strukturę przestrzenno-gospodarczo-społeczną gminy oraz zapewniać otwarcie na przyszłość przy zachowaniu obecnej wielkości i jakości zasobów przyrodniczych i kulturowych. Ze względu na fakt, iż problem ochrony środowiska i wykorzystania jego zasobów stanowi integralną część procesów rozwojowych oraz na to że każda działalność człowieka odbywa się w środowisku przyrodniczym, dominujące formy działalności gospodarczej w gminie (leśnictwo i rolnictwo) powinny być ściśle uzależnione od jakości i zasobów środowiska przyrodniczego. Ochrona środowiska przyrodniczego odgrywa zatem podstawowe znaczenie dla rozwoju gminy. Na określony wyżej cel główny składają się cele szczegółowe o przedstawionej niżej problematyce:

Cele gospodarcze:

- tworzenie warunków rozwoju funkcji gospodarczych, przede wszystkim rolnictwa, usług, turystyki i przemysłu "przyjaznego" środowisku naturalnemu,
- rozwój lokalnego rynku pracy,
- rozwój małych i średnich przedsiębiorstw,
- ochrona atrakcyjności środowiska jako podstawy działalności gospodarczej, w tym wykorzystanie zasobów naturalnych.

Cele społeczne:

- zwiększanie podaży i różnorodności miejsc pracy i ich dekoncentracja, zapobieganie bezrobociu,
- poprawa standardów powierzchniowych i technicznych mieszkań, poprawa standardów środowiska mieszkalnego
- zapewnienie podstawowego standardu dostępu do usług przede wszystkim zdrowia, oświaty, kultury,
- zapewnienie właściwych warunków wypoczynku, rekreacji,
- zapewnienie podstawowego standardu technicznego gminy (system komunikacyjny, w tym przede wszystkim transport zbiorowy, systemy inżynierskie),
- szerokie włączenie organizacji pozarządowych do rozwiązywania problemów społecznych rozwoju gminy.

Cele ochronne:

- rygorystyczna ochrona unikatowych wartości środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- zapobieganie i ograniczanie zanieczyszczania powietrza, wód i gleby oraz uciążliwości powodowanych przez wibracje i hałas,
- rewaloryzacja obszarów zdegradowanych,
- ochrona niezbędnych wielkości przestrzeni biologicznie czynnych przed intensywną urbanizacją,
- ochrona przed negatywnym oddziaływaniem klęsk żywiołowych i awarii urządzeń technicznych,
- utrzymanie i kształtowanie zróżnicowanych terenów zielonych w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej,

- eksponowanie wartości krajobrazowych środowiska,
- dążenie do zapewnienia zgodności między przydatnością, chłonnością i odpornością środowiska, a rodzajem i intensywnością zagospodarowania i użytkowania.

Cele przestrzenne:

- kształtowanie struktury gminy zharmonizowanej ze środowiskiem przyrodniczym, kulturowym i krajobrazem, zindywidualizowanej lokalnie,
- zapewnienie ciągłości rozwoju i ewolucyjności przekształceń,
- zapewnienie możliwości osiągania celów etapowych, cząstkowych,
- kształtowanie bezkolizyjnego systemu drogowego i około gminnego
- spełnienie warunków obronności.

IV.3. KIERUNKI ROZWOJU STRUKTURY PRZESTRZENNEJ GMINY

Celem zasadniczym, który zdeterminował koncepcję przestrzennego zagospodarowania obszarów gminy jest pogodzenie, możliwie jak najmniej kolizyjnie funkcji rolniczej z atrakcyjnymi, szczególnie pod względem krajobrazowym, terenami dolin Mołstowej, Brodzca i Rowu Natolewskiego oraz położenie gminy w odległości około 20 km od wybrzeża morskiego. Przy zagospodarowywaniu terenów inwestycyjnych szczególną uwagę powinno zwracać się na wprowadzanie ładu przestrzennego i kompozycyjnego w przestrzeni. Rozwojowi gminy powinna towarzyszyć poprawa warunków życia mieszkańców realizowana między innymi na niwie gospodarczej poprzez przygotowywanie ofert inwestycyjnych dla nowych miejsc pracy w usługach oraz działalności produkcyjnej, w tym w rolnictwie związanej ze specyfiką gminy. Zakłada się ochronę przestrzeni biologicznie czynnych przed urbanizacją, w tym zachowanie istniejących kompleksów leśnych. W poszczególnych miejscowościach zakłada się przekształcanie istniejącej struktury poprzez jej modernizację i intensyfikację lub całkowitą restrukturyzację funkcji i formy zabudowy z dostosowaniem do wymagań ekologicznych, kompozycyjnych i kulturowych. Istniejące wsie i zespoły mieszkaniowe traktuje się generalnie jako tereny ukształtowane przestrzennie, gdzie funkcję mieszkalną jako wiodącą, należy chronić. W miejscowościach dopuszcza się uzupełnienia zabudowy mieszkaniowej i zagrodowej, realizację brakujących obiektów zwłaszcza o funkcji usługowej oraz urządzeń infrastruktury społecznej i technicznej. W dalszym ciągu prowadzić się będzie ścisłą ochronę wartości środowiska kulturowego na obszarach zabudowy historycznej. Uzupełnienia winny być dokonywane z zachowaniem wymogów ochrony dóbr kultury. Nie należy realizować zabudowy o zbyt wysokim wskaźniku intensywności. Jedną z zasad kształtowania nowych struktur zabudowy powinna być ochrona krajobrazu z jednoczesnym wykorzystaniem jego walorów.

IV.4. OCHRONA I KSZTAŁTOWANIE ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Obiekty i obszary o unikatowej wartości dla środowiska przyrodniczego na terenie gminy są już aktualnie poddane różnym formom ochrony prawnej lub postulowane do objęcia tą ochroną (Aneksy nr 1). Wynikające z tych form działania ochronne mają priorytet w stosunku do wszelkich innych działań odnoszących się do tych obszarów i obiektów.

1) Do czasu powołania powierzchniowych form ochrony należy w planach zagospodarowania przestrzennego zapisać odnośnie tych obszarów zakaz form użytkowania gruntów i w miarę możliwości wskazania konserwatorskie wymienione dla każdego z obszarów. Odnośnie terenów zaproponowanych do włączenia do rezerwatów i użytków ekologicznych należy także wprowadzić zakaz prywatyzacji gruntów państwowych lub innych nieprywatnych.

2) Ograniczać należy inwestycje przecinające wskazane korytarze ekologiczne. W przypadku inwestycji niezbędnych należy ograniczać ich wpływ na środowisko przyrodnicze planując odpowiednie przepusty, osłony, nasadzenia etc.

3) Należy powołać sieć obszarów chronionych ESOCH. Wojewoda powinien formalnie uznać strefy faunistyczne za miejsca rozrodu i stałego przebywania gatunków chronionych.

4) Na obszarach zajmowanych przez roślinność przyczyniającą się do oczyszczania środowiska naturalnego należy zakazać inwestycji mogących wpłynąć negatywnie na pokrywą roślinną.

5) Na obszarach z oczkami wodnymi i torfowiskami podlegającymi ochronie na mocy przepisów szczególnych, powtarzać w zapisach dla obszarów funkcjonalnych (wydziałów planistycznych) nakaz zachowania ich w stanie naturalnym.

6) Dopuszczenie do budowy tylko obiektów zharmonizowanych z tradycjami kulturowymi tego regionu

7) Inne wskazania w zależności od form użytkowania terenu:

7.1. W zakresie gospodarki wodnej:

- zapobieżenie dewastacji brzegów rzek,
- podniesienie retencji wód na kompleksach torfowisk i łąk w obrębie wyznaczonych stref faunistycznych,
- wyeliminowanie w granicach gminy źródeł skażenia ścieków, uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej zwłaszcza w obrębie miejscowości o dużym nasileniu ruchu turystycznego,
- utrzymanie małych cieków w strefach faunistycznych oraz korytarzach ekologicznych,
- zwiększenie liczb, powiększenie parametrów oraz utrzymanie drożności przepustów pod drogami.
- wyłączenie z wszelkiej zabudowy i urbanizacji terenów zalewowych
- zakazanie prowadzenia nasadzeń drzew i krzewów w obrębie budowli hydrotechnicznych i na terenach zmeliorowanych
- wzdłuż wałów przeciwpowodziowych oraz rzek i otwartych kanałów melioracyjnych pozostawienie wolnego pasa technicznego o szerokości 6-8m, celem umożliwienia dojazdu do miejsca awarii lub przeprowadzenia remontu i konserwacji tych obiektów
- utrzymanie systemu urządzeń melioracyjnych w zlewniach rzek Lubieszowa, Brodziec, Lubosiel

W wyjątkowych przypadkach, na przykład na terenie proponowanych Zespołów Przyrodniczo-Krajobrazowych należy stosować dodatkowe ograniczenia:

- nie regulować, pozwolić na spontaniczne kształtowanie się korytarza rzeki lub strumienia,
- nie wycinać drzew i krzewów nadbrzeżnych, ani innej roślinności,
- nie usuwać drzew zwalonych w nurt cieków lub zbiornika,
- nie piętrzyć cieków na terenie chronionym ani bezpośrednio poniżej niego,
- fragmenty brzegów chronionych zbiorników wodnych i cieków wyłączyć spod presji wędkarzy.

7.2. W zakresie gospodarki rolnej:

- promowanie rolnictwa ekologicznego,
- utrzymanie lub sanacja stosunków wodnych,
- zachowanie ekstensywne zagospodarowanych użytków zielonych,
- dostosowanie poziomu nawożenia do zdolności sorpcyjnych gleb,
- odłogowanie niektórych arealów,
- ograniczenie stosowania chemicznych środków ochrony roślin (np. stosować je w 95% powierzchni pola),
- pozostawienie w stanie niezmienionym obecnych miedz, zarośli i zadrzewień śródpolnych,
- zakazanie wypalania resztek roślinności,
- zachować i nie osuszać śródpolnych oczek wodnych,
- w odległości mniejszej niż 100 m od brzegów wszystkich wód powierzchniowych (rowów, cieków, zbiorników) preferować zróżnicowaniem stawek podatku rolnego, użytki zielone przed uprawami polowymi.

- obszary dolin rzecznych powinny być chronione przez mało intensywne formy zagospodarowania, z zagwarantowaniem niezbędnych przestrzeni dla rozwoju gospodarki rolnej. Odpowiednie sposoby zagospodarowania powinny też zapewnić ochronę elementów środowiska o dużym znaczeniu lokalnym (lasy, łągi, trzcinowiska wokół jezior).

Zalecenia szczególne dla torfowisk:

- Nie osuszać i nie zalesiać, pozostawić wokół torfowisk otuliny z nienaruszoną roślinnością, nie prowadzić melioracji w sąsiedztwie torfowisk, strzec przed wypalaniem.

Zalecenia szczególne dla łąk, muraw i pastwisk:

- Pod żadnym pozorem nie zamieniać na pola orne ani nie zalesiać. Zaleca się prowadzić wypas zwierząt w celu utrzymania układów półnaturalnych (łąki różnego rodzaju).
- Racjonalne nawożenie powinno uzupełniać materię organiczną utraconą w wyniku koszenia. Zaleca się ponadto nie intensyfikować zagospodarowania łąk, ograniczając do minimum ich nawożenie oraz podsiewanie mieszkankami traw i innych roślin. Każdorazowo ok. 5% łąki pozostawiać niekoszone a koszenie wykonywać z tradycyjną częstotliwością i w tradycyjnych terminach. Łąk nie należy odwadniać.

Zalecenia szczególne dla stawów rybnych:

- Nie wykaszzać szuwarów w sezonie wegetacyjnym i w okresie lęgów ptaków (od połowy marca do końca lipca). Na kilku ekstensywnie użytkowanych stawach pozostawić rozleglejsze fragmenty niewykaszanej roślinności.

7.3. W zakresie gospodarki leśnej:

- Utrzymać przewagę lasów ochronnych w strefach faunistycznych oraz utrzymać odpowiedni poziom wód gruntowych szczególnie na torfowiskach, w olsach i łągach.
- Przebudować lasy w kierunku zgodnym z typem siedliskowym. Przy odnowie drzewostanów korzystać z lokalnych ekotypów. Podnieść wiek rębności głównych gatunków lasotwórczych w obrębie obszarów chronionych. Na obszarach chronionych preferować rębnie gniazdowe a w miarę możliwości stosować rębnie przerębnowe, nie stosować natomiast zrębów zupełnych.
- Wzdłuż dróg i cieków wodnych utrzymać zadrzewienia. Pozostawiać w lesie złomy i wywroty i nie usuwać obumierających i martwych drzew stojących, jednocześnie ograniczyć zalesianie luk w drzewostanie. W przypadku przejmowania gruntów porolnych pozostawić przynajmniej część do samorzutnego zarośnięcia. Stopniowo ograniczać także sieć leśnych dróg.
- Nie zaleca się "uproduktywiać" śródleśnych bagienek ani łąk a stosowanie środków chemicznych w gospodarce leśnej i ochronie lasu ograniczyć do minimum.

7.4. Parki i inne tereny zieleni urządzonej - zadrzewienia:

- Należy dążyć do odtworzenia dawnej kompozycji parków a w nowych założeniach parkowych dążyć do tworzenia zadrzewień o możliwie wielu cechach naturalnych (pod względem składu drzewostanu, krzewów i roślin runa oraz sposobu kształtowania układu parku). Strzec całości dawnych kompozycji zadrzewieniowych, np. alei przydrożnych. Nie zaleca się usuwać starych, próchniejących ani martwych drzew ani ich nie leczyć, z wyjątkiem okazów o szczególnym znaczeniu kulturowym.
- Wprowadzać nie tylko zadrzewienia, ale i zarośla krzewów, nawiązujące składem do spontanicznych zbiorowisk zaroślowych. Nie stosować tych gatunków obcego pochodzenia, które mają tendencję do dziczenia i rozprzestrzeniania się a inne stosować wyłącznie w osiedlach ludzkich. Pozostawić część istniejącego podszytu zaniedbanych parków jako "matecznik dzikości".
- Zezwolenia na wycinkę drzew nie związana z inwestycjami i zmianą przeznaczenia terenu wydawać wyłącznie w formie warunkowej - pod warunkiem wprowadzenia nowych nasadzeń. Nie dotyczy historycznych założeń parkowych. Wprowadzić zadrzewienia i zakrzewienia wzdłuż wszystkich ciągów komunikacyjnych.

7.5. Łowiectwo, wędkarstwo i turystyka:

- Należy zmniejszyć liczbę polowań w obrębie stref faunistycznych, szczególnie w okresie rozrodu oraz zrezygnować z polowań i wędkowania w obrębie wybranych korytarzy ekologicznych.
- Wyznaczyć szlaki turystyczne i ścieżki dydaktyczne w obrębie obszarów chronionych, do których nie jest zabroniony wstęp a jednocześnie określić pojemność turystyczną najcenniejszych przyrodniczo obszarów.
- Ośrodki wypoczynkowe i urzędnia obsługi ruchu turystycznego powinno się rozmieścić poza obszarami przewidzianymi do ochrony. Na obszarze chronionego krajobrazu zabrania się: lokalizowania budownictwa letniskowego poza miejscami wyznaczonymi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.
- Ochrona środowiska wymaga rozwiązania problemów odpadów i ścieków, z jednoczesnym wdrożeniem systemu selektywnego składowania odpadów, likwidacji dzikich wysypisk i wylewisk nieczystości.

8) Obecne doświadczenie wskazuje, że w najbliższych kilku latach inwestycjami kontrowersyjnymi na obszarze całego województwa, a szczególnie w pasie nadmorskim, będą wnioski o lokalizację elektrowni wiatrowych i wodnych. Oba te rodzaje inwestycji, pomimo swoich wielkich walorów, są nieobojętne dla fauny migrującej ciekami wodnymi oraz korytarzami powietrznymi. Dla wyeliminowania zagrożeń i konfliktów proponuje się wprowadzenie zakazu budowy elektrowni wodnych na Redze, Mołstowej, Lubieszowej oraz Pniewie. Inwestycje te mogłyby doprowadzić do likwidacji jednych z ostatnich cieków w dawnym województwie szczecińskim, gdzie ma miejsce tarło ryb łososiowatych, a nawet ma szansę powrócić łosoś. W przypadku elektrowni wiatrowych wskazuje się tereny możliwej lokalizacji: tereny ograniczone drogami Brojce – Stołęż -Tapadły – Przybiemowo- Brojce (z wyłączeniem wzniesienia Polanice). Rejon Mołstowa, **Bielikowo**, Strzykocin, **Darzewo** i Pruszc (z wyłączeniem wzniesienia Leszczyńka, Skorzec), **tereny dawnego nasypu kolejowego na odcinku granica gminy Brojce z gminą Trzebiatów – Uniestowo- Dargosław oraz Strzykocin – Brojce**. Na pozostałych obszarach należy wprowadzić zakaz lokalizacji elektrowni wiatrowych.

Podobne kwestie dotyczą lokalizacji masztów telefonii komórkowej. W przypadku wszystkich tych inwestycji, ich wysokość musi uwzględniać walory krajobrazu.

IV.5. OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Mieszkańcy i władze gminy przywiązują dużą wagę do problemów poznawania i utrwalania historii gminy i tradycji osadniczej. Podejmowanie ochrony struktur historycznych i poszczególnych obiektów powinno służyć pełnemu rozwojowi gminy i nie stanowić barier dla rozwoju gospodarki i poprawy warunków zamieszkiwania. Celem ochrony jest utrzymanie atrakcyjności i różnorodności przestrzeni gminy, wzbogacanie oferty estetycznej i podkreślanie ciągłości rozwoju gminy. W ramach ochrony podstawowej wartości kulturowej gminy przyjmuje się następujące zasady jego kształtowania. Zachowane historycznie ukształtowane lub komponowane układy przestrzenne, otoczenie historycznych budowli, krajobraz wnętrz urbanistycznych, panoramy gminy, zagospodarowane krajobrazowo układy leśne i wodne są podstawą do określenia i stosowania szczególnych warunków ochrony i kształtowania ładu przestrzennego w strefach ochrony dziedzictwa kulturowego A, B, K, E i W. Granice ochrony naniesiono na rysunku *Studium*. Zabytkowa struktura w postaci układów przestrzennych winna zachować możliwie liczną autentyczną zabudowę. Jako najbardziej oczywista jest ochrona obiektów sakralnych niezależnie od faktu wpisania ich do rejestru zabytków, równie oczywista jest ochrona ich otoczenia. Ponadto indywidualną ochroną obejmuje się najwartościowszą zabudowę mieszkalną. Ich liczba oraz zakres ochrony wynikać powinny z lokalnej polityki konserwatorskiej ustalonej indywidualnie. Jako niezbędne minimum należy traktować wykaz obiektów wskazanych w Aneksie 2. Władze gminy będą nadal wykazywały szczególną dbałość o prawidłowe ich zagospodarowanie i użytkowanie, a dla obiektów nieużytkowanych będą poszukiwały możliwości ich zagospodarowania. Ważnym elementem polityki ochrony dóbr kultury jest ochrona rzeźb, form przestrzennych, miejsc pamięci narodowej, historycznych elementów zagospodarowania gminy, wystroju obiektów sakralnych, a także pamiątek z przeszłości gminy. Obok ochrony prawnej zabytkowe obiekty pozostające we władaniu gminy są

poddawane ochronie czynnej, czyli zabiegom konserwatorskim. Obszary zieleni pocmentarnej, będą zagospodarowywane jako tereny zieleni urządzonej z kształtowaniem odpowiedniej kompozycji i uzupełnianiem ubytków drzewostanu. Ochrona krajobrazu gminy, wartości zabudowy i kompleksów zieleni wymaga ograniczenia swobody w lokalizacji i formach zagospodarowania tymczasowego, reklam i urządzeń techniczno - technologicznych oraz zespołów elektrowni wiatrowych. W przypadku elektrowni wiatrowych wskazuje się obszary możliwej lokalizacji: tereny ograniczone drogami Brojce – Stołaj – Tapaly – Przybiernowo – Brojce (z wyłączeniem wzniesienia Polanice), rejon Mołostowa, Bielikowo, Strzykocin, Darżewo, Pruszcz (z wyłączeniem wzniesienia Leszczynka, Skorzec), tereny dawnego nasypu kolejowego na odcinku granica gminy Brojce z gminą Trzebiatów – Uniestowo – Dargosław oraz Strzykocin – Brojce. Na pozostałym obszarze wprowadza się zakaz lokalizacji elektrowni wiatrowych. Negatywne oddziaływanie wizualne zespołów elektrowni wiatrowych w centrach wsi oraz strefach ochrony konserwatorskiej można osłabić stosując przesłony widokowe w postaci zwartych zadrzewień. Unikać należy konkurowania reklam z zielenią, wartościowym wystrojem i ekspozycją krajobrazową. W planach i programach rozwoju i przekształceń struktur wiejskich nadal uwzględniane będą potrzeby badań archeologicznych i historycznych wyprzedzających podejmowanie decyzji urbanistycznych. W celu zmniejszenia uciążliwości dla inwestorów wymogów ochrony stanowisk archeologicznych władze gminy będą podejmowały programy weryfikacji stanowisk archeologicznych. Ochrona niematerialnych dóbr kultury obejmuje ochronę historycznego herbu gminy i jego barw oraz nazewnictwa obiektów topograficznych. W polityce ochrony zakłada się utrwalanie nazw historycznych i przywracanie nazw tradycyjnie związanych z topografią i fizjonomią. Ważnym kierunkiem działań dla ochrony dóbr kultury jest promocja wartości historycznych i estetycznych, prowadzenie działalności edukacyjnej poprzez wydawnictwa naukowe, popularno-naukowe, turystyczne i albumowe dotyczące historii gminy i regionu oraz zabytków. Chodzi tu o gromadzenie dokumentów dotyczących tak dawnej jak i najnowszej historii gminy, współpracę z towarzystwami i stowarzyszeniami oraz mediami w celu upowszechniania wiedzy o wartościach kulturowych gminy oraz planach kształtowania nowych wartości.

Przy sporządzaniu nowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i opracowywaniu decyzji o warunkach zabudowy, dla obszarów i obiektów objętych ochroną konserwatorską należy uwzględniać warunki ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych i wytyczne konserwatorskie zawarte w opracowanych studiach historyczno-urbanistycznych zabudowy i zagospodarowania terenu.

IV.6. KSZTAŁTOWANIE FIZJONOMII GMINY

W działaniach na rzecz fizjonomii gminy należy przede wszystkim chronić walory istniejącego krajobrazu: rozległe panoramy, charakterystyczne widoki z ciągów i punktów widokowych, krajobrazy wewnątrz urbanistycznych, które świadczą o tożsamości gminy.

Obszary proponowane do ochrony z uwagi na walory krajobrazowe:

L.p.	Określenie obszaru lub obiektu godnego ochrony	Propozycja formy ochrony przyrody	Kto powinien powołać
1.	dolina Regi na całym przebiegu przez gminę	OChK	WZ
2.	dolina Mołstowej na całym przebiegu przez gminę	OChK	WZ lub RG
3.	dolina strumienia Lubosiel	OChK lub ZPK	WZ lub RG
4.	dolina Lubieszowej na całym przebiegu przez gminę	OChK lub ZPK	WZ lub RG
5.	dolina Rowu Natolewskiego i strumienia Brodziec na całym przebiegu przez gminę	PZP	RG
6.	dolina Lnianki na całym przebiegu przez gminę	PZP	RG
7.	oddz. 117h Leśnictwa Gosław Nadleśnictwo Gryfice	R	WZ
8.	małe śródpolne i śródleśne obniżenia w oddz. 224 i 225 Leśnictwa Bielikowo Nadleśnictwo Gryfice.	UE	WZ lub RG
9.	wzniesienia o wysokości co najmniej 35 m n.p.m.	PZP	RG
10.	skupiska głazów	PP	RG
11.	stanowiska pojedynczych głazów	PP	RG

R - rezerwat przyrody, UE - użytek ekologiczny, OChK - obszar chronionego krajobrazu, ZPK - zespół przyrodniczo - krajobrazowy, ST - stanowisko dokumentacyjne, PP - pomnik przyrody, PZP - plan zagospodarowania przestrzennego, WZ - wojewoda zachodniopomorski, RG - rada gminy,

Uwaga : nie wymieniono tu obszarów objętych ochroną na podstawie ustawy o ochronie dóbr kultury.

W celu udostępnienia atrakcyjnych widoków na obszarze gminy należy ułatwiać i zagospodarowywać, a w niektórych przypadkach przywracać dostęp do naturalnych i sztucznych miejsc widokowych, punktów i ciągów. Gmina potrzebuje utrzymania walorów krajobrazowych zieleni przydrożnej, jej odtworzenia i ciągłego uzupełniania (aleje, szpalery

drzew). Parki wymagają uporządkowania i zagospodarowania. Rozwój gminy powinien także przysparzać mu nowych wartości, w tym wartości estetycznych. W nawiązaniu do dziedzictwa historii trzeba tworzyć w gminie nowe, współczesne układy urbanistyczne, zespoły komponowanej zabudowy i zieleni oraz nowe założenia parkowe. Formy architektoniczno-przestrzenne zabudowy powinny być dostosowane do charakteru miejscowości, jej klimatu przestrzennego i wymogów konserwatorskich. Budynki jednorodzinne zakłada się o wysokości do 2 kondygnacji. Zaleca się lokalizację budynków wolno stojących. Budynki wielorodzinne zakłada się o wysokości do 3 kondygnacji.

IV.7. FUNKCJE. ZASADY ZAGOSPODAROWANIA OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH

Dotychczasowa struktura funkcjonalna gminy Brojce oraz wyniki przeprowadzonych prac analitycznych, w tym synteza uwarunkowań determinujących jej rozwój, potwierdzają utrzymanie następujących funkcji podstawowych:

- funkcje gospodarki rolnej,
- funkcje gospodarki leśnej,
- funkcje rybactwa

Za funkcje uzupełniające uważa się turystykę oraz wielokierunkową działalność gospodarczą w tym produkcję. Funkcje towarzyszące funkcjom podstawowym to funkcja mieszkaniowa i funkcje obsługi w zakresie rolnictwa, rozwoju usług, komunikacji i infrastruktury technicznej.

W Studium wyróżniono obszary funkcjonalne:

1. gospodarki rolnej, w tym:
  - a) obszary o dominacji funkcji rolniczej,
  - b) obszary o preferowanej funkcji rolniczej,
  - c) obszary wielofunkcyjnego rozwoju wsi.
2. obszar wielofunkcyjnego rozwoju miejscowości Brojce.
3. gospodarki leśnej.
4. turystyki w strefie jezior.
5. rybactwa.

6. obszary możliwej lokalizacji elektrowni wiatrowych w granicach zmiany studium.

IV.7.1 ROLNICTWO, LEŚNICTWO, RYBACTWO

Uwzględniając różnorodność przyrodniczą i gospodarczą, preferencje i potencjał rozwoju poszczególnych gmin, województwo zachodniopomorskie podzielono w Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego na 6 wieloprzestrzennych obszarów o jednorodnych cechach. W ramach tych obszarów wydzielono mniejsze jednostki - podstruktury (obszary funkcjonalne), którym przypisano określone funkcje. Gmina Brojce należy do obszaru wieloprzestrzennego II : "Obszar aktywizacji gospodarczej o wiodącej funkcji rolniczej z zachowaniem funkcji ochronnych." W ramach obszarów funkcjonalnych gmina należy do obszaru IIB : "Obszar aktywizacji gospodarczej - strefa rolnicza wymagająca restrukturyzacji (rolnictwo, rolnictwo ekologiczne, przetwórstwo rolno - spożywcze i inne)."

a **Rolnictwo. Predyspozycje do uznania funkcji rolniczej za wiodącą** wynikają z :

- struktury użytkowania gruntów w gminie. W łącznej powierzchni gminy wynoszącej 11806 ha użytki rolne stanowią ok. 72,2%. W strukturze użytków rolnych użytki zielone stanowią ok. 19,5%. Strukturę powyższą należy uznać za stabilną;
- rolniczych tradycji terenu;
- jakości użytków rolnych, to znaczy z występowania zwartych, dużych kompleksów żyznych gleb klas bonitacji III i IVa (66,8% gruntów ornych), z występowaniem na terenie całej gminy mniejszych kompleksów klasy IVb;
- dominacji kompleksów glebowych pszennych i żytnich b.dobrych i dobrych;
- warunków glebowych, klimatycznych, rzeźby terenu i warunków wodnych sprzyjających produkcji pszenicy, jęczmienia, rzepaku i ziemniaka;

- dobrej jakości użytków zielonych. 78% powierzchni użytków zielonych przypada na kompleks 2z średni, co sprzyja rozwojowi bydła;
- ukształtowania powierzchni terenu. Faliste ukształtowanie powierzchni terenu szczególnie we wsiach Kiełpino, Raciborów i Tapadły w nieznanym stopniu utrudnia uprawę gleb, ale podnosi walory krajobrazowe;
- struktury władania użytkami rolnymi. Na ogólną liczbę użytków rolnych w gminie wynoszącą 8517 ha we władaniu rolników indywidualnych jest 2266 ha. Wzrasta jednocześnie w sposób dynamiczny ilość użytków rolnych będących w użytkowaniu rolników indywidualnych w formie dzierżaw krótko- i średnioterminowych;
- struktury zatrudnienia mieszkańców. Z rolnictwa utrzymuje się 12,2% mieszkańców gminy. Dodatkowo, przeważająca część bezrobotnych to osoby poprzednio zatrudnione w sektorze państwowym rolnictwa.

W celu ochrony użytków rolnych zaleca się:

- racjonalne gospodarowanie gruntami rolnymi poprzez wyznaczanie na cele inwestycyjne terenów o niższych klasach bonitacyjnych
- zachowanie w dotychczasowym użytkowaniu użytków zielonych w dolinach rzek i zagłębieniach bezodpływowych
- zachowanie wszystkich oczek wodnych i torfowisk w obrębie użytków rolnych jako naturalnych zbiorników wodnych
- stosowanie odpowiednich zabiegów przeciw erozyjnym w strefach zagrożenia gleb erozją wodną (zalesienia, zakrzewienia).
- uznanie lasów leżących w obszarach erozyjnych, zwłaszcza tych położonych wzdłuż stref krawędziowych rzek za lasy glebochronne

Ogólne zasady zagospodarowania przestrzennego:

- restrukturyzacja mienia Skarbu Państwa wraz z koniecznością wprowadzenia przemian we wsiach po byłych państwowych gospodarstwach rolnych lub dominacji własności państwowej
- lepsze wykorzystanie budynków inwentarskich, magazynowych po byłych pgr
- rozwój funkcji nierolniczych umożliwiających uzyskanie dodatkowych dochodów (np. agroturystyka)
- dążenie do zalesień gleb kompleksów 6 i 7, które występują na około 300ha, na gruntach po byłej Stacji Hodowli Roślin w Dargosławiu
- umacnianie silnych gospodarstw prywatnych ustawionych na produkcję towarową
- konieczność propagowania i powstawania grup producentów rolnych

Zasada zagospodarowania przestrzennego polega na wyodrębnieniu trzech grup obszarów funkcjonalnych o zróżnicowanych zasadach użytkowania:

- 1) obszary o dominacji funkcji rolniczej,
- 2) obszary o preferowanej funkcji rolniczej,
- 3) obszary wielofunkcyjnego rozwoju wsi.

Rozmieszczenie przestrzenne w /w obszarów funkcjonalnych determinowane jest uwarunkowaniami środowiska przyrodniczego czyli przede wszystkim: jakości gleb, ukształtowania terenu oraz stosunków wodnych.

1) Obszary o dominacji funkcji rolniczej:

- utrzymanie dotychczasowego użytkowania rolniczego terenu,
- zachowanie dotychczasowego pastwiskowo-łąkarskiego użytkowania gruntów organicznych (zapobieganie utracie wartości produkcyjnych gleb organicznych),
- wyłączenie z wszelkiej zabudowy i urbanizacji terenów zalewowych
- wzdłuż wałów przeciwpowodziowych oraz rzek i otwartych kanałów melioracyjnych pozostawienie wolnego pasa technicznego o szerokości 6-8m, celem umożliwienia dojazdu do miejsca awarii lub przeprowadzenia remontu i konserwacji tych obiektów
- utrzymanie systemu urządzeń melioracyjnych w zlewniach rzek Lubieszowa, Brodziec, Lubosiel

- strefa bezinwestycyjna (poza jednostkami osadniczymi i obszarami wskazanymi w dalszej części studium),
- optymalna koncentracja zabudowy w obecnych granicach miejscowości, ze wskazaniem zwiększenia zwartości układu mające na celu ograniczenie tendencji rozwoju liniowego jednostek osadniczych,
- w granicach miejscowości dopuszcza się nową zabudowę zagrodową i mieszkaniową oraz zabudowę na potrzeby rolnictwa (przechowalnie, magazyny, mieszalnie pasz itp.) oraz jego obsługi,
- preferowane wykorzystanie istniejącego majątku trwałego dla celów rolniczych., zgodnie z standardami określonymi w niniejszym opracowaniu.

2) Obszary o preferowanej funkcji rolniczej:

- wyłączenie z wszelkiej zabudowy i urbanizacji terenów zalewowych
- wzdłuż wałów przeciwpowodziowych oraz rzek i otwartych kanałów melioracyjnych pozostawienie wolnego pasa technicznego o szerokości 6-8m, celem umożliwienia dojazdu do miejsca awarii lub przeprowadzenia remontu i konserwacji tych obiektów
- utrzymanie systemu urządzeń melioracyjnych w zlewniach rzek Lubieszowa, Brodziec, Lubosiel
- preferowane dotychczasowe użytkowanie rolnicze terenów z dopuszczeniem jego zmian dla potrzeb innych funkcji wiodących i towarzyszących :
- leśnictwo na obszarach wytyczonych granicą rolno-leśną,
- optymalna koncentracja zabudowy w obecnych granicach miejscowości, ze wskazaniem zwiększenia zwartości układu mające na celu ograniczenie tendencji rozwoju liniowego jednostek osadniczych;
- w granicach miejscowości dopuszcza się nową zabudowę zagrodową i mieszkaniową, a także inwestycje związane z obsługą rolnictwa oraz inwestycje do celów pozarolniczych;
- dopuszcza się możliwość rewitalizacji istniejących zespołów dworskich i dworsko-parkowych do celów poza rolniczych (preferowana funkcja turystyczna);
- optymalne wykorzystanie istniejącego majątku trwałego, zgodnie ze standardami określonymi w niniejszym opracowaniu.

3) Obszary wielofunkcyjnego rozwoju wsi:

- preferowany rozwój zabudowy mieszkaniowej, zagrodowej, letniskowej oraz na potrzeby usług, handlu i działalności produkcyjnej w powiązaniu z istniejącą siecią osadniczą,
- dopuszczalna się rozwój struktur rekreacyjno-turystycznych i produkcyjno-usługowych poza obszarami jednostek osadniczych, zgodnie ze standardami określonymi w niniejszym studium.

b Leśnictwo należy do grupy funkcji podstawowych, wynika to z udziału powierzchni leśnych (ok. 19,3%) w ogólnej powierzchni gminy, co w liczbach bezwzględnych wynosi 2284,4 ha. Zdecydowana większość lasów należy do Lasów Państwowych (ok. 92% ogólnej powierzchni lasów w gminie). Przewidywane zalesianie gruntów porolnych w okresie perspektywicznym spowoduje wzmocnienie funkcji gospodarki leśnej.

Zasady zagospodarowania przestrzennego polegają na:

- utrzymaniu zasięgu przestrzennego terenów leśnych wynikającego z uwarunkowań naturalnych,
- prowadzeniu gospodarki leśnej wg postanowień planów urządzania lasów,
- zwiększeniu powierzchniowym istniejących obszarów leśnych drogą zalesień obszarów porolnych w granicy rolno-leśnej. W pierwszej kolejności preferowane dolesienia na glebach o niskiej jakości, położonych w strefach alimentacji wód podziemnych, na terenach podatnych na erozję, na obszarach oznaczonych w studium,
- zmianie struktury użytkowania terenów leśnych polegającej na zwiększeniu zasięgu lasów ochronnych. Za lasy ochronne należy w uznać wszystkie lasy leżące w obszarach narażonych na erozję, położonych w dolinach rzecznych (zwłaszcza wzdłuż rzeki Regi), łęgów, olesów bagiennych, grądów,

- przystosowaniu przydatnych kompleksów leśnych, wyznaczonych na podstawie analiz szczegółowych, do pełnienia funkcji turystycznych i rekreacyjnych (ścieżki rowerowe, szlaki piesze, punkty widokowe, miejsca piknikowe),
- prowadzeniu w dolinie Mołstowej gospodarki leśnej tak aby wyeliminować do minimum zręby całkowite na znacznych powierzchniach,
- preferowaniu w dolinie Mołstowej mozaiki terenów leśnych (lasy olszowe i łągi),
- ograniczeniu penetracji turystycznej w strefie lasów o najniższej odporności,
- wprowadzeniu wzdłuż dróg, zwłaszcza turystycznych zadrzewień liniowych.

c **Łowiectwo, wędkarstwo**

Do działań w zakresie łowiectwa i wędkarstwa należą:

- ochrona cieków wodnych
- wypracowanie modelu zarządzania i ochrony cieków wodnych, a w szczególności tych odcinków, które są szczególnie atrakcyjne dla wędkarzy. Cieki takie jak Mołstowa wraz z dopływami i Rega, które są jednymi z nielicznych tarlisk ryb łososiowych stanowią najwyższą atrakcję tej gminy i chyba są jedynym elementem, który może przyciągnąć tu turystów i potencjalnych inwestorów.

IV.7.2. OSADNICTWO

W poszczególnych miejscowościach zakłada się przekształcanie istniejącej struktury poprzez jej modernizację i intensyfikację lub całkowitą restrukturyzację funkcji i formy zabudowy z dostosowaniem do wymagań ekologicznych, kompozycyjnych i kulturowych. Istniejące wsie i osiedla mieszkaniowe traktuje się generalnie jako tereny ukształtowane przestrzennie, gdzie funkcję mieszkalną jako wiodącą, należy chronić. W miejscowościach dopuszcza się uzupełnienia zabudowy mieszkaniowej i zagrodowej, realizację brakujących obiektów zwłaszcza o funkcji usługowej oraz urządzeń infrastruktury społecznej i technicznej. Jedną z zasad kształtowania nowych struktur zabudowy powinna być ochrona krajobrazu z jednoczesnym wykorzystaniem jego walorów. Należy ograniczać rozwój miejscowości w kierunku obszarów wartościowych przyrodniczo i krajobrazowo takich jak rzeki i lasy. Nie należy realizować zabudowy o zbyt wysokim wskaźniku intensywności. Na obszarze gminy ogranicza się – z wyjątkiem miejscowości Brojce - wysokość nowej zabudowy do 2,5 kondygnacji. W obrębie zabudowy miejscowości Brojce dopuszcza się wysokość budynków do 3 kondygnacji.

IV.7.3. USŁUGI

Należy rozbudowywać usługi generalnie w oparciu o sieć istniejących usług podstawowych. Powinny być lokowane przede wszystkim branże bezpośrednio związane z obsługą ludności. Coraz wyższe wymagania stawiane systemowi kształcenia całego społeczeństwa sprawiają, że należy zakładać wysokie wskaźniki uczestnictwa dzieci i młodzieży na poszczególnych etapach zdobywania wiedzy. Wychowaniem i edukacją przedszkolną powinno być objętych co najmniej 50% dzieci w grupie wiekowej 3 - 5 lat, a edukacją w szkołach średnich ogólnych i zawodowych minimum 90% młodzieży. Zreformowane szkolnictwo powinno opierać się na istniejących obiektach. Nowe szkoły podstawowe, zarządzane przez organy publiczne, powinny być projektowane na ok. 500÷600 dzieci. Na cele realizacji nowej infrastruktury społecznej zakłada się, poza budową nowych obiektów, również możliwość rozbudowy bądź przekształcania jednostek istniejących lub adaptacji obiektów o innym użytkowaniu. Nowe obiekty realizowane mogą być jako wolno stojące, wbudowane z wydzielonym terenem rekreacyjnym oraz jako obiekty połączone ze sobą na wspólnej działce. Świadczenia zdrowotne realizowane są na ogół bez utrzymania standardów systemowych. Generalnie zdaje egzamin system oparty o lekarza rodzinnego, dlatego powinien on być nadal intensywnie rozwijany. Miejscowość uznaje się za podstawową jednostkę rozwoju integrujących form kultury. Wszelka działalność kulturalna powinna być łączona, przede wszystkim ze szkołą.

IV.7.4. PRODUKCJA, SKŁADY, BAZY

Zakłada się utrzymanie i selektywny rozwój występujących w ograniczonym zakresie funkcji produkcyjnych oraz magazynowej. Szczególny nacisk powinien być położony na restrukturyzację funkcji i formy istniejącego zainwestowania poprzez modernizację istniejącej zabudowy, wymianę substancji zdekapitalizowanej, intensyfikację wykorzystania przestrzeni, likwidację negatywnego oddziaływania na środowisko przyrodnicze, wprowadzenie zieleni izolacyjnej. Minimalny udział powierzchni niezabudowanej i nieutwardzonej w obszarze inwestycji nie powinien być mniejszy niż 30%. Uciążliwości obiektów winny zawierać się w granicach własnych działek. Zasady zagospodarowania przestrzennego, w tym rozmieszczenia przestrzennego poszczególnych elementów funkcjonalnych, dostosowane winny być, w zależności od charakteru produkcji, do uwarunkowań lokalnych. Główne tereny rozwojowe generalnie pokrywają się z obecnym użytkowaniem o funkcji komercyjnej. Nowe układy przestrzenne należy kształtować w sposób minimalizujący ujemne skutki oddziaływania na środowisko, w tym na jakość powietrza. Należy zatem kierunkować rozwój na lokalizacje inwestycji wysokich technologii, nowoczesnych. Utrzymuje się swobodę lokalizacji dla drobnej produkcji o niskim wskaźniku zatrudnienia w istniejącej strukturze osadniczej na warunkach określonych wyżej.

IV.7.5. TURYSTYKA

Ze względu na uwarunkowania zewnętrzne, a także ze względów ekologicznych i ekonomicznych, funkcja turystyczna powinna być preferowana jako jedna z ważniejszych funkcji. Z przeprowadzonych analiz oraz waloryzacji tematycznych obszaru gminy (środowiska przyrodniczego, środowiska kulturowego) wynika, że stanowić będzie ona rolę znaczącą, ale nie podstawową dla gospodarki gminy. Należy także wykorzystać szansę płynącą z położenia gminy w odległości ca 20 km od wybrzeża Bałtyku. Wiodącą funkcją turystyki w gminie pozostać powinna turystyka krajoznawcza (wędrorna kwalifikowana) z bazą recepcyjną dla turystyki indywidualnej, grupowej, krótkopobytowej o znaczeniu lokalnym oraz sporty wodne (przede wszystkim kajakarstwo). Do innych kierunków działań, które powinny być podjęte w celu podniesienia atrakcyjności turystycznej gminy należy:

- odtworzenie dawnego zagospodarowania istniejących parków,
- utrzymanie i rozwój odpowiednich i zróżnicowanych w stosunku do warunków form turystyki (piesza, rowerowa, samochodowa, jazda konna) na terenie dużych kompleksów zielonych,
- tworzenie zaplecza usługowego w postaci obiektów gastronomii, handlu,
- wyznaczenie i realizacja tras rowerowych do terenów rekreacyjnych, a także w powiązaniu z projektowanymi międzynarodowymi trasami rowerowymi na terenie województwa,
- stała profesjonalna promocja.

Rozwijać się powinny usługi o zróżnicowanym standardzie: obiekty agroturystyki, motele, pensjonaty, kempingi, pola biwakowe wraz z całą infrastrukturą usług turystycznych (gastronomia, punkty informacji turystycznej). Jako bazę noclegową wykorzystać można (po odpowiedniej adaptacji) istniejące obiekty dawnych założeń pałacowych i dworskich (jak na przykład w Uniestowie lub Dargosławiu. W Uniestowie z racji bliskiego sąsiedztwa kompleksu leśnego możliwe jest utworzenie ośrodka myśliwskiego lub jeździeckiego.

Dobrze przygotowana oferta agroturystyczna przyczyni się do:

- zwiększenia możliwości zatrudnienia i uzyskania dodatkowych źródeł dochodu przez mieszkańców wsi świadczących podstawowe usługi agroturystyczne (zakwaterowanie), jak i usługi komplementarne, np. gastronomia, handel, rzemiosło, pamiątkarstwo, itp.
- zwiększenia zbytu bezpośredniego na niektóre produkty rolne, ogrodnicze,
- ocalenia wielu zabytków wiejskiej architektury od zniszczenia,
- wzrostu wartości terenów rolnych i nieużytków przez ich zagospodarowanie i wykorzystanie do rozwijania agroturystyki.

Baza turystyczna powinna być lokalizowana powiązaniu z rejonami kompleksów rekreacyjnych czy zieleni masowego wypoczynku.

Zasady zagospodarowania przestrzennego wynikające z predyspozycji obszaru (udokumentowane pracami analitycznymi) sprowadzają się do określenia głównych i uzupełniających terenów dla rozwoju tej formy aktywności gospodarczej. Funkcję obszarów głównych przypisano następującym terenom:

- 1) dolina Mołstowej
- 2) dolina Regi
- 3) lasy

Powyższe obszary łączy układ sieciowy "infrastruktury turystycznej" w formie ścieżek rowerowych, szlaków i ścieżek pieszych, szlaków wodnych oraz tras dla turystyki kołowej o odpowiednim wyposażeniu techniczno-usługowym. Układ ten łączy także teren gminy z regionem i obszarami otaczającymi. Obszary "nakładają się" na obszary działalności gospodarczej o charakterze rolniczym i leśnym. Jednakże ze względu na fakt, iż w większości użytki rolne, wchodzące w skład tych obszarów, posiadają niską produktywność, pojawienie się sytuacji konfliktowych nie jest przewidywane, szczególnie, gdy na obszarach tych, także leśnych, zastosowane zostaną racjonalnych zasad zagospodarowania.

Główne zasady kształtowania infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na terenie gminy Brojce są następujące:

- dostosowanie skali i formy architektonicznej zabudowy o funkcji rekreacyjnej i turystycznej do regionalnej formy zabudowy,
- preferowane wykorzystanie – po adaptacji - istniejących obiektów, głównie założeń dworskich i pałacowych,
- preferowane wiązanie zabudowy turystyczno-rekreacyjnej z istniejącymi układami osadniczymi,
- wyznaczenie szlaków turystycznych i ścieżek dydaktycznych w obrębie stref faunistycznych. Jednym z głównych kierunków rozwoju gminy powinno być zagospodarowanie przyrodnicze nastawione na walory ichtiologiczne,
- rozmieszczenie ośrodków wypoczynkowych i urządzeń obsługi ruchu turystycznego na obrzeżach stref faunistycznych, a nie w ich centrum,
- zakazuje się lokalizacji miejsc wypoczynkowych na terenach rezerwatów, ostoi zwierzyny i w strefach wokół gniazd ptaków chronionych,
- dla projektowanych struktur turystycznych ustala się konieczność rozwiązania gospodarki wodno-ściekowej zgodnie z zasadami zawartymi w niniejszym studium.

IV.7.6. OBSZARY MOŻLIWEJ LOKALIZACJI ELEKTROWNI WIATROWYCH W GRANICACH ZMIANY STUDIUM

Przedmiotem zmiany Studium jest dodanie terenów pod lokalizację elektrowni wiatrowych w miejscowościach Bielikowo, Darzewo oraz na terenach dawnego nasypu kolejowego na odcinku granica gminy Brojce z gminą Trzebiatów – Uniestowo – Dargosław oraz Strzykocin – Brojce. Obowiązujące Studium wskazuje obszary możliwej lokalizacji elektrowni wiatrowych na terenach ograniczonych drogami Brojce – Stołaż - Tapadły – Przybiernowo - Brojce (z wyłączeniem wzniesienia Polanice). Rejon Mołstowa, Bielikowo, Strzykocin, Darzewo i Pruszcz, (z wyłączeniem wzniesienia Leszczynka, Skorzec).

Obszary przeznaczone pod budowę elektrowni wiatrowych wyznaczone są poza granicami obszarów chronionych, o których mowa w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. 2013 poz. 627, ze zmianami). Najbliżej położone obszary prawnie chronione w pobliżu planowanych obszarów możliwej lokalizacji elektrowni wiatrowych (w nawiasie podano odległość):

1. Obszary Natura 2000

- Obszar specjalnej ochrony ptaków „Wybrzeże Trzebiatowskie” PLB320010 (około 3,5 km),
- Specjalny obszar ochrony siedlisk „Dorzecze Regi” PLH320049 (2,0 km),
- Specjalny obszar ochrony siedlisk „Trzebiatowsko-Kołobrzski Pas Nadmorski” PLH320017 (7,0 km),
- Specjalny obszar ochrony siedlisk „Kemy Rymańskie” PLH320012 (5 km)
- Obszar specjalnej ochrony ptaków „Zatoka Pomorska” PLB990003 (14 km)
- Specjalny obszar ochrony siedlisk „Ostojka na Zatoce Pomorskiej” PLH990002 (14 km)

2. Rezerваты przyrody

- rezerwat „Mszar koło Siemidarżna” - 0,6 km
- rezerwat „Roby” – 9,0 km.

3. Parki narodowe, krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu

Parki narodowe, krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu znajdują się w dużo większej odległości. Najbliższy taki obiekt - Obszar Chronionego Krajobrazu „Koszaliński Pas Nadmorski” - znajduje się w odległości ok. 15 km.

4. Inne

W pobliżu obszarów możliwej lokalizacji elektrowni wiatrowych zwraca uwagę obecność dwóch blisko położonych, stosunkowo dużych kompleksów leśnych: przylegającego do terenu farmy od północnego wschodu między Uniestowem i Petrykozami oraz oddalonego od farmy o 2 km na północ - między Mirosławicami i Paliczynem.

Wyznaczono dwie kategorie obszarów możliwej lokalizacji elektrowni wiatrowych:

- obszary możliwej lokalizacji elektrowni wiatrowych na terenach rolnych (oznaczone symbolem R/EW),
- obszary możliwej lokalizacji elektrowni wiatrowych na nasypie kolejowym (oznaczone symbolem KK/EW).

Obszary możliwej lokalizacji elektrowni wiatrowych na terenach rolnych (oznaczone symbolem R/EW)

Obszar stanowią grunty orne o łącznej pow. 36 ha, na których możliwa jest lokalizacja elektrowni wiatrowych z zachowaniem stosownej odległości od terenów zabudowanych oraz terenów lasów. Tereny zostały wskazane w oparciu o wstępne rozpoznanie uwarunkowań wietrznych, akustycznych, ornitologicznych i chiropterologicznych.

Kierunki zagospodarowania:

- tereny rolnicze,
- możliwość lokalizacji elektrowni wiatrowych wraz z urządzeniami towarzyszącymi, placami, dojazdami itp. oraz pozostałą infrastrukturą techniczną i komunikacyjną,
- zakaz zalesiania oraz lokalizacji budynków mieszkalnych.

Obszary możliwej lokalizacji elektrowni wiatrowych na nasypie kolejowym (oznaczone symbolem KK/EW)

Obszar stanowią tereny dawnego nasypu kolejowego (po dawnej kolei wąskotorowej) o łącznej pow. 8ha, na których możliwa jest lokalizacja elektrowni wiatrowych. Tereny zostały wskazane w oparciu o wstępne rozpoznanie uwarunkowań wietrznych, akustycznych, ornitologicznych i chiropterologicznych.

Kierunki zagospodarowania:

- tereny dawnej linii kolejowej wąskotorowej,
- możliwość lokalizacji elektrowni wiatrowych wraz z urządzeniami towarzyszącymi, placami, dojazdami itp. oraz pozostałą infrastrukturą techniczną i komunikacyjną,
- ścieżki rowerowe i szlaki piesze

Strefa ochronna EW1

Wokół obszaru R/EW i KK/EW wyznaczono granice strefy ochronnej EW1, obejmującej potencjalny obszar oddziaływania elektrowni wiatrowych ze względu na emitowany hałas 45dB. W jej obrębie zakazuje się lokalizacji budynków mieszkalnych, w tym budynków mieszkalnych w zabudowie zagrodowej, jednorodzinnej, wielorodzinnej, czy mieszkaniowo-usługowej. Faktyczne oddziaływanie ze względu na hałas zależeć będzie od ilości, rozmieszczenia i parametrów akustycznych turbin, co zostanie określone na etapie procedury pozwolenia na budowę.

Zapewnienie właściwej ochrony przed hałasem odbywa się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego poprzez różnicowanie terenów o różnych funkcjach lub różnych zasadach zagospodarowania, i wskazanie, które z nich należą do poszczególnych rodzajów terenów, o których mowa w art. 113 ust. 2 pkt 1 ustawy prawo ochrony środowiska.

Wszelkie projektowane elektrownie wiatrowe o wysokości równej i większej od 50 m n.p.t. podlegają przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, zgłoszeniu do właściwego organu nadzoru nad lotnictwem wojskowym, a powyżej 100m do właściwego organu nadzoru nad lotnictwem cywilnym zgodnie z obowiązującymi przepisami odrębnymi.

IV.8 KIERUNKI ROZWOJU SYSTEMU TRANSPORTOWEGO

Sieć drogowa

Istniejąca sieć drogowa będzie wymagała przekształceń zmierzających w kierunku stworzenia warunków dla sprawnego przemieszczania się osób i towarów. Zakłada się, że podstawową rolę w obsłudze przewozów pasażerskich będzie pełniła komunikacja zbiorowa i w związku z tym przy rozbudowie i modernizacji sieci drogowej muszą być uwzględniane jej potrzeby. Ważnym elementem systemu transportowego będą ścieżki rowerowe. Stworzenie właściwych warunków do korzystania z roweru spowoduje zwiększenie udziału ruchu rowerowego w podziale zadań przewozowych. Przewiduje się realizację ścieżek rowerowych na obszarze całej gminy. Będą to ciągi o charakterze rekreacyjnym jak i szeroko pojętym ogólnym (praca, szkoły, usługi). Gminny układ ścieżek rowerowych będzie nawiązywał do projektowanych układów zewnętrznych. Będzie on rozbudowywany i uzupełniany w miarę występujących lokalnych potrzeb. Schemat głównych ciągów rowerowych pokazany jest na rysunku Studium.

Komunikacja zbiorowa

Podstawowym środkiem komunikacji zbiorowej będzie autobus. Zakłada się poprawę standardów obsługi komunikacją zbiorową (wysoka częstotliwość, odpowiednia zdolność przewozowa). Poprawa funkcjonowania komunikacji zbiorowej wymagać będzie modernizacji i rozbudowy zaplecza technicznego.

Parkowanie

Powinna obowiązywać zasada uwarunkowania realizacji każdego obiektu rozwiązaniem przez inwestora problemu miejsc postojowych dla samochodów w ilości niezbędnej dla prawidłowego funkcjonowania obiektu.

IV.9 KIERUNKI ROZWOJU SYSTEMÓW INŻYNIERII KOMUNALNEJ

Zaopatrzenie w wodę.

W celu poprawy jakości życia mieszkańców gminy oraz polepszenia warunków dla rozwoju działalności gospodarczej (np. agroturystyka) należy dążyć do zwodociągowania jak największej liczby budynków mieszkalnych i gospodarstw wiejskich. Ze względu na wysokie koszty uzdatniania wody, należy realizować to poprzez modernizację zawężonej liczby ujęć. Do modernizacji wskazuje się stacje wodociągowe w: Bielikowie, Cieszycach, Darzewie, Kiełpinie i Pruszczu. W oparciu o w/ w ujęcia należy uzbrajać pozostałe jednostki osadnicze. Dla zabezpieczenia przed pogorszeniem jakości ujmowanej wody wyznaczyć i zagospodarować strefy ochronne ujęć zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami oraz odprowadzić ścieki poza granice stref ochronnych. Należy wykonać opracowanie programu zaopatrzenia ludności w wodę z awaryjnych studni publicznych z uwzględnieniem bilansu możliwości i potrzeb dla całej gminy oraz przystosowanie studni awaryjnych i basenów przeciwpożarowych do sprawnego uruchomienia eksploatacyjnego w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych.

Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków.

W zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków ustala się następujące zasady i kierunki:

- Zmodernizowaną oczyszczalnię ścieków w Brojcach uznać za centralną oczyszczalnię przewidzianą do obsługi całej gminy
- Systematycznie realizować kanalizacje lokalne w poszczególnych miejscowościach wraz z rurociągami przesyłowymi
- Jako priorytet traktować rozbudowę i modernizację (przebudowa na sieć rozdzielczą) kanalizacji w Brojcach
- Do czasu zrealizowania systemu przesyłającego ścieki oraz przy pojedynczych zabudowaniach - dopuszcza się stosowanie szczelnych zbiorników magazynujących i transport beczkownikami lub oczyszczalnie przydomowe.

Usuwanie i unieszkodliwianie odpadów.

Pozostawia się istniejący system usuwania odpadów komunalnych przez wywożenie na wysypiska w Dargosławiu. Wyznaczenie nowego terenu pod wysypisko odpadów stałych powinno być poprzedzone studium lokalizacyjnym opartym na szczegółowych badaniach geologiczno-gruntowych i hydro-geologicznych. Postuluje się wprowadzenie segregacji odpadów we wszystkich częściach gminy.

Zaopatrzenie w gaz.

Możliwość doprowadzenia gazu do wszystkich miejscowości gminy uzależniona jest od budowy gazociągu wysokiego ciśnienia Goleniów - Nowogard - Karlino, zgodnie z opracowanym Studium Programowym Możliwości Rozwoju Przestrzennego Województwa z 1996r. Według przedmiotowego Studium termin realizacji gazociągu przypada na lata 2001 - 2005. Gazociąg wysokiego ciśnienia w kierunku miejscowości Brojce zakończony zostanie stacją redukcyjną I stopnia w miejscowości Brojce.

Proponuje się zasilanie wszystkich miejscowości w gminie poprzez gazociągi średniego ciśnienia z podłączeniem do odbiorców z zastosowaniem indywidualnych reduktorów lub stacji redukcyjnych II stopnia. Dla realizacji sieci gazociągów średniego ciśnienia poza miejscowościami wzdłuż terenów przeznaczonych na komunikację, należy poza pasem drogowym zarezerwować teren na infrastrukturę inżynierską. Przez tereny leśne można prowadzić gazociągi w pasie drogowym.

Zaopatrzenie w ciepło

Do celów grzewczych będą stosowane różne nośniki energii i systemy ogrzewania dobierane w oparciu o rachunek ekonomiczny. Uzupełniające źródło ciepła stanowić będą lokalne kotłownie gazowe a także gazowe ogrzewanie indywidualne. Przewiduje się głównie ogrzewanie indywidualne gazem. Możliwe są różne rozwiązania spełniające wymagania ochrony środowiska. Zalecane jest w tym przypadku wykorzystywanie paliw płynnych i niekonwencjonalnych źródeł energii - geotermalnej, słonecznej, wiatrowej, wodnej i innych.

Elektroenergetyka i telekomunikacja.

Gmina nadal zasilana będzie z państwowej sieci energetycznej. Budowa nowych linii energetycznych i modernizacja istniejących, budowa nowych stacji transformatorowych będzie wynikała z budowy na terenie gminy nowych inwestycji.

Przewiduje się dalszy, swobodny rozwój systemu telekomunikacyjnego z wykorzystaniem najnowszych metod i technologii (w tym sieci światłowodowe, systemy bezprzewodowe i inne).

Na terenie gminy Brojce wskazane są obszary pod lokalizację wież elektrowni wiatrowych. Ich lokalizacja jest zgodna z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego, oraz z polityką energetyczną państwa.

Celem strategicznym polityki państwa jest zwiększanie wykorzystania zasobów energii odnawialnej, tak aby udział tej energii w końcowym zużyciu energii brutto osiągnął w 2020 roku 15%. Na przedsiębiorstwa energetyczne sprzedające energię elektryczną odbiorcom końcowym nałożono obowiązek przedstawiania do świadectw pochodzenia energii elektrycznej z OZE (tzw. zielone certyfikaty). Zgodnie z nałożonymi obowiązkami, udział energii elektrycznej wytworzonej z OZE w ilości sprzedanej energii powinien w kolejnych latach wynosić: 2009 r. – 8,7%, 2010 do 2012 – 10,4%, aż do osiągnięcia w 2017 r. – 12,9%.

Regulacja stosunków wodnych.

Poprawę stosunków wodnych na poszczególnych obszarach przewiduje się uzyskać poprzez różnego rodzaju zabiegi administracyjne, gospodarcze, pielęgnacyjne. Zasadą winno być zatrzymywanie maksymalnej ilości wód opadowych i powierzchniowych na obszarze zlewni przez jej zalesianie, budowę mniejszych i większych zbiorników wodnych, progów na ciekach, oczek wodnych oraz maksymalny udział powierzchni ekopozytywnych na terenach zabudowanych. Zaleca się przywrócenie zachwianej równowagi stosunków wodnych przez podniesienie poziomu wód gruntowych w rejonach strefy deficytowej. Poprzez zdecydowane działania administracyjne należy odciąć dopływ ścieków do otwartych cieków naturalnych dla poprawy jakości przepływających nimi wód.

Należy wyłączyć z wszelkiej zabudowy i urbanizacji tereny zalewowe. Należy zakazać prowadzenia nasadzeń drzew i krzewów w obrębie budowli hydrotechnicznych i na terenach zmeliorowanych. Należy utrzymać system urządzeń melioracyjnych w zlewniach rzek Lubieszowa, Brodziec, Lubosiel. Zgodnie z „Programem retencji wody w województwie szczecińskim” opracowanym w 1996 r. należy przewidzieć następujące inwestycje: 1) rzeka Mołstowa w km 1+740 – odbudowa jazu z progiem dla potrzeb Małej Elektrowni Wodnej i retencjonowanie wody; 2) rzeka Mołstowa w km 11+700 – odbudowa jazu z progiem dla potrzeb Małej Elektrowni Wodnej i retencjonowanie wody.

IV.10 USTALENIA W ZAKRESIE OBSZARÓW OBJĘTYCH OBOWIĄZKIEM SPORZĄDZENIA PLANÓW MIEJSCOWYCH.

Zgodnie z ustawą o zagospodarowaniu przestrzennym w studium określa się obszary, dla których sporządzenie planów miejscowych jest:

- A. obowiązkowe na podstawie przepisów szczególnych,
- B. obowiązkowe dla realizacji celów publicznych,
- C. obowiązkowe ze względu na istniejące uwarunkowania.

Dodatkowo w *Studium* pokazano obszary, dla których sporządzenie planów miejscowych jest zalecane (D).

Dzięki temu *Studium* przedstawia wszystkie znane obecnie obszary wymagające sporządzenia planów miejscowych i może być pełną podstawą polityki gminy w zakresie podejmowania opracowania planów miejscowych.

Zgodnie z ustawą “dla obszarów, dla których istnieje obowiązek sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, postępowanie administracyjne w sprawie ustalenia warunków zabudowy i zagospodarowania terenu zawieszają się do czasu uchwalenia planu”.

A. Do obszarów, dla których sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe na podstawie przepisów szczególnych należą w gminie obszary chronionego krajobrazu oraz zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

Dla terenów projektowanych zespołów przyrodniczo-krajobrazowych ustawa nakłada obowiązek sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego w przypadku, gdy ochronę wprowadziła rada gminy (art. 34 ust.2). Jeżeli zespół przyrodniczo-krajobrazowy utworzony zostanie przez wojewodę na mocy art. 32, sporządzanie planu zagospodarowania przestrzennego nie jest wymagane. Ustanowione we właściwym rozporządzeniu wojewody

zakazy są wiążące dla planu miejscowego (jeżeli byłby sporządzany) i decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu (art. 13a ust.9).

B. Obszary, na których przewiduje się zadania dla realizacji lokalnych celów publicznych (z wyjątkiem zadań związanych z budową urządzeń infrastruktury technicznej w granicach pasa drogowego) obejmują następujące grupy:

- inwestycje infrastruktury technicznej,
- komunalne inwestycje infrastruktury społecznej,

W Studium nie pokazano terenów wymagających uzbrojenia (lub dozbrojenia) miejscowości, gdyż nie pozwala na to skala dokumentu ani stan rozpoznania planistycznego. Obowiązek przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego powstaje w tym przypadku po upływie dwóch miesięcy od dnia złożenia wniosku o wydanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

C. Do obszarów, dla których sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest ze względu na istniejące uwarunkowania zakwalifikowano miejscowość Brojce – ośrodek gminy. Obowiązek przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego powstaje po upływie dwóch miesięcy od dnia złożenia wniosku o wydanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

D. W Studium pokazano także obszary, gdzie sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego jest zalecane. Jest to informacja o charakterze promocyjnym, nie powodująca skutków z art. 45.1. ustawy, wskazująca władzom gminy priorytety przystępowania do sporządzania planów miejscowych. Wskazano tu wszystkie miejscowości gminy, które dla prowadzenia prawidłowej polityki przestrzennej powinny dysponować planami lecz – w sytuacji ograniczonych środków i możliwości ich sporządzenia – mogą funkcjonować czasowo bez planu miejscowego, a ewentualna działalność inwestycyjna może być prowadzona w oparciu wyłącznie o przepisy prawa i nie grozi to zniekształceniem struktury funkcjonalno-przestrzennej ani innymi konsekwencjami dla interesu publicznego.

Wszystkie powyższe kategorie (A, B, C, D) wymienione zostały imiennie w Aneksie nr 4.

Na obszarze objętym zmianą studium, jako konsekwencję wprowadzonej zmiany, wskazuje się obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne:

Wszystkie tereny, na których występują grunty rolne klasy I-III lub tereny leśne, a na których dopuszcza się lokalizację elektrowni wiatrowych (których granice należy doprecyzować w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego), będą wymagały uzyskania zgody na zmianę przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Ponadto: wskazuje się konieczność uwzględnienia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego planowanej elektrowni wiatrowej, w celu doprecyzowania optymalnej dla niej lokalizacji, godzącej interesy ekonomiczne z uwarunkowaniami środowiskowymi, krajobrazowymi, a przede wszystkim wynikającymi z istniejącego zagospodarowania terenu - zwłaszcza istniejącej zabudowy. W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego należy również wskazać tereny wyłączone z zabudowy, znajdujące się w strefie potencjalnego ponadnormatywnego oddziaływania akustycznego elektrowni.

IV.11 WNIOSKI DO GMIN OŚCIENNYCH I ADMINISTRACJI RZĄDOWEJ

Formułuje się następujące wnioski do koncepcji zagospodarowania przestrzennego kraju, studium zagospodarowania przestrzennego województwa, planów ochrony, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania oraz planów miejscowych gmin sąsiednich oraz wnioski pozaplanistyczne do różnych organów administracji rządowej i samorządowej, instytucji i organizacji:

1. Należy powołać sieć obszarów chronionych ESOCH. Wojewoda powinien formalnie uznać strefy faunistyczne za miejsca rozrodu i stałego przebywania gatunków chronionych.
2. Rozszerzenie badań obszarów przyrodniczych chronionych na obszary sąsiednich gmin i ustalenie wspólnej strategii w odniesieniu do obszarów granicznych.

ANEKS 1

**WYKAZ OBIEKTÓW I OBSZARÓW PROJEKTOWANYCH I
POSTULOWANYCH DO OBJĘCIA OCHRONĄ PRAWNĄ**

Symbol *	Lokalizacja	Rodzaj proponowanego obiektu chronionego
1	2	3
R-1	Siemidarżno, 2 km O	Rezerwat przyrody
OChK-1	dolina rzeki Regi	Obszar chronionego krajobrazu
OChK-2	dolina rzeki Mołstowej	Obszar chronionego krajobrazu
ZPK-1	dolina rzeki Mołstowej	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy
ZPK-2	dolina rzeki Pniewy	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy
ZPK-3	dolina rzeki Lubosil	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy
ZPK-4	dolina rzeki Lubieszowej	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy
UE - 1	Siemidarżno, 1 km O	Użytek ekologiczny
UE - 2	Brojce 2 km N	Użytek ekologiczny
UE - 3	Smokecino, 0,5 km W	Użytek ekologiczny
UE - 4	Kiełpino, 1,5 km SO	Użytek ekologiczny
UE - 5	Kiełpino, 2 km SO	Użytek ekologiczny
UE - 6	Tapadły, 1 km S	Użytek ekologiczny
UE - 7	Stołaż, 1,5 km S	Użytek ekologiczny
UE - 8	oddz. 135 g Nadl. Gryfice	Użytek ekologiczny
PP1	Brojce k/ kościoła	Pomnik Przyrody
PP2	Brojce k/ Ośrodka Zdrowia	Pomnik Przyrody
PP3	Brojce k/ Ośrodka Zdrowia	Pomnik Przyrody
PP4	Brojce k/ młyna na rz. Mołstowej	Pomnik Przyrody
PP5	Bielikowo k/ kościoła	Pomnik Przyrody
PP6	Grąd park podworski	Pomnik Przyrody
PP7	Grąd park podworski	Pomnik Przyrody
PP8	Leśnictwo Bielikowo 202d	Pomnik Przyrody
PP9	Stołaż	Pomnik Przyrody (grupa drzew)
PP10	Stołaż	Pomnik Przyrody (grupa drzew)

*symbol odpowiada oznaczeniu na planszy Studium

ANEKS 2

**OBIEKTY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO PODLEGAJĄCE OCHRONIE
I POSTULOWANE DO OCHRONY**

I-OBSZARY I OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW

Lp.	Miejscowość	Przedmiot. Nr rej. (...)
1	2	3
1	Brojce	Kościół (279)
3	Dargosław	Park dworski (814), Pałac (67)
5	Kiełpino	Kościół (509)
6	Łatno	Dwór(1092)
7	Mołstowo	Park dworski(304)
8	Pruszcz	Kościół(416)
10	Stołaż	Park dworski(897)
11	Strzykocin	1) Dwór(1091) 2) Park dworski(990)
12	Tapadły	Park dworski(991)
13	Uniestowo	1) Park dworski(988) 2) Dwór(1040)

II-WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH

Lp.*	Miejscowość	Stanowisko	Nr arkusza AZP	Uwagi
1	2	3	4	5
Strefa W.I.				

Lp.*	Miejscowość	Stanowisko	Nr arkusza AZP	Uwagi
1	2	3	4	5
1	Bielikowo	1	18-13/26	Grodzisko z wczesnego średniowiecza
2	Przybiernowo	1	20-13/25	Grodzisko z wczesnego średniowiecza
Strefa W.II.				
3	Brojce	1	19-13/24	
4	Brojce	7	19-13/30	
5	Darzewo	4	18-13/16	
6	Przybiernowo	6	20-13/27	
7	Przybiernowo	7	20-13/28	
8	Przybiernowo	8	20-13/29	
9	Przybiernowo	9	20-13/30	
10	Przybiernowo	9	19-13/4	
11	Strzykocin	1	19-13/37	
Strefa W.III.				
12	Bielikowo	2	18-13/7	
13	Bielikowo	3	18-13/8	
14	Brojce	3	19-13/26	
15	Brojce	4	19-13/27	
16	Brojce	5	19-13/28	
17	Brojce	6	19-13/29	
18	Brojce	8	19-13/31	
19	Brojce	9	19-13/32	
20	Brojce	10	19-13/33	
21	Brojce	11	19-13/36	
22	Cieszyce	1	19-13/34	
23	Cieszyce	2	19-13/35	
24	Dargosław	1	18-13/12	
25	Dargosław	2	18-13/13	
26	Dargosław	3	18-13/11	
27	Dargosław	4	18-13/14	
28	Dargosław	5	18-13/15	
29	Dargosław	6	18-14/107	
30	Dargosław	7	18-14/108	
31	Dargosław	8	18-14/109	
32	Dargosław	9	18-14/110	
33	Dargosław	10	18-14/111	
34	Dargosław	11	18-14/112	
35	Dargosław	12	18-14/113	
36	Darzewo	1	18-13/18	
37	Darzewo	2	18-13/22	
38	Darzewo	3	18-13/19	
39	Darzewo	5	18-13/17	
40	Darzewo	6	18-13/25	
41	Darzewo	7	18-13/21	
42	Darzewo	8	18-13/20	
43	Grząd	1	19-14/1	
44	Grząd	2	19-14/2	
45	Grząd	3	19-14/3	
46	Grząd	4	19-14/4	
47	Grząd	5	19-14/5	
48	Grząd	6	19-14/6	
49	Kielpino	1	19-14/7	

Lp.*	Miejscowość	Stanowisko	Nr arkusza AZP	Uwagi
1	2	3	4	5
50	Kielpino	2	19-14/8	
51	Kielpino	3	19-14/9	
52	Kielpino	4	19-14/10	
53	Kielpino	5	20-14/1	
54	Kielpino	6	20-14/2	
55	Kielpino	7	20-13/7	
56	Kielpino	8	20-14/3	
57	Kielpino	9	20-14/4	
58	Łatno	1	18-13/10	
59	Mołstowo	1	18-13/9	
60	Pruszcz	1	19-12/53	
61	Pruszcz	2	19-12/54	
62	Pruszcz	3	19-12/55	
63	Pruszcz	4	19-13/20	
64	Pruszcz	5	19-13/21	
65	Pruszcz	6	19-13/22	
66	Pruszcz	7	19-13/23	
67	Przybiernowo	2	19-12/57	
68	Przybiernowo	3	19-12/58	
69	Przybiernowo	4	20-12/63	
70	Przybiernowo	5	20-13/26	
71	Przybiernowo	6	19-13/1	
72	Przybiernowo	7	19-13/2	
73	Przybiernowo	8	19-13/3	
74	Przybiernowo	10	19-13/5	
75	Przybiernowo	3	19-13/6	
76	Raduń	1	19-12/59	
77	Raduń	2	19-12/60	
78	Raduń	3	19-12/61	
79	Smokęcino	1	20-14/5	
80	Smokęcino	2	20-14/6	
81	Stołąż	1	20-13/38	
82	Stołąż	2	20-13/37	
83	Stołąż	3	20-13/35	
84	Stołąż	4	20-13/36	
85	Tapadły	1	20-13/31	
86	Tapadły	2	20-13/32	
87	Uniestowo	1	18-13/27	
88	Żukowo	1	18-12/70	
89	Żukowo	2	18-12/71	
90	Żukowo	3	18-12/72	
91	Żukowo	4	18-12/73	
92	Żukowo	1	18-13/6	

*numer kolejny odpowiada numeracji na planszy Studium

III-OBIEKTY PROPONOWANE DO WPISU DO REJESTRU ZABYTKÓW (zasady i sposoby ochrony tych obiektów określa plan miejscowy)

Lp.*	Miejscowość	Przedmiot
1	2	4
1	Brojce	1) dwór, 2) młyn wodny, 3) pałacyk
2	Bielikowo	kościół filialny
4	Darzewo	pałac

Lp.*	Miejscowość	Przedmiot
1	2	4
5	Kielpino	plebania
9	Przybiernowo	1) dwór, 2) park
10	Stołąż	pałac

*numer kolejny odpowiada numeracji na planszy Studium

IV-STREFY OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Miejscowość	Wyznaczone strefy ochrony konserwatorskiej. Przedmiot ochrony	Ilość obiektów wpisanych i proponowanych do wpisu w rejestr zabytków	Ilość obiektów objętych ewidencją konserwatorską
1	2	3	4
Bielikowo	"A"- działka kościelna "K"- cmentarz	1	17
Brojce	"A"- działka kościelna "B"- dziedzińce folwarczne "K"- park dworski i cmentarz komunalny	4	20
Cieszyce	"K"- park	-	1
Dargosław	"A" - zespół pałacowo-parkowy "K" - cmentarze	2	4
Darzewo	"B" - dziedziniec folwarczny "K" - cmentarz	1	13
Kielpino	"A" - działka kościelna "K" - cmentarz komunalny	2	11
Łatno	"B" - zespół pofolwarczny	1	-
Mołstowo	"K" - park dworski, cmentarz	1	5
Pruszcz	"A" - działka kościelna	1	12
Przybiernowo	"A" - zespół dworsko-parkowy "K" - cmentarz	2	4
Smokęcino	"K" - park dworski i cmentarz	-	2
Stołąż	"B" - dziedziniec folwarczny "K" - park dworski	2	6
Strzykocin	"B" - dziedziniec folwarczny "K" - park dworski i cmentarze	2	5
Tapadły	"K" - park pałacowy, cmentarz	1	8
Uniestowo	"B" - podwórze folwarczne "K" - park pałacowy	2	3
Żukowo	"B" - dziedziniec folwarczny i układ ruralistyczny	-	15

V- OBIEKTY CHRONIONE W EWIDENCJI KONSERWATORSKIEJ

Lp.*	Miejscowość	Adres	Obiekt
1	2	3	4
1.	Brojce	Kol. Szóstka nr 1	chałupa
2.		ul. Długa 1	chałupa
3.		ul. Długa 1	stodoła
4.		ul. Długa 2	chałupa
5.		ul. Długa 5	chałupa
6.		ul. Długa 7	stodoła
7.		ul. Długa 7	chałupa
8.		ul. Długa 19	szkoła
9.		ul. Długa 20	chałupa
10.		ul. Długa 40	budynek mieszkalno-usługowy
11.		ul. Długa 43	budynek usługowy

12.	Brojce	ul. Długa 44	chałupa
13.		ul. Długa 45	budynek poczty
14.		ul. Długa 25	chałupa
15.		ul. Długa 46	dwojak
16.		ul. Długa 51	chałupa
17.		ul. Długa 52	zlewnia mleka
18.		ul. Brzozowa 3	dwojak
19.		ul. Młyńska 4	stodoła
20.		ul. Młyńska 3	budynek mieszkalny
1.		Bielikowo	b.nr
2.	b.nr		Szkoła
3.	Nr 4		Szkoła
4.	Nr 5		Budynek mieszkalny
5.	Nr 13		Budynek mieszkalny
6.	Nr 16		Chałupa
7.	Nr 16		Budynek gospodarczy
8.	Nr 18		Dom mieszkalny
9.	Nr 24		Stodoła
10.	Nr 35		Chałupa
11.	Nr 36		Budynek mieszkalny
12.	Nr 37		Budynek mieszkalny
13.	Nr 39		Stodoła
14.	Nr 40		Chałupa
15.	Nr 42		Chałupa
16.	Nr 27		Młyn wodny
17.	Nr 27		Dom mieszkalny
1.	Cieszycze	b.nr	Budynek inwentarsko-stodolny
1.	Dargosław	b.nr	Budynek inwentarski ze spichlerzem
2.		b.nr	Przystanek kolejowy
3.		b.nr	Szkoła
4.		Nr 1	czworak
1.	Darzewo	Nr 10	Dwór
2.		Nr 10	Obora
3.		Nr 2	Szkoła
4.		Nr 4	chałupa
5.		Nr 9	Chałupa
6.		Nr 12	Chałupa
7.		Nr 13	Chałupa
8.		Nr 14	Chałupa
9.		Nr 15	Chałupa
10.		Nr 15	Stodoła
11.		Nr 16	Chałupa
12.		Nr 17	Chałupa
13.		Nr 17	Budynek gospodarczy
1.	Grąd	b.nr	stodoła
1.	Karwin	b.nr	Dwór
1.	Kielpino	b.nr	Świetlica
2.		Nr 1	Chałupa
3.		Nr 10	Budynek mieszlany
4.		Nr 27	Chałupa
5.		b.nr	Szkoła
6.		Nr 29	Plebania
7.		Nr 30	Chałupa
8.		Nr 50	Dwór
9.	Kielpino	Nr 50	Obora
10.		Nr 51	Stodoła

11.	Kielpino	Nr 59	Chałupa
12.		b.nr	Zagroda młyńska
1.	Łatno		dwór
1.	Mołstowo	b.nr	Obora w zespole folwarcznym
2.		b.nr	Obora w zespole folwarcznym
3.		b.nr	spichlerz w zespole folwarcznym
4.		Nr 1	Budynek mieszkalny
5.		Nr 3	Dawna szkoła, obecnie budynek mieszkalny
1.	Mołstówko	b.nr	Młyn wodny
2.		b.nr	Budynek mieszkalny
1.	Pruszcz	Nr 1	Szkoła
2.		Nr 2	Chałupa
3.		Nr 4	Obora
4.		Nr 4	Chałupa
5.		Nr 6	Dwór
6.		Nr 7	Chałupa
7.		Nr 7	Obora
8.		Nr 13	Dwojak
9.		Nr 19	Stodoła
10.		Nr 19	Obora
11.		Nr 20	Chałupa
12.		Nr 20	Budynek inwentarski
1.	Przybiernowo	Nr 6	Chałupa
2.		Nr 7	Chałupa
3.		Nr 14	Chałupa
4.		Nr 19	Dawna szkoła
1.	Raciborów	b.nr	Dwór
2.		Nr 10	Czworak
3.		b.nr	trafostacja
1.	Smokęcino	b.nr	Dwór
2.		b.nr	Gorzelnia
1.	Stołąż	b.nr	Pałac
2.		b.nr	Budynek gospodarczy w zespole folwarcznym
3.		b.nr	Budynek inwentarsko-składowy w zesp. folwarcznym
4.		b.nr	Kuźnia w zespole folwarcznym
5.		Nr 12	Czworak
6.		Nr 12	Budynek gospodarczy
1.	Strzykocin	b.nr	Budynek rządcy
2.		b.nr	Obora w zespole folwarcznym
3.		Nr 7	Szkoła
4.		Nr 10	Chałupa
5.		Nr 16	Chałupa
1.	Tapadły	b.nr	Dwór
2.		b.nr	Magazyn zbożowy w zespole folwarcznym
3.		b.nr	Budynek stacji kolejowej
4.		b.nr	Budynek trafostacji
5.		Nr 9	Chałupa
6.		Nr 9	Obora
7.		Nr 10	Budynek mieszkalny
8.		Nr 16	Budynek inwentarski
1.	Uniestowo	b.nr	Obora w zespole folwarcznym
2.	Uniestowo	b.nr	Obora w zespole folwarcznym
3.		b.nr	Trafostacja w zespole folwarcznym

Lp.*	Miejscowość	Adres	Obiekt
1	2	3	4
1.	Żukowo	b.nr	Stajnia w zespole folwarcznym
2.		b.nr	Stajnia w zespole folwarcznym
3.		b.nr	Stajnia w zespole folwarcznym
4.		b.nr	Stajnia w zespole folwarcznym
5.		b.nr	Kuźnia w zespole folwarcznym
6.		Nr 5	Czworak
7.		Nr 6	Czworak
8.		Nr 7	Dwojak
9.		Nr 9	Dwojak
10.		Nr 10	Sześciorak
11.		Nr 10	Budynek gospodarczy
12.		Nr 11	Czworak
13.		Nr 11	Budynek inwentarski
14.		Nr 13	Dwojak
15.		Nr 15	Czworak

*numer kolejny odpowiada numeracji na planszy Studium

ANEKS 3

OBSZARY ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ, W TYM WYŁĄCZONE Z ZABUDOWY

Symbol obszaru	Charakterystyka terenu
1.	2.
A	dolina Mołstowej
B	dolina Regi
C	dolina Lubieszowej
D	dolina Pniewy
E	dolina Lnianki
F	dolina Brodźca
G	dolina strumienia Lubosiel
I	koło Dargosławia i doliną Sekwanki położone na północ od drogi Dargosław - Darzewo - Lewice.
J	na zachód od drogi Brojce - Cieszyce - Mołstowo
K	rejon Jeziora Kiełpino
L	po między miejscowością Darzewo, a miejscowością Mołstowa.

*litera odpowiada oznaczeniu na planszy Studium

ANEKS 4

OBSZARY, DLA KTÓRYCH SPORZĄDZENIE PLANÓW MIEJSCOWYCH JEST OBOWIĄZKOWE ORAZ ZALECANE

A. OBSZARY, DLA KTÓRYCH SPORZĄDZENIE PLANÓW MIEJSCOWYCH JEST OBOWIĄZKOWE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW SZCZEGÓLNYCH

I.p.	Obszar
1	2
1.	Obszar chronionego krajobrazu OChK-1 "Dolina rzeki Regi"
2.	Obszar chronionego krajobrazu OChK-2 "Dolina rzeki Mołstowej"
3.	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-1 "Dolina rzeki Mołstowej" (*)
4.	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-2 "Dolina rzeki Pniewy" (*)
5.	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-3 "Dolina rzeki Lubosiel" (*)
6.	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-4 "Dolina rzeki Lubieszowa" (*)

(*) gdy ochronę wprowadziła rada gminy

B. OBSZARY, DLA KTÓRYCH SPORZĄDZANIE MIEJSCOWYCH PLANÓW JEST OBOWIĄZKOWE DLA REALIZACJI LOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH

Uwaga: obszary dotyczące elementów (liniowych) infrastruktury technicznej i komunikacji pominięte zostały na rysunku Studium

Lp.	Obszar
1	2
1.	Stacja redukcyjna I stopnia w miejscowości Brojce.

C. OBSZARY, DLA KTÓRYCH SPORZĄDZENIE PLANÓW MIEJSCOWYCH JEST OBOWIĄZKOWE ZE WZGLĘDU NA ISTNIEJĄCE UWARUNKOWANIA

l.p.	Obszar
1	2
1	Miejscowość gminna Brojce

D. OBSZARY, DLA KTÓRYCH SPORZĄDZENIE PLANÓW MIEJSCOWYCH JEST ZALECANE

l.p.	Obszar
1	2
1	miejscowość Bielikowo
2	miejscowość Cieszyce
3	miejscowość Dargosław
4	miejscowość Darzewo
5	miejscowość Grąd
6	miejscowość Kiełpino
7	miejscowość Łatno
8	miejscowość Mołstowo
9	miejscowość Pruszcz
10	miejscowość Smokęcino
11	miejscowość Stołąż
12	miejscowość Strzykocin
13	miejscowość Tapańdy
14	miejscowość Uniestowo
15	miejscowość Żukowo
16	miejscowość Karwin

OPRACOWANIA PROJEKTOWE I STUDIALNE

NIEZBĘDNE DLA PROWADZENIA PRAWIDŁOWEJ POLITYKI ROZWOJU GMINY

1. Założenia i plan zaopatrzenia w ciepło gminy Brojce
2. Plany energetyczne w zakresie zaopatrzenia gminy Brojce w gaz i energię elektryczną.
3. Opracowanie programu zaopatrzenia ludności w wodę z awaryjnych studni publicznych z uwzględnieniem bilansu możliwości i potrzeb dla całej gminy oraz przystosowanie studni awaryjnych i basenów przeciwpożarowych do sprawnego uruchomienia eksploatacyjnego w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych.
4. Studium archeologicznego krajobrazu kulturowego do określenia planu badań i weryfikacji stanowisk archeologicznych na terenach inwestycyjnych.

ZALECANE OPRACOWANIA

1. Program prac konserwatorskich do rewaloryzacji zespołów pofolwarcznych w miejscowościach: Brojce, Sołęż, Strzykocin, Uniestowo, Żukowo.
2. Program prac konserwatorskich dla dworu w miejscowości Łatno
3. Opracowanie programu rewaloryzacji i zagospodarowania parków podworskich.
4. Wykonanie ewidencji dendrologiczno-technicznej parków: Cieszyce, Darzewo, Przybiernowo, Smokęcino

BIBLIOGRAFIA

PROBLEMATYKA PONADLOKALNA

1. "Strategia rozwoju województwa szczecińskiego. Materiały robocze", – Szczecin, październik 1997 r. – Wojewoda Szczeciński. Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej w Szczecinie.
2. "Strategia rozwoju województwa zachodniopomorskiego. Materiały robocze", – Szczecin, lipiec 2000 r.
3. Rocznik Statystyczny GUS. W-wa 1995 r.
4. Roczniki Statystyczne Województwa Szczecińskiego.
5. Roczniki Statystyczne Województwa Zachodniopomorskiego

PROBLEMATYKA LOKALNA

1. "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Brojce na etapie "Diagnozy": "Warunki przyrodnicze i ochrona środowiska", "Ochrona środowiska kulturowego", "Rolnictwo", "Inżynieria komunalna", "Transport", "Struktura użytkowania terenu", "Analiza szans i zagrożeń rozwoju gminy z uwzględnieniem zewnętrznej sytuacji społeczno - gospodarczej", "Problemy i pola konfliktowe".
2. "Studium wartości kulturowych (skrócone studium ruralistyczne) w ramach "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Brojce" Biuro Studiów i Dokumentacji Konserwatorskiej, Szczecin 2000 r.
3. "Studium krajobrazu kulturowego na terenie Gminy Brojce – wytyczne archeologiczne.